

FAŞİZM NEDİR? SOSYAL-DEMOKRASİ NEDİR?

Bu kitap Yeni Dünya İçin Dergisinin 9., 10., 11., 12. sayılarında yayınlanan "*Belge: Komintern'de Faşizm*" adlı dizi yazılardan derlenmiştir.

Birinci Basım : Eylül 1994

DÖNÜŞÜM YAYINLARI: 21

Faşizm : 3

Dizgi : Dönüşüm (0212) 528 03 41

Baskı : GÜR-AY Matbaası

Kapak : Dönüşüm

Cilt : Esra Mücellit

©Dönüşüm Yayınları

Avrupa Dağıtım:

Barış Buchhandlung Solinger Str. 1 Tel: 0203/55 86 99
47166 Duisburg/Deutschland

DÖNÜŞÜM
yayınları

DÖNÜŞÜM YAYINLARI
Cemal Nadir Sokak No: 17/74
Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 528 03 41

FAŞİZM NEDİR? SOSYAL-DEMOKRASİ NEDİR?

DÖNÜŞÜM
yayınları

İÇİNDEKİLER

KOMİNTERN 5. KONGRESİ'NE KADAR OLAN

DÖNEM	9-31
— Komünist Enternasyonal III. Kongresi (22.6.-12.7.1921).....	10
— Komintern III. ve IV. Kongreleri Arası	14
— Komünist Enternasyonal IV. Kongresi (5.11.-5.12.1922).....	17
— KEYK Genişletilmiş 3. Toplantısı (12.6.-23.6.1923).....	24

KOMÜNİST ENTERNASYONAL V. KONGRESİ

(17.6.-8.7.1924)	32-60
— 5. Kongre'nin "Bolşevikleşme" Çağrısı	32
— 5. Kongre'de "Birleşik Cephe" Sorunu	35
— 5. Kongre'de Sosyal-Demokrasinin Değerlendirilmesi; Sosyal Faşizm Teorisinin Ortaya Çıkışı.....	39
— 5. Kongre'de Faşizm, Faşizme Karşı Mücadele Sorunları.....	43
I.....	43
II	44
A- Siyasi Alanda.....	44
B- Örgütsel ve Askeri Alanda	45
— 5. Kongre İle 6. Kongre Arasındaki Dönem.....	47
— "Sınıfa Karşı Sınıf" Taktiği	54

KOMÜNİST ENTERNASYONAL VI. KONGRESİ

(17.7.-1.9.1928)	61-96
-------------------------------	-------

KOMÜNİST ENTERNASYONAL VII. KONGRESİ ve

SONRASI	97-133
— Komünist Enternasyonal VII. Kongresi Sırasında Objektif Durum.....	98
— Komünist Enternasyonal VII. Kongresi Sırasında Komünist Partilerin ve Sosyal Demokrasinin Durumu.....	99
— VII. Kongre'nin Getirdiği "Yenilik"ler	102
— VII. Kongre'de Dile Getirilen Hatalar	103
— VII. Kongre'deki Faşizm Tanımında Öne Çıkan Özellikler	107
— "Burjuva Demokrasisine Karşı Takınılacak Tavrı Üzerine"	113
— Faşist Diktatörlüğe İktidar Alternatifi Anti-Faşist Cephe İktidarı	118
— Komünist Enternasyonal VII. Kongresi'nde Komünist Saflarda Esas Saldırı Hedefi "Sol" Hatalardır	122
— VII. Kongre'den, Komintern'in Dağıtılmasına Kadar Olan Dönem: Yeni Taktiğin Uygulanması.....	124

SUNU

Elinizdeki kitap daha önce "*Yeni Dünya İçin*" (YDİ) adlı derginin 9., 10., 11., 12. sayılarında dizi yazı olarak yayınlanmıştır.

Biz, sorunun dün olduğu gibi bugün de hâlâ güncelliğini koruduğu ve çok daha uzun süre de koruyacağı inancıyla yazıları daha derli toplu bir halde komünist-devrimci kamuoyuna sunuyoruz. Yalnız komünist-devrimci kamuoyuna değil, aynı zamanda sosyal-demokrat kamuoyuna da sunduğumuz kitap YDİ dergisinde "*BELGE: Komintern'de Faşizm (Tezler)*" başlığı altında yayınlanmıştır.

Kitap, faşizmin ortaya çıkışını tarihi koşulları içinde inceleyip komünistlerin, sosyal-demokratların sözkonusu tarihi dönemlerde faşizme karşı tavırlarını gözler önüne serip, günümüze de ışık tutacak şekilde hazırlanmıştır.

Özellikle sosyal-faşizmin, sosyal-demokratların faşizmle ne denli ilintili olup-olmadığı noktaları günümüzde Türkiye'deki sosyal-demokratların gerçek yüzlerinin açığa çıkması ve sosyal-demokratlardan medet umanların bu umulan medetten sonuçta karşılaştıkları ve karşılaşılabilecek şeyin ne olduğunun da gösterilmesi ve görülmesi açısından önemli.

Türkiye'de sosyal-demokrasi denince akla gelen ilk anda Kemalizm, sosyal-demokrat deyince de Kemalistlerdir. Kemalizmin evrensel anlamda sosyal-demokrasi terimiyle ne kadar uyduğu bugün gelinen noktada kendine sosyal-demokrat diyenlerce dahi tartışılmakta, Kemalizme ya da sosyal-demokrasiye evrensel benliği yüklenmeye gayret edilmektedir.

Kemalizmin ne kadar demokrat ya da sosyal-demokrat olduğu yaptığı işlerden ve ideolojisinden açıkça belli olmaktadır. Kemalizmin faşizm olduğu bugün görmeyenlere-görmek istemeyenlere dahi gösterecek boyuttadır. Kemalizm ve evrensel anlamıyla sosyal-demokrasi, birincisinin açık faşist, diğerinin faşizm destekçisi olması ince ayırım noktasıyla ayrılmaktadır. Yollar farklı, amaç aynıdır ikisinde de —burjuvazinin iktidarının devamı—.

5. Kongre'ye sunulan Faaliyet Raporu'nda, Zinovyev KEYK adına bir dizi tespit yaparken sosyal-demokrasinin faşizme karşı savaştığını, tam tersine "faşizmin bir kanadı haline" geldiği tespitini

yapar.

Stalin'in 20 Eylül 1924 tarihli "Uluslararası Durum" başlıklı yazısında faşizmin, burjuvazinin yalnızca bir savaş örgütü olmadığını, faşizmin aynı zamanda "sosyal-demokrasinin aktif desteğine" dayandığını ve sosyal-demokrasinin "faşizmin ılımlı kanadı" olduğunu belirtmektedir.

Burjuvazinin savaş örgütünün ve sosyal-demokrasinin birbirini dışlamadığı, tersine birbirini tamamladığı ve birbirinin ikiz kardeşi olduğu da Stalin'in değerlendirmesinde yer almaktadır.

Bugün ülkemizde halen sürmekte olan DYP-SHP koalisyonunun "çatırdamaya" başladığı ama olası bir yeni koalisyonda da mutlaka bir "sol" partinin bulundurulmak istenmesi burjuvazinin iktidarını sürdürebilmesi için böyle bir bloklaşmaya duyduğu gereksinimi gözler önüne sermektedir.

Sosyal-demokrasi ile komünistlerin ittifak yapıp-yapamayacağı konusunda bir takım ülkelerin —örneğin İtalya, Almanya— konuşmacıları 5. Kongre'de sosyal-demokrasinin "hiçbir zaman müttefik olamayacağı"ni söylemişlerdir. Bu "sol" bir yaklaşımın ifadesidir. 5. Kongre bu konuda "hiçbir zaman" değil ama sosyal-demokrasinin **güvenilir** bir müttefik **olamayacağını** doğru olarak belirtmiştir. Özellikle **alttan ittifak** konusunun işlendiği yerler dikkat çekicidir.

Eylem birliği konusunda da yapılan toplantılarda şu komünist ilke çok net olarak savunulmuştur: "Eylemde birlik, ajitasyon-propagandada serbestlik". KEYK bu konuda bir dizi şeyin yanısıra şunu da vurgulamayı gerekli görmüştür:

"Komünist Enternasyonal, Birleşik Cephe Taktiğinin hiçbir şart altında **sosyal-demokrat önderlerle** (abç) bir parlamenter blok taktiği, evet hatta komünist partilerin sosyal-demokrat partilerle kaynaşması ve komünist partilerin bağımsız ajitasyon ve propagandadan vazgeçmesi anlamına gelmeyeceği tavrında ısrarlıdır." diyerek bu konuda da tavrını netleştirmiştir.

Kitabımızın komünist-devrimci ve sosyal-demokrat kitleye birçok şey öğreteceği inancını taşıyoruz.

Ağustos 1994

DÖNÜŞÜM YAYINLARI

KOMİNTERN'DE FAŞİZM (TEZLER)

KOMİNTERN 5. KONGRESİ'NE KADAR OLAN DÖNEM

1— Komintern'de faşizm denince genel olarak Komintern'in 7. Kongresi'nde Dimitrov tarafından KEYK* adına sunulan "Faşist Saldırı ve İşçi Sınıfının Faşizme Karşı Mücadelesinde Komünist Enternasyonal'in Görevleri" başlığını taşıyan rapor gelir. Komintern'in faşizm konusundaki tavrı, genelde bu rapordaki tavrıla sınırlandırılır. Böyle bir sınırlandırma yanlıştır. Her ne kadar söz konusu rapor —ve onunla ilgili olarak alınan karar— Komintern'in faşizm konusundaki teorisi ve yaklaşımının en olgunlaşmış ifadesi ise de, Komintern'in faşizm konusundaki tavrını bu raporla sınırlandırmak, bu rapora gelene dek yürütülen tartışmaları; teorinin geliştirilmesinde, derinleştirilmesinde; yer yer objektif durumdaki değişimlere bağlı olarak değiştirilmesinde kat edilen mesafeyi yok saydığı noktada eksik ve yanlıştır. Bu yanlışlık, bu raporda ortaya konan çizginin belli taktik önerilerinin ancak 1935'in somut durumu ile açıklanır öneriler olduğunu kavramayan ve genel geçerli olanla, 1935'in somut durumu için geçerli olanı birbirinden

* KEYK (Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu)

ayırma yeteneğini gösteremeyen aktarmacılık yanlışı ile de birleştiğinde çok kötü sonuçlara, faşizm ve anti-faşist cephe konusunda revizyonist bir çizgiye; ya da 1935 Komintern çizgisinin revizyonist olarak karalanmasına yol açmaktadır.

2— Komintern'de faşizm sorunu ele alınırken, "İşçilerin Birleşik Cephesi", "İşçi Hükümeti", "İşçi-Köylü Hükümeti" sorunları da birlikte ele alınmak zorundadır. Çünkü Komintern'de, "Faşizme Karşı Birleşik Cephe Taktiği", genel "Birleşik Cephe Taktiği" ile içiçe, onun bir parçası olarak ele alınmıştır.

3— Faşist hareket siyasal bir güç olarak ortaya çıktığı andan itibaren Komintern tarafından sürekli izlenmiş, onun tarihsel kökleri; oluştuğu iktisadi-siyasi koşullar; temsil ettiği ve dayandığı sınıf ve katmanlar; program ve ideolojisi; siyaseti; örgütlenme biçimleri, kullandığı yöntemler sürekli olarak incelenmiş; tartışılmış, onu yıkmak için taktikler geliştirilmiştir. Komintern'in faşizm teorisi hemen tüm Komintern partilerinin katıldığı canlı, verimli tartışmalar süreci içinde geliştirilmiştir.

Aşağıda Komintern Kongreleri ve KEYK toplantıları boyunca faşizm teorisinin gelişme sürecini kabaca ortaya koyup; bununla ilgili sorunlarda tavrı belirleyeceğiz:

Komünist Enternasyonal III. Kongresi

(22.6.—12.7.1921)

Komünist Enternasyonal'de faşizm konusunda ilk tespitler Komintern III. Kongresi'nde yapılır.

(Tarihsel geri plân: Komintern II. ve III. Kongresi arasında dünyada gelişme bir yandan genç Sovyet Rusya'ya karşı emperyalist askeri saldırının başarısızlığı; diğer yandan bir dizi kapitalist/emperyalist ülkede devrimci dalganın geri çekilmesi ve burjuvazinin karşı saldırıya geçmesi tarafından belirleniyor-

du. Kapitalist/emperyalist ülkelerde işçi sınıfı 1920/21'de tüm kapitalist ülkeleri kapsamına alan iktisadi kriz şartlarında **savunma mücadelesi** yürütme durumuna girmişti. Çeşitli kapitalist ülkelerde krizi aşma konusunda fazla beceri gösteremeyen burjuva demokrasisine, burjuva kampta bir alternatif olarak faşist hareket geliyordu. Rusya'daki devrimin batıdaki gelişmiş kapitalist/emperyalist ülkelerdeki devrimlerin zaferi ile desteklenme durumunun olmadığı ortaya çıkmış; Rusya'da sosyalizmin bütünüyle kapitalist kuşatma altında inşa edilmesi sorunu gündeme gelmişti.

Bu dönemde bir dizi yeni Komünist Partiler kurulmuş ve varolanların etkisi artmış olmasına rağmen yine de Sosyal Demokrasi herşeyden önce de savaş sırasındaki merkezci kanat —ki bunlar Şubat 1921'de yeni bir Enternasyonal, komünistlerin 2,5'uncu Enternasyonal adını verdikleri Enternasyonal'i kurdular— işçi kitleleri içinde önemli bir etkiye sahipti.

İşte bu ortamda Komünist Hareket içinde "**İşçilerin Birleşik Cephesi**" düşüncesi gelişmeye başladı. Bu konuda ilk adım, 8 Ocak 1921'de SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi), UPSD (Almanya Bağımsız Sosyal Demokrat Partisi) ve KAPD (Almanya Komünist İşçi Partisi) ve sendikalara bir mektup yazan (V)KPD* (Almanya Birleşik Komünist Partisi) tarafından atıldı. Bu mektupta önerilen, tüm "işçi örgütlerinin" işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin acil talepleri için ortak mücadeledir. İşçi ücretlerinin yükseltilmesi, emeklilik maaşı, fiyat artışlarına karşı mücadele, emekçilerin konut sorununun çözümü, yiyecek maddelerinin üretim ve dağıtımının işçi temsilcileri tarafından kontrolü, tüm burjuva yarı-askeri örgütlerin silahsızlandırılması, proleter öz korunma örgütlerinin oluşturulması, siyasi tutukluların serbest bırakılması, Sovyet

* Ekim 1920'de KPD ve UPSD sol kanadı birleşir Birleşik Almanya KP kurulur (VKPD). VKPD Ağustos 1921'de KPD ismini alır.

Rusya ile ticari ve diplomatik ilişkilerin derhal kurulması vb. bu mektupta ortak mücadele için sayılan taleplerdir.

Mektupta bu taleplerin kazanılmasının da işçilerin sefaletini kökten ortadan kaldıramayacağını da gizlenmediği ve gizlenmeyeceği, proletarya diktatörlüğünün tek gerçek kurtuluş olduğu vb. belirtilir.

KPD'nin "İşçi Örgütlerinin Eylem Birliği" yönündeki bu çağrısı Dünya Komünist Hareketi içinde hararetli tartışmalara yol açar. Lenin bu açık mektubu, ona yönelen sağ ve sol eleştirilere karşı "İşçi sınıfının çoğunluğunu kazanmak için pratik yöntemin bir ilk adımı olarak örnek alınması gereken" bir siyasi girişim olarak değerlendirir ve savunur. (Bkz. Lenin, Eserler, Almanca, C. 32, sf. 493)

Mart 1921'de Orta Almanya'da Sosyal Demokrat yöneticilerin emri ile polis, genişleyen grev hareketini bastırmak için işletmeleri işgal eder. KPD ve işçi sınıfı henüz Almanya çapında ayaklanmaya hazır değildir. İşgal eylemine karşı işçiler KPD önderliğinde silahlı direnişe geçerler. Fakat bu direniş yerel bir direniş olarak kalır ve kanla bastırılır. Üçüncü Kongre öncesi tartışılan konulardan biri de bu "Mart Olayları"dır. Rusya'da ise NEP'e geçiş sorunları tartışma gündemindedir.)

III. Kongre'de alınan "Beyaz (karşı-devrimci —BN.) Terör Üzerine Karar"da "Eski sosyalist Mussollini'nin kumandası altındaki dizginsiz faşist çetelerin, hükümet organlarının, askeriye'nin ve polisin açık desteğinde" işçi örgütlerine ve önderlerine alçakça saldırdığı tespit edilir. Bütün kapitalist devletlerde "atmosferin beyaz terör mikrobu ile zehirlendiği", bunun son dönemde devrimci kitle hareketinin görülmediği ülkelerde de böyle olduğu tespit edilir.

Zinovyev'in sunduğu Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu (KEYK) Faaliyet Raporu'nda da faşistler "İtalyan işçi

sınıfına karşı kasaplık görevini hakkıyla yerine getiren" bir güç olarak değerlendirilir. Sosyal demokratlar burjuvazinin elindeki "hömopatik araç" faşistler ise "cerrahi araç" olarak adlandırılır. (Komünist Enternasyonal III. Kongre Tutanağı cilt I, sf. 166)

Tartışmalarda C. Zetkin, İtalya'da Sosyal Demokrat Parti'nin "Beyaz muhafızlara, faşistlere karşı" tavrını şiddetle eleştirir ve bunların "Faşizmin hıristiyanlığın ahlaki araçları ile aşılacağı" yönündeki tavrına karşı, "Faşizmin ancak proleter yığınların silahlı mücadelesi ile aşılabileceği"ni belirtir. (age, s. 293)

Görüldüğü gibi; faşizm konusunun ilk kez tartışıldığı Üçüncü Kongre'de faşizm burjuvazinin işçi sınıfı hareketine karşı **açık terör**'ünün bir aracı olarak görülür. Faşizmin ilerlemesinde sosyal demokrasinin olumsuz rolü vurgulanır.

(Lenin'in Üçüncü Kongre'de "sosyalist" ve sosyal demokratlar için yaptığı değerlendirme şöyledir:

"En gelişmiş kesimleri 2. ve 2,5. Enternasyonal içinde toplanmış olan kapitalist ülkelerin küçük burjuva demokrasisi, içinde bulunulan anda, devrim halinde emperyalist imtiyazlar sonucu elde ettikleri görece küçük burjuva refahı kaybetme korkusu içinde yaşayan sanayi ve ticaret işçi ve hizmetlilerinin önemli bir bölümünü etkileri altında bulundurduğu ölçüde, kapitalizmin esas dayanağıdır. Fakat gelişen ekonomik kriz her yanda geniş yığınların durumunu kötüleştiriyor. Gerek bu gelişme, gerekse kapitalizmin varlığı şartlarında yeni emperyalist savaşların kaçınılmaz olduğunun daha açık görülmesi bu dayanağı gittikçe daha çok sarsıyor." (Lenin, Komünist Enternasyonal III. Kongresi'ne RKP'nin Taktiği Üzerine Konuşmanın Tezleri, C. 32, sf. 476)

Lenin, 2. ve 2,5. Enternasyonal hakkında yaptığı bu değerlendirmeye rağmen, işçi hareketinin eylem birliğini

sağlayabilmek için, bunlarla çok somut noktalarda eylem birliği aranmasından yanadır.)

"İşçilerin Birleşik Cephesi" bağlamında: Üçüncü Kongre'de alınan "Taktik Üzerine Karar"da "İşçilerin Birleşik Cephesi" Komünistlerin —ancak proleter devrimi ve proletarya diktatörlüğünün işçi sınıfını kurtarabileceği temel düşüncesini sürekli vurgulayarak— "kısmi" "güncel" talepleri savunması ve sosyal demokrasinin ihanetini pratikte gösterme yoluyla esasen alttan kuracakları bir cephe olarak görülüyor. Ancak III. Kongre VKPD'nin açık mektubunu olumlu görmüştür ve bu mektubun örnek alınması istemi de III. Kongre'nin istemidir. Yani esasta sosyal demokrasinin etkisindeki işçilerin komünizme kazanılması için ve burjuvazinin saldırılarına karşı işçi sınıfının ve emekçi yığınların eylem birliğini sağlayabilmek için "yukardan" cephe de reddedilmemekte, tersine savunulmaktadır. Fakat ağırlık "alttan cephe" çalışmasına verilmektedir.

Komintern III. ve IV. Kongreleri Arası

III. Kongre ertesinde Komintern ve tek tek ülkelerdeki Komünist Partileri III. Kongre'nin "Kitlelere" kararının hayata geçirilmesinde "Birleşik Cephe" taktiğini pratikte geliştirir. Tek tek somut bazı noktalarda bütün işçi örgütlerine eylem birliği önerileri götürülür. Örneğin 30 Temmuz 1921'de KEYK bütün ülkelerin işçilerine "Sovyetler Birliği'ndeki Açılığa" karşı Sovyetler Birliği'ne yardım çağrısında bulunur. Bu çağrının sonucu Enternasyonal İşçi Yardım Teşkilatı'nın kuruluşu oluşturulur.

KPD belirli şartlarda "işçi sınıfının çıkarlarını savunan bir siyaset izleyen işçi (koalisyon) hükümetine katılma"yı mümkün gördüğünü açıklar. (İşçi Hükümeti'nin ne olduğu konusunda Komintern içinde bir tartışma yürür. "Sol"culara —bu arada Zi-

novyev'e de— göre "İşçi Hükümeti Proletarya Diktatörlüğünden başka bir şey değildir. Yalnızca onun korkutucu olmayan popülerleştirilmiş adıdır." Halbuki ML anlamda İşçi Hükümeti, çoğu halde işçi sınıfının hareketi belli boyutlara erişmiş olduğu halde, sınıfın çoğunluğunun henüz burjuva demokrasisinin çerçevesini parçalamaya hazır olmadığı şartlarda, işçi sınıfını proletarya diktatörlüğü mücadelesine kazanmak için öne sürülen, proletarya diktatörlüğü mücadelesinin şartlarını kolaylaştırmak için öne sürülen taktik bir slogandır. İşçi sınıfına dayanan partilerin formel olarak henüz burjuva sistemi çerçevesi dışına çıkmayan ve fakat de fakto* burjuvazinin temel üretim araçları üzerindeki mülkiyet/kullanım hakkını sınırlayan tedbirler alan, işçi ve emekçi yığınlar için demokrasiyi uygulayan bir hükümettir "İşçi Hükümeti". Bu "Birleşik Cephe Taktiği"nin doğal sonucudur.)

Bütün "Birleşik Cephe" "Eylem Birliği" çağrıları, 2. ve 2,5. Enternasyonal'in reformcu şefleri tarafından reddedilir.

18 Aralık 1921'de KEYK "İşçilerin Birleşik Cephesi ve 2. ve 2,5. Enternasyonal'li ve Amsterdam Sendika Enternasyonal'li işçilerle ve anarko sendikalist örgütleri destekleyen işçilerle ilişki konusunda yönergeler"i karara bağlar.

Buna göre; "Birleşik cepheden anlaşılması gereken kapitalizme karşı mücadele etmek isteyen bütün işçilerin birliğidir."

Bu yönergelerde 2. ve 2,5. Enternasyonal partileriyle eylem birliğinin ön şartı olarak KP'lerin hasımlarını eleştiride tam serbestliği vurgulanır.

KEYK'in 24.2-4.3.1922 tarihleri arasında yapılan birinci genişletilmiş toplantısında kısa süre sonra yapılması plânlanan

* *de fakto: İstenden bağımsız olarak var olan durum. Fiili durum, fiilen —Red. Notu.*

üç enternasyonalin temsilcilerinin toplantısı üzerinde durulur. KEYK'in daha önceki yönergeleri onaylanır ve bu toplantıda alınan "Birleşik Cephe Taktiği Üzerine" başlıklı kararda, KEYK'in önerdiği biçimi ile Birleşik Cephe taktiğinin hiç bir şekilde reformizmle olan zıtlığın üzerinin örtülmesi anlamına gelmediği ve bu konuda genel ilkelerin her ülkenin somutuna ayrıca uygulanması gerektiği belirtilir.

Yapılması plânlanan enternasyonal konferans bağlamında da alınan kararda "Komünist Enternasyonal önümüzdeki enternasyonal konferansta yalnızca işçi kitlelerinin dolaysız pratik ortak eylemini ilgilendiren sorunların ele alınmasını öneriyor. Enternasyonal konferansın gündemi bütünüyle, ilkesel siyasi görüş ayrılıklarına rağmen derhal kurulabilecek işçi kitlelerinin eylem birliğini hedeflemelidir" denir.

Daha sonra 3. Enternasyonal'in temsilcilerinin 1922 Nisan'ında yaptıkları iki ayrı toplantıda 2. ve 2,5. Enternasyonal'in kabul edilmez şartlar ileri sürmesi üzerine bir sonuç çıkmaz. 2. Enternasyonal Londra'da yaptığı Kongre'de "Komünist Enternasyonal'le hiç bir ortak karar mümkün değildir" kararı alır.

Komünist Enternasyonal buna rağmen "İşçi Birleşik Cephesi" taktiğini sürdürme kararı alır.

Görülen açıkça "İşçilerin Birleşik Cephesi" konusunda komünistlerin ısrarlı olduğu, 2. ve 2,5. Enternasyonal'in ise bu işi yokuşa sürdüğüdür.

Bu arada burjuvazinin işçi sınıfına saldırısı sürmektedir. Burjuvazinin saldırgan vurucu gücü olarak faşizm gelişmektedir. Bu gelişmede faşizmle uzlaşan, komünistleri esas düşman olarak gören Sosyal Demokratların büyük payı vardır. Örneğin, İtalya'da Sosyalist Parti Ağustos 1921'de faşist partiyle

"saldırmazlık paktı" imzalamaktadır.

Tek tek ülkelerdeki komünist partilerinde de faşizmin gelişmesini küçümseyen yaklaşımlar, Sosyal Demokrat Parti şeflerinin ihanetlerine duyulan tepki sonucu, anti-faşist cephenin önemini kavramayan sekter yaklaşımlar görülmektedir. Örneğin bu dönemde genç İtalyan Komünist Partisi (A. Bordiga önderliğinde) anti-faşist cephenin önemini kavramayan sekter bir çizgi izlemektedir. Komünist Partisi faşizme karşı nerde ise yalnız başına yiğitçe direnir. Fakat faşistlerin iktidara gelmesini engelleyemez. Ekim 1922'de İtalya'da Mussolini önderliğinde faşist diktatörlük kurulur.

İtalya'da faşizmin iktidara gelmesi, Dünya Komünist Hareketinin önüne anti-faşist cephe sorununu artık pratik-güncel er-telenemez bir sorun olarak koyar.

Komünist Enternasyonal IV. Kongresi (5.11. — 5.12.1922)

Komünist Enternasyonal IV. Kongresi'nin açılış oturumunda, "İtalyan proletaryasının çok zor durumda olduğu" göz önüne alınarak, "İtalyan sorununda" bir "açıklama" yapılır.

Açıklama Fransa Komünist Partisi delegasyonundan Beron tarafından yapılır.

Beron'un konuşmasında şunlar öne çıkmaktadır:

"İktidara gelen faşistler bir diktatörlük kurmuşlar ve İtalyan sosyalizminin korkak önderlerinin safça tapındığı demokrasi ve yasallık adındaki yalan dekorasyonları ayaklarının altına almışlardır." (*Komünist Enternasyonal IV. Dünya Kongresi Tutanağı, Almanca, Cilt I, Sf. 19*)

"Faşistler herşeyden önce tarımcıların elinde bir silahtır. Sanayi ve ticaret burjuvazisi bir çeşit kara bolşevizm sandığı bu

dizginsiz gerici deneyi korku ile izliyor."

"Hiç bir programa, ideale ve birleşik bir sınıf tabanına sahip olmayan faşizm en kısa zaman içinde kendine karşı büyük bir öfke yaratacaktır."

Zinovyev'in sunduğu KEYK Faaliyet Raporu'nda birleşik cephe taktiğinde İtalyan Komünist Partisi önderliğinin hatalı davrandığını, onun savunduğu "ekonomik alanda birleşik cepheye evet, siyasi alanda hayır" görüşünün "boş laf" olduğunu belirtir. (*age., sf. 44*)

Zinovyev, ayrıca faşizm döneminin ne kadar süreceğinin bilinmediğini ve fakat "en kötü duruma göre hazırlanmak" gerektiğini belirtir.

Aynı konuşmada Zinovyev faşizmin "burjuva demokrasisi düşüncesine de ağır bir darbe" olduğunu "İtalya'da olanın yerel bir görüngü olmadığını, diğer ülkelerde de aynı görüngülerin başka biçimlerde ortaya çıkacağını" daha şimdiden Balkan ülkelerinde, en başta da Yugoslavya'da benzer görüngülerin ortaya çıktığını, bunun illegal önemini arttırdığını vb. (*sf. 57*) vurgular.

III. Kongre'de Faaliyet Raporu üzerine yürütülen tartışmalarda söz alan değişik konuşmacıların konuşmalarında öne çıkan düşünceler şunlar:

Troçki: Burjuvazinin devrimi engellemek için iktidarı faşistlere verdiği; devrimin fiyasko ile sonuçlanmasının nedeninin devrimci bir partinin yokluğu olduğu; Mussolini'nin devrime karşı olan tüm güçlerin yanında, devrime kazanılabilecek güçlerin önemli bir bölümünü de kendi etrafında birleştirebildiğini vurguluyor. (*sf. 269*)

Radek: Burjuvazinin neden diğer burjuva partileri yerine faşizmi tercih ettiği sorusuna "diğer burjuva partileri iflas etmişti" cevabını veriyor. Ona göre "Faşizm burjuvazi

tarafından desteklenerek iktidara gelen küçük-burjuvazi"dir. (sf. 312)

Bordiga: Faşizmin hangi sınıfın/sınıfların hareketi olduğu sorusuna şu cevabı veriyor: *Faşizm tarımsal bir hareket midir? Biz faşizmin esas olarak önce kırlık bölgelerde ortaya çıktığını ileri sürerken, hiç bir şekilde onun burjuvazinin yalnızca bir kesiminin bağımsız hareketi, sanayi kapitalistlerine zıtlık içinde olan tarım çıkarlarının örgütlenmesi vb. olduğunu söylemek istemiyorduk.*" (s. 336)

Faşizmi diğer burjuva yönetimlerinden ayıran temel özellik bağlamında şöyle diyor:

"Faşizm en korkunç ve en vahşi şiddet araçlarının tümünü kullanmak zorunda olan bir hareketti. Fakat o aynı zamanda bu araçların kullanımını en iğrenç demagoji ile birleştirmesini de becerdi." (sf. 337) *"Faşizm, ideoloji ve burjuva siyasetinin geleneksel programı açısından yeni bir şey getirmemiştir. Onun üstünlüğü ve özgünlüğü tamamen örgütünden, disiplinden, hiyerarşisinden oluşmaktadır.*

Hörnle, konuşmasında faşizme karşı mücadelede "proleter savunma örgütleri" kurulması düşüncesi üzerinde duruyor.

İtalyan sorunu ile ilgili konuşmasında Zinovye, İtalyan komünistlerinin görevlerini altı noktada şöyle topluyor:

Birincisi: Reformizm bütün güçle yüklenilerek yenilmelidir.

İkincisi: Birleşik cephe hem ekonomik hem de siyasi alanda gerçekleştirilebilir, gerçekleştirilmelidir.

Üçüncüsü: İşçi hükümeti sloganı, Mussolini rejiminin alternatif olarak ileri sürülmelidir.

Dördüncüsü: İşçi sınıfının çoğunluğunu komünizm davasını kazanmak amacıyla faşist sendikalarda çalışılmalıdır. (Şu

bilinmeli: Bu dönemde işçiler için faşist sendikalarda örgütlenme zorunluluğu getirilmiştir. Kitlenin tümü şu veya bu kitle örgütünde örgütlüdür. —BN)

Beşincisi: Komünistler faşizme karşı tüm mücadelede öncü rolü oynamayı, komünist olmayanlarla birlikte hareket etmeyi

becermelidir.

Altıncısı: Birleşik İtalyan Komünist Partisi yaratılmalıdır. (Komintern 4. Kongresi'nin talebi SP içindeki sol kesimle, Komünist Partisi'nin birleşmesidir. —BN) (Bkz. age., sf. 919-922)

Kongrede alınan "Komintern'in Taktiği Üzerine" başlıklı kararın "Enternasyonal Faşizm" alt başlıklı 5. bölümünde, "Klasik" faşizm olan, "İtalyan faşizmi"nin belirleyici özelliği olarak "dişine tırnağına kadar silahlı karşı-devrimci savaş örgütleri kurmasının yanında, köylülük, küçük-burjuvazi ve hatta işçi sınıfı içinde kitle tabanı yaratmak için sosyal demagojiye başvurusu" (sf. 1011) gösteriliyor.

Faşizmin İtalya ile sınırlı olmadığı, bir dizi ülkede daha faşizm tehlikesi olduğu vurgulandıktan sonra faşizme karşı mücadelede "**Birleşik Cephe Taktiği**"nin enerjik bir biçimde uygulanması partilerin önüne görev olarak konuyor; illegal çalışma yöntemlerinin kullanılması mutlak zorunluluk olarak vurgulanıyor.

Faşizmin burjuvazinin elindeki son kart olduğu, "Beyaz muhafızlar iktidarının aynı zamanda burjuva demokrasisinin temellerine de yöneldiği ve artık burjuvazinin iktidarının ancak proletarya üzerinde açık bir diktatörlük biçiminde olabileceğinin görüldüğü" belirtiliyor. (Bkz. age., sf. 1013)

Kongre'nin "Komintern'in Taktiği Üzerine" kararının 10. alt başlığı altında "Birleşik Cephe Taktiği" incelenir. Burada diğer şeylerin yanında şu tespitler yapılır:

"Komünist partilerin bağımsız varlığı ve bunların burjuvaziye ve karşı-devrimci sosyal demokrasiye karşı tam eylem özgürlüğü, proletaryanın en önemli tarihsel kazanımıdır. Komünistler hiç bir şart altında bundan vazgeçmezler. Yalnızca Komünist Partileri tüm proletaryanın çıkarlarını savunmaktadır.

Birleşik cephe taktiği hiçbir şekilde şu ya da bu parlamenter amacı izleyen taleplerle girilecek "seçim kombinasyonu" anlamına gelmez. Birleşik Cephe taktiği komünistlerin diğer parti ve gruplardaki işçilere burjuvaziye karşı işçi sınıfının en temel yaşamsal çıkarlarını birlikte savunmak için yaptığı mücadeleye çağrıdır. En küçük günlük talepler uğruna mücadele bile devrimci eğitim için bir kaynaktır, çünkü mücadelenin deneyimleri emekçilere devrimin kaçınılmazlığını ve komünizmin anlamını gösterecektir.

...

Birleşik Cephe taktiğinde en önemli olan şey işçi kitlelerinin ajitatif ve örgütsel alanda birleştirilmesidir. Birleşik cephe taktiğinin gerçek başarısı "aşağıdan" işçi yığınlarının derinliklerinden çıkar. Fakat komünistler belli durumlarda düşman işçi partilerinin yönetimleri ile pazarlık yapmaktan da vazgeçemezler. Fakat bu pazarlıkların durumu, gidişatı konusunda yığınlar sürekli ve tam olarak bilgilendirilmek zorundadır. Üstten Pazarlıklar sırasında da Komünist partisinin ajitasyon serbestliği sınırlandırılmaz." (age., sf. 1014-1015)

Aynı kararın 11. altbaşlığı "İşçi Hükümeti"dir. Bu bölümde de şu tespitler öne çıkmaktadır "Genel propaganda şiarı olarak 'İşçi Hükümeti' şiarı (ya da 'İşçi-Köylü Hükümeti' şiarı) hemen her yerde kullanılabilir. Fakat **güncel siyasi şiar** olarak işçi hükümeti öncelikle burjuva toplumunun istikrarsız olduğu ve işçi partileri ile burjuvazi arasındaki güç dengesinin hükümet sorununu pratik bir sorun olarak gündeme koyduğu ülkelerde

büyük öneme sahiptir.

...

Bir işçi hükümetinin en temel görevleri, işçi sınıfını silahlandırmak, burjuva karşı-devrimci örgütleri silahsızlandırmak, üretim kontrolünü gerçekleştirmek, vergi yükünün ağırlığını zenginlerin sırtına yıkmak ve karşı-devrimci burjuvazinin direnişini kırmaktır.

Böyle bir işçi hükümeti ancak kitlelerin mücadelesinin ürünü olursa ve ezilen işçi kitlelerinin en aşağı tabakalarının yarattığı savaş yeteneğine sahip işçi örgütlerine dayanırsa mümkündür. Parlamenter anlaşmalara dayanan, yani salt parlamenter kökenli bir işçi hükümeti de, devrimci işçi hareketinin canlanması için bir araç **olabilir**. Gerçek bir işçi hükümetinin doğuşu ve devrimci politika izleyen bir işçi hükümetinin sürdürülmesinin acımasız bir mücadeleye, belki burjuvaziyle iç savaşa götüreceği açıktır. İşçi sınıfının böyle bir hükümet oluşturma çabası daha en başından burjuvazinin en sert direnişine çarpacaktır. Bu yüzden işçi hükümeti şiarı, proletaryayı birleştirmek ve devrimci mücadeleler yürütmek için uygun bir şiarıdır.

...

Komünist partiler şunu göz önünde bulundurmalıdır: Her burjuva hükümeti aynı zamanda kapitalist hükümettir. Fakat her işçi hükümeti gerçekten proleter —yani proletaryanın elinde devrimci bir iktidar aracı olan— (Hükümet —ÇN) değildir. Komünist Enternasyonal şu olasılıkları göz önünde bulundurur:

I— Söзде işçi hükümetleri

1) **Liberal** işçi hükümeti: Böyle bir hükümet Avusturalya'da vardı, yakında İngiltere'de de olabilir.

2) *Sosyal Demokrat işçi hükümeti (Almanya)*

II— Gerçek işçi hükümetleri:

3) *İşçilerin ve Yoksul Köylülerin Hükümeti: Böyle bir imkân Balkanlarda, Çekoslovakya'da vb. vardır.*

4) *İçinde komünistlerin de yer aldığı işçi hükümetleri.*

5) *Gerçek proleter devrimci işçi hükümeti, ki bu saf haliyle ancak Komünist Partisi şahsında gerçekleştirilebilir. Komünistler henüz proletarya diktatörlüğünün gerekliliğini kavramamış olan işçilerle de birlikte yürümeye hazırdır. Yani, komünistler eğer işçi çıkarlarını savunuyorsa, belli güvenceler verilmesi şartlarında saf komünist olmayan, evet hatta yalnızca sözde işçi hükümeti olan hükümetleri de destekleyebilir. Komünistler işçilere gerçek bir işçi hükümetinin burjuvaziye karşı devrimci mücadele olmaksızın kurulup, yaşatılamayacağını her zaman açıklar. Gerçek bir işçi hükümeti, en azından işçilerin en önemli güncel taleplerini elde etmek için burjuvaziye karşı kararlı bir mücadele yürüten bir hükümettir. Komünistler yalnızca böyle hükümetlere katılabilir. İlk iki kategoride ele alınan sözde işçi hükümetleri (liberal ve sosyal demokrat) devrimci değildirler, fakat belli şartlarda burjuva şiddetinin dağıtılması sürecini hızlandırabilirler. İşçi hükümetinin ondan sonra gelen iki kategoride ele alınan biçimleri (İşçi-Köylü hükümeti, ve sosyal demokrat-komünist hükümeti) henüz proletarya diktatörlüğü değildir, hatta proletarya diktatörlüğüne geçiş için mutlaka zorunlu olan bir geçiş aşaması da değildir ve fakat ortaya çıktıkları yerde bu diktatörlüğün kazanılması için mücadelede önemli bir çıkış noktası olabilirler. Proletaryanın tam diktatörlüğü, 5 maddede ele alınan ve komünistlerden oluşan gerçek işçi hükümetidir." (age., sf. 1015-1017)*

Toparlarsak: Komintern 4. Kongresi'nde karara bağlanan

çizgide:

— Faşizmin temel özellikleri olarak açık, vahşi terör yöntemlerinin tümünü kullanması ve sosyal demagoji ile terörü birleştirmesi öne çıkarılır.

— Faşizmin iktidara gelişinde sosyal demokrasinin ihanetinin olumsuz rolü vurgulanır.

— Faşizme karşı mücadelede illegal çalışma yöntemleri ve Birleşik Cephe Taktiğinin uygulanması görev olarak belirlenir.

— Birleşik cephenin iktidar hedefi olarak "İşçi (ya da İşçi-Köylü) Hükümeti" ileri sürülür. İşçi Hükümeti esas olarak proletarya diktatörlüğü için mücadelede bir araç olarak kavranır.

Ayrıca:

— Faşist tehlikenin geliştiği belirtilmesine rağmen, onun iktidarının fazla uzun sürmeyeceği ve faşizmin proletarya diktatörlüğü tarafından aşılacağı bu dönemdeki çizginin bir unsurudur.

Tek tek konuşmacıların tartışmaya katkılarında faşizmin sınıf niteliği; burjuva demokrasisi-faşizm ilişkisi vb. konularında henüz tam bir açıklık olmadığı görülmektedir. Faşizmi küçük-burjuvazinin iktidarı olarak görme, bir çok konuşmacının sözlerinde dile gelir... Faşist hareketin kitle olarak dayandığı sınıf ve tabakalar ile onun hizmet ettiği sınıf ve tabakalar bir ve aynı imiş gibi görülmektedir yer yer.

Faşizmin geleceği konusunda öngörüler çok iyimserdir. Faşist diktatörlüğün kısa süre içinde çökeceği hakim olan düşüncedir.

KEYK Genişletilmiş 3. Toplantısı
(12.6.—23.6.1923)

(Tarihi geri plân: Komintern 4. Kongre ertesinde, KEYK Genişletilmiş 3. Toplantısı'na kadar geçen dönem içinde önemli gelişmeler kabaca şöyledir:

— 4. Kongre burjuvazi saldırıda olmasına rağmen durumun objektif olarak devrimci olduğunu tespit eder ve görünürde çok küçük olabilecek bir nedenle bile büyük devrimci mücadelelerin patlayabileceğini belirtir.

1922 sonunda Fransa Versay Anlaşması'na dayanarak Ruhr bölgesini işgal eder. Çok ağır savaş tazminatı ödemekle yükümlü kılınan Almanya'da durum yığınlar açısından daha da kötüleşir.

Fransa'nın Ruhr işgali, Avrupa'nın ortasında yeniden savaş tehlikesini arttırır. Bu durumda KPD (Almanya Komünist Partisi —YN) Komintern'in genel çizgisine uygun olarak İşçi Parti ve örgütlerine "Savaş Tehlikesine Karşı Cephe" önerisi götürür. Bu öneri Sosyal demokrasinin reformist karşı-devrimci önderleri

tarafından reddedilir.

KPD Ocak sonu, Şubat başı 1923'de yaptığı Leipzig Kongresi'nde, savunma mücadelesinin "işçi hükümeti" kurma mücadelesine dönüştürülmesi kararını alır. Parti içinde Fischer-Maslow yönetimi, işçi hükümetinin "proletarya diktatörlüğünün bir başka adı" olduğu görüşündedir. KEYK bunun yanlış olduğu konusunda dikkat çeker.

Mart 1923'de Komünistlerin inisiyatifi ile ve onların önderliğinde "Savaşa ve Faşizme Karşı Enternasyonal Eylem Komitesi" oluşturulur. 2. ve 2,5. Enternasyonal ve Amsterdam Sendika Enternasyonalı çağrılı olmalarına rağmen, kuruluş toplantısını boykot ederler.

Bu arada faşist örgütler de gelişmektedir. Komünistler çok açık olarak faşizmin gelişmesi ile savaş tehlikesinin yükselmesinin el ele yürüdüğünü tespit etmekte, buna karşı işçilerin eylem

birliğini sağlamaya çalışmaktadırlar.

1 Mayıs 1923 gösterileri komünistlerin gücü olduğu bütün ülkelerde "Faşizme ve savaş tehlikesine karşı" gösteriler biçiminde geçer. Bir çok sosyal demokrat işçi de bu gösterilere —şeflerin boykot çağrılarına rağmen— katılır.

Mayıs 1923'de 2. ve 2,5. Enternasyonal Sosyalist İşçi Enternasyonalı adı altında birleşir. Bu birleşme gerçekte merkezilerin (2,5. Enternasyonal) sağ sosyal demokrasiye (2. Enternasyonal) bütünüyle teslimiyeti temelinde olur. (Bugün Türkiye/K. Kürdistan'dan SHP'nin üyesi olduğu Sosyalist Enternasyonal bu Enternasyonal'dir. —ÇN)

KEYK'in 3. Genişletilmiş Toplantısı'nda, 2. ve 2,5. Enternasyonal'in birleşmesi, merkezilerin açık reformizme teslimiyeti olarak değerlendirilir ve reformizme karşı mücadelenin güçlendirilmesi çağrısı yapılır. Bu toplantıda ayrıca devrim için —o dönemde en gelişmiş ülkelerde de— işçi-köylü ittifakının zorunluluğu ve kaçınılmazlığı üzerinde durulur; Taktik slogan olarak "İşçi Hükümeti" sloganı yerine, "İşçi-Köylü Hükümeti" sloganı geçirilir. Alınan kararda reformizme karşı mücadelenin güçlendirilmesi çağrısı yapıldıktan sonra şöyle devam edilir:

"Fakat bu ancak proletaryanın ulusal ve uluslararası plânda birleşik cephesi için mücadele temelinde olabilir. Birleşik cephe için bu mücadele hep daha plânlı, daha kararlı, daha somut, daha popüler biçimde yürütülmelidir. Sosyal yurtseverlerin burjuvazi ile birleşik cephesinin karşısına, tüm ezilenlerin burjuvaziye karşı birleşik cephesi; işçi partilerinin kapitalistlerle koalisyon hükümetinin karşısına, bütün işçi partilerinin kapitalistlere karşı İşçi-Köylü Hükümeti uğruna ortak mücadelesi çıkartılmalıdır." (KEYK Genişletilmiş 3. Toplantı Tutanağı, Hamburg 1923, sf. 288, Alm.)

İşçi-Köylü Hükümeti Üzerine Karar'da bu şiarın sağ yorumlanma tehlikesine dikkat çekilir. Köylülükle ittifakın öncelikle yoksul köylülükle ittifak olduğu özel olarak vurgulanır. Ayrıca işçi-köylü ittifakını savunmanın, hiç bir şekilde işçi partilerinin sınıf niteliğini değiştirip, işçi köylü partilerine dönüştürülmesi biçiminde anlaşılmasını gerektiği belirtilir.

KEYK Genişletilmiş Üçüncü Toplantısı'nda Faşizm üzerine konuşmayı C. Zetkin yapar.

Toplantı sürerken Bulgaristan'da askeri faşist bir darbe olmuş ve Stamboliski Hükümeti devrilerle askeri faşist bir diktatörlük kurulmuştu. (Bulgaristan Komünist Partisi — YN.) yönetiminin bu darbe karşısında ilk tavrı darbenin "burjuvazinin kır kanadının, burjuvazinin kent kanadı ile iktidar dalaşı olduğu, bu yüzden de Komünist Partisinin bu mücadelede taraf olmayacağı" şeklinde idi.

BKP olanı *yalnızca* bir hükümet değişikliği olarak görme yanlışlığı içinde idi. Halbuki olan basit bir hükümet değişikliği değil, burjuvazinin yönetim biçiminin değişmesi, faşist bir terör rejimi kurularak tüm demokratik hakların ortadan kaldırılması idi. KEYK Genişletilmiş Toplantısı'nda Zetkin BKP'nin bu yanlış tavrını açıkça eleştirir.

Zetkin'in konuşması ve yürütülen tartışmalar temelinde alınan "Faşizm Üzerine" başlıklı kararda şu tespit yapılır:

"Faşizm değişik ülkelerde ülkelerin somut durumlarına göre değişik özellikler göstermektedir. Fakat her yerde onun değişmeyen özünü, demagogik bir biçimde geniş emekçi yığınların ruh haline ve ihtiyaçlarına seslenen sözde devrimci boş lafların, en acımasız terörist siddetle kaynaştırılması oluşturur."

Faşizmin geleceği konusunda burjuva ve faşist kampın bizzat iç gelişmelerinin temelinde faşizmin parçalanacağı tespiti yapılmakta ve

fakat proletaryanın devrimci öncüsünün faşizmin bu çözülme süreci aktif olarak hızlandırması gerektiği belirtilmektedir.

Faşizme karşı mücadele bağlamında her ülkede bütün görüşlerden işçi parti ve örgütlerinin Faşizme karşı mücadelenin yönetimi için özel bir organ oluşturması önerilmektedir.

Aynı zamanda enternasyonal alanda da bir ortak organ önerilmektedir.

İtalya'daki faşizme karşı mücadelede İtalyan işçi sınıfını desteklemek amacıyla "İtalya'ya karşı bir uluslararası boykot"un örgütlenmesi, enternasyonal mücadelede görevlerden biri olarak tespit edilmektedir.

Bu dönemde komünistlerin genel çizgisi açısından Faşizmin özel özellikleri; ve onun burjuva demokrasiden değişik bir yönetim biçimi olduğu açıktır. Aynı şekilde, faşizme karşı mücadelede işçi sınıfının eylem birliğinin zorunluluk olduğu ve bunun için "Birleşik Cephe" taktığının doğru uygulanma zorunluluğu da açıktır.

KEYK Genişletilmiş 3. Toplantısı ile, Komintern'in 5. Kongresi arasındaki dönemde birçok ülkede —Komintern 3. Kongresi sırasında öngörülen— devrimci patlayışlar gündeme gelir.

Bulgaristan'da Komünist Partisi, Köylü Halk Birliği'nin sol kesimi ile ittifak içinde bir ayaklanma hazırlığına girişir. Ayaklanmanın amacı "monarko faşist diktatörlüğün yıkılması ve işçi köylü hükümetinin kurulması"dır. Köylü Halk Birliği'nin sol kesimi dışındaki tüm diğer burjuva partileri Komünist Partisi ile ittifakı red ederler. Eylül'de ayaklanma başlatılır. Ayaklanma kanla bastırılmasına rağmen, faşizme karşı mücadelede komünistlerin halkın gerçek öncüsü olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

1923 güzünde işçi sınıfının güçlü eylemleri Polonya'daki rejimi temellerinden sarsar. İşçilerin grev hareketleri hiçbir zaman görülmemiş boyutlara ulaşır. Grevlere sokak gösterileri ve polisle çatışmalar eşlik eder. Polonya Komünist İşçi Partisi Ağustos 1923'de Polonya Sosyalist Partisi ve Köylü Partisi'ne "İşçi-Köylü Hükümeti" için mücadelede "Birleşik Cephe" oluşturmayı önerir. PKİP'in (Polonya Komünist İşçi Partisi) bütün çabalarına rağmen, üstten cephe oluşturulamaz. Fakat PKİP'in Birleşik Cephe çağrısı tabanda büyük yankı yapar. 1923 güzünde kitle grevlerinin merkezlerinden biri olan Yukarı Şlezya'da İşçi Temsilcileri Kongresi 21 kişiden oluşan ve içinde komünist, sosyalist ve partisiz sendikacıların yer aldığı bir Cephe Organı seçer. Bu "21'ler Komitesi"nin çağrısı üzerine 15 Ekim'de Yukarı Şlezya'da genel grev başlar. Hükümet genel greve sıkıyönetim ilanı ile yanıt verir. Hareketin en zor anında sosyalist partinin ve reformist sendikaların yöneticileri, hükümetle —belli tavizler karşılığı— grevi durdurmak konusunda pazarlığa girişirler. Reformistlerin grevi arkadan vuran haince pazarlıklarına rağmen grev hareketi daha da genişler ve 5 Kasım'da Krakov'da silahlı ayaklanmaya dönüşür. Sosyalist Partinin açık işbirliği sayesinde ve Krakov'daki ayaklanmanın yalnız kalması, özellikle de işçi köylü ittifakının sağlanamaması sonucu, ayaklanma kanla bastırılır, yenilir. Grev hareketi de durur.

1923 bahar ve yaz aylarında Almanya'da da grev hareketleri hızla gelişir. Bu dönemde her ne kadar sosyal demokrasinin etkisi giderek azalmakta ise de, yine de işçi sınıfının çoğunluğu Sosyal demokrat etki altındadır.

11 Ağustos'ta Berlin'de KPD önderliğindeki devrimci işçi temsilcileri gerici W. Cuno hükümetini devirmek için genel grev kararı alır. Berlin'de genel grev başlar. KPD grevin bütün ülkeye yayılması çağrısını yapar. Kitlelerin bu çağrıya kendile-

rine rağmen uyacağını gören sağ sosyal demokrat önderler, Cuno hükümetinden desteklerini çekerler. Cuno hükümeti devrilir, yerine G. Stressemann önderliğinde, içinde sağ sosyal demokratların da yer aldığı bir hükümet kurulur.

Burjuvazi tüm gücüyle devrimci hareketi bastırmak için yüklenir. 27 Eylül'de sıkıyönetim ilan edilir. Burjuvazi iktidarını korumak için burjuva demokratik hakları da çiğnemeye hazır olduğunu göstermiştir.

KPD ve KEYK Cuno hükümetinin devrilmesi ertesinde, Almanya'da çok hızlı bir tempoyla devrimci krizin olgunlaşacağından yola çıkarlar. Bütün hazırlıklar bir ayaklanmanın askeri hazırlıkları noktasında yoğunlaştırılır. Cuno hükümetinin devrilmesi noktasındaki kitle hareketi yanlış bir şekilde işçi kitlelerinin devrime hazır olduğu şeklinde yorumlanır. KPD'nin hazırlığı da Parti yöneticisi H. Brandler tarafından olduğundan fazla görülür, gösterilir. Thaelmann'ın uyarılarına rağmen 23 Temmuz'da "Almanya'da proleter devriminin zaferi için tüm şartların olgunlaşmış olduğu" tespiti yapılır. 1 Ekim 1923'de KEYK'de KPD temsilcileri ile birlikte şu eylem plânı karara bağlanır. Saksonya ve Thüringen'de KPD "İşçi Hükümetleri"ne katılır. Bu katılmanın ön şartı sol sosyal demokratların başında bulunduğu hükümetin 50-60 bin işçiyi silahlandırmayı ve merkezi hükümetin veya Bavyera'nın askeri saldırısı karşısında, Saksonya'yı savunmayı kabul etmesidir. Saksonya ve Thüringen'e burjuvazinin askeri saldırısı 4-6 hafta içinde tüm ülkede isyana yol açacaktır. Komünistlerin Saksonya ve Thüringen'de hükümete girmesi devrimin olgunlaşmasını hızlandıracaktır.

8 Ekim 1923'de KPD yönetimi "Alman Proletaryası"na çağrısında "Beyaz diktatörlüğüne karşı kırmızı diktatörlük, iktidar imparatorluk meclisinden, Sovyet Kongresi'ne şiarını atar. Bu kuşkusuz aynı anda Saksonya ve Thüringen için savunulan, karara bağlanan SPD ile ortak "İşçi Hükümeti" ile çelişmektedir.

İşçi sınıfının durumu da abartılı tespit edilmektedir.

20 Ekim'de imparatorluk ordusunun Saksonya'ya saldıracağı öğrenilir. 21 Ekim'de Chemnitz'de toplanan İşçi Temsilcileri Kongresi'nde KPD Genel Grev kararı alınması için mücadele yürütür. Genel Grev Hamburg'da silahlı ayaklanmaya dönüştürülecektir. Sol sosyal demokratların buna yanaşmaması sonucu, Genel Grev kararı çıkmaz.

Saldırıya geçen burjuvazi kısa süre içinde Saksonya ve Thüringen'deki işçi hükümetlerini devirir. Önemli bir direniş olmaz. Tek istisna Hamburg'daki devrimci ayaklanmadır. 60 saatlik barikat savaşlarından sonra, bu ayaklanma da bastırılır. Sağ sosyal demokratlar isyanın bastırılmasına aktif olarak katılırlar. Sol sosyal demokratlar ise hareketin en kritik anında sallantılı bir tavır takınarak, burjuvazinin zaferine yardımcı olurlar.

1923 güzünde alınan bu yenilgiler ertesi savaş sonrasında ortaya çıkan devrimci dalga geri çekilme sürecine girer. Kapitalist dünya geçici, görece bir istikrar dönemine girer. Bu dönemde burjuvazinin emekçi yığınlar üzerindeki ideolojik-siyasi etkisi artar.

Sağ sosyal demokrasi reformist işçi kitle örgütlerini bütünüyle burjuvazi ile işbirliği çizgisine çekmeyi becerir. Burjuvazi —herşeyden önce sosyal-demokrat sözcüleri aracılığı ile— kapitalizmin çürümemiş olduğunu, onun barışçı gelişme ve dönüşme imkanlarının olduğunu açıkça görüldüğünün propagandasını yapar. Komintern 5. Kongresi kabaca bu ortamda toplanır.

KOMÜNİST ENTERNASYONAL V. KONGRESİ

(17.6.—8.7.1924)

Komintern 5. Kongresi, Lenin'in ölümünden sonra —onsuz— yapılan ilk Komintern Kongresi'dir.

Komintern 5. Kongresi 4. Kongre'den sonraki dönemdeki gelişmeleri, özellikle de 1923 güzünde çeşitli ülkelerde yenilgiyle sonuçlanan ayaklanma deneyimlerini değerlendirir. Gerek objektif durumu, ve gerekse KP'lerinin ve işçi hareketinin durumunu gözönüne alan 5. Kongre'nin KP'lerine verdiği esas direktif "Bolşevikleşme" olur.

5. Kongre'nin "Bolşevikleşme" çağrısı

Objektif durum, burjuva toplum sistemine onu yıkmak için der-

hal topyekün saldırı yerine, sermayeye karşı işçi sınıfının görece uzun sürebilecek "siper savaşları"nın gündemde olduğu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Dönemin özelliği olarak "yeni demokratik pasifist bir dönem"e girildiği, bu dönemde en önemli Avrupa ülkelerinde tipik olanın açık beyaz terör, faşizm değil, içinde sosyal demokrat partilerin de yer aldığı burjuva hükümetlerinin iktidar olduğu, demokrasi hayallerinin yayıldığı bir sistem olduğu tespitleri yapılır. Bu dönemin uzun sürmeyeceği de ayrıca tespit edilir.

Sübjektif durum hakkında Zinovyev'in KEYK adına 5. Kongre'ye sunduğu faaliyet raporunda yaptığı değerlendirme, Komünist Enternasyonal'in kurulduğu dönemde bir dizi ülkede Komünist Enternasyonal partilerinin aslında yalnızca propaganda örgütleri durumunda olduğu, bunların komünist kitle partileri olmadığı, şimdi bazı ülkelerde bu durumun değiştiği, görevin her ülkede, kitleleri —devrim için— kazanarak, Komünist kitle partilerine dönüşmek olduğu tespitleri yapılır. (Bkz. *Komünist Enternasyonal V. Kongresi Tutanağı, Alm. sf. 42-43*)

Bolşevikleşme'den anlaşılması gerekenin ne olduğunu Zinovyev, Faaliyet Raporu üzerine yürütülen tartışmalar ertesinde yaptığı "kapanış konuşması"nda şöyle açıklar:

"*Bolşevikleşmeden Rus deneyimlerinin Alman ya da başka bir partiye mekanik olarak aktarılmasının anlaşılmasında gerektiği konusunda yoldaş Lenin'in yaptığı uyarılar vardır. Bolşevikleşmeden anladığımız, Bolşevizmde enternasyonal ve genel geçerli olan ve Lenin yoldaşın "Sol Radikalizm, Komünizmin Bir Çocukluk Hastalığı"nda işaret ettikleridir. Partilerin Bolşevikleştirilmesinden burjuvaziye karşı ve hain sosyal demokrat önderlere karşı nefretin uzlaşmazlığını, düşmana karşı her türlü stratejik manevranın mümkünliğini anlıyoruz. Bolşevikleşme proletaryanın hegemonyası için mücadelede eğilmez irade, burjuvaziye, sosyal demokrasinin karşı-devrimci önderlerine, merkeziliğe ve merkezci, yarı-merkezci ve pasifistlere, burjuva*

ideolojisinin bütün görüntülerine karşı yakıcı nefrettir. Bolşevikleşme; sağlam, sanki bir kaya parçasından yontulmuş, merkezi, kendi içindeki fikir ayrılıklarının mücadelesini Lenin'in öğrettiği gibi kardeşçe ve uyumlu bir biçimde yürüten bir örgütün yaratılmasıdır. Bolşevikleşme, eylem içindeki Marksizmdir. Proletarya diktatörlüğü düşüncesine, Leninizm düşüncesine sadakattir." (5. Kongre Tutanağı, Cilt I, sf. 508)

Kongre'de karara bağlanan "Taktik Sorunu Üzerine Tezler" in XIV. maddesinde "Partilerin Bolşevikleştirilmesi ve Birleşik Bir Dünya Komünist Partisi'nin Oluşturulması" sorunu üzerinde durulur. Burada gerçek bir Bolşevik Parti'nin temel özellikleri olarak şunlar sayılır:

"1— *Parti, gerçek bir kitle partisi olmalıdır. Yani parti ister legal, ister illegal olsun işçi kitleleri ile en sağlam en sıkı ilişkiler kurmayı becermeli ve [işçi kitlelerinin —ÇN] sıkıntı ve beklentilerini seslendirmelidir.*

2— *Parti manevra yeteneğine sahip olmalıdır. Yani taktiği sektör ve dogmatik olmamalıdır. O düşmana karşı, öz karakterini değiştirmeyen stratejik manevralar uygulayabilmelidir. 'Partilerimizin sıkça bunu anlamaması onların temel yanlışlarından biridir.'*

3— *Özü itibariyle devrimci ve Marksist olmalıdır. Her zaman [sonal —ÇN] hedefini göz önünde bulundurmalıdır. İçinde bulunulan her anda enerjisinin azamisini proletaryanın burjuvaziye karşı zaferini hazırlamak için harcamalıdır.*

4— *İçinde fraksiyonlara, akımlara, gruplaşmalara yer olmayan, yekpare, merkezi bir parti olmalıdır.*

5— *Burjuva ordusu içinde düzenli ve inatçı bir propaganda ve örgütlenme faaliyeti yürütmelidir."* (Inprekorr 1924, sf. 1563)

Aynı Kongre'de, örgütsel alanda Bolşevikleşme konusunda, Partilerin "İşletme Hücreleri Temelinde Yeniden İnşası" kararı

alınmıştır. "Taktik Üzerine Tezler" in "Komünist Kitle Partilerinin Oluşturulması İçin Temel Önkoşullar" alt başlıklı IV. Bölüm'ünde de söz konusu önkoşullar olarak şunlar adlandırılmaktadır:

"1— Partinin, Parti İşletme Hücreleri temeli üzerinde örgütsel inşası.

...

2— Sendikalar için gerçek Komünist Çalışma.

...

3— İşçi Konseyleri [temsilcilikleri —ÇN] Hareketi'nin yaratılması.

...

4— Köylülüğe karşı doğru tavır.

...

5— Ulusal sorunda doğru siyaset." (age., sf. 1562)

Kuşkusuz Komintern'in 1924'deki "Bolşevikleşin" çağrısı, partilerin "komünist kitle partisi"ne dönüştürülmesi çağrısıdır ve verilen direktifler de öncelikle bu amaca yöneliktir. Bugün yakın olarak bile 1924'deki partilerin —kitle ilişkileri açısından— durumunda olan Komünist Partiler yoktur. Bu anlamda bugün Bolşevikleşme şiarının içeriği biraz değişik doldurulmak zorundadır. Fakat buna rağmen, gerçek Bolşevik Partilerin temel özellikleri konusunda sayılanlar da, kitle partisi haline gelmek için sayılan ön şartlar da tüm Bolşevik Partiler için geçerlidir. Ve çalışmalarda daha bugünden çıkış noktaları olarak alınmak zorundadır.

5. Kongre'de üzerinde önemle durulan konular içinde "İşçilerin Birleşik Cephesi" ve "Faşizm, Faşizme Karşı Mücadele" sorunları da vardır.

5. Kongre'de "Birleşik Cephe" Sorunu

İşçilerin Birleşik Cephesi bağlamında 5. Kongre'de oldukça sert tartışmalar yürür. Zinovyev KEYK adına Kongre'ye sunduğu Faaliyet Raporu'nda Birleşik Cephe taktiğinin oportünistçe çarpıtıldığını belirterek şunları söyler:

"Bu şiar [Birleşik Cephe şiarı —ÇN] bağlamında tarih deyim yerindeyse bir şaka yaptı yoldaşlar. Bir çok doğru şiarın başına gelen, bu şiarı da oldu. Biz Birleşik Cephe taktiğini yavaşlatılmış mücadele döneminde **devrim** taktiği olarak kavramıştık. Fakat saflarımızda hemen bu şiarı ters yüz eden, onu bir **evrim** taktiğine, oportünizmi, devrimci taktiğine **karşı** bir taktiğine dönüştüren yoldaşlar çıktı. Bu süreç içinde görüldü. Başlangıçta sorun sanki önemsiz detaylardaki bir ayrılık, ya da üslup sorunu gibi görünüyordu. Biz birleşik cephe taktiğini **devrimin** hazırlanması taktiği olarak görüyorduk. Ama bizim içimizden çıkan bir bölüme yoldaş bunu barışçıl, evrimci yöntemlerin devrimci taktiğinin **yerine geçirilmesi** olarak yorumladılar. Biz bunu stratejik manevre olarak kavradık, fakat bazı yoldaşlar bunu sosyal demokrasi ile bir ittifak girişimi, 'tüm işçi partilerinin' bir koalisyonu girişimi olarak kavradılar." (age., sf. 78)

Cephe taktiğinin doğru kullanımı bağlamında da Zinovyev yine aynı faaliyet raporunda şu tespitler yapar:

"Bildiğiniz gibi 'birleşik cephe'nin 'alttan'mı, yoksa 'üstten'mi olacağı sorusunda epey kavga yürütüldü. Ben şu formülasyonu kullanabileceğimizi düşünüyorum.

Altan Birleşik Cephe: Bu formül, belki gelişen doğrudan iç savaşta elde silah karşı-devrimci işçilere karşı da savaşılmak durumunda olduğu belirli momentler dışta tutulursa (—ki biz Rus devriminin deneyiminden böyle en keskinleşmiş anlarda bile alttan cephenin bizde kurulabilmiş olduğunu biliyoruz. Kerenski Peters-

burg üzerine yürümeye başladığı anda biz sosyal devrimci partiden işçilerin bir bölümünü kendi partilerine karşı seferber etmeyi becerdik, onlar bizimle birlikte savaştı.) aslında her zaman gereklidir. Alttan Birleşik Cephe — **her zaman ya da hemen hemen her zaman**; çünkü bu gerçekten devrimci olan tüm işçilerin — çok seyrek olan belli anlar dışında— pratik olarak seferber edilmesidir.

Hem alttan, hem üstten Birleşik Cephe: Bu ikinci bir durumdur. Bu biçim de oldukça sık kullanılmak zorundadır. Bizim azınlıkta olduğumuz ülkelerde, her zaman değil, fakat **oldukça sık** kullanılmak zorundadır. Ben içimizdeki 'en solcu'ların dahi, bugün bizim küçük bir azınlık olduğumuz örneğin İngiltere, Avusturya, Belçika gibi ülkelerde hem alttan, hem de üstten Birleşik Cephe taktiğini uygulamak zorunda olduğumuzu reddedeceklerini sanmıyorum. Kuşkusuz [üstten cephe taktiğinin uygulanmasında —ÇN] oportünist bir biçimde çarpıtılmaması, kitlelerin ajitasyonu ve seferber edilmesinin bir yöntemi değil de, sosyal demokrasi ile siyasi koalisyonun bir yöntemi olarak kullanılmaması için bir dizi çekince ve garanti gereklidir.

Üçüncü durum **yalnızca üstten cephe'dir. Buna: Hiç bir zaman! demek gerektiğini düşünüyorum.**

Ne yazık ki bizdeki pratik, bu yöntemin en fazla kullanıldığı bir pratik olmuştur: Sosyal Demokrasiye açık mektup yazmalar, 'ortak bir program' çıkarabilmek için Sosyal Demokrasinin şefleri ile uzun ve sıkıcı pazarlıklar yürütmek — bunlar kuşkusuz en küçük direniş çizgisidir.

Bu sorunda yalnızca şunu söyleyebiliriz:

Altan Birleşik Cephe — hemen hemen her zaman; alttan ve aynı zamanda üstten Birleşik Cephe — kitlelerin devrimci seferberliği taktiği olarak bir dizi güvence ile birlikte oldukça sık; Yalnızca üstten cephe — Hiç bir zaman!" (age., sf. 81)

Burda dikkat çeken nokta, aynı anda alttan ve üstten cephe taktiğinin gerekli olduğunu kabul ettiği noktada da Zinovyev'in "Sosyal Demokrat şeflerle" pazarlığı, Sosyal Demokrat Parti ile koalisyonu vb. nerde ise ilkesel olarak reddeden tavrıdır. Bu kuşkusuz 4. Kongre'de alınmış olan kararlar çelişme içinde olan "sol" bir tavrıdır. Bu "sol" tavrı, bir noktada "üstten" cephe taktiğinin uygulanmasında, yer yer Komünistlerin komünistliklerini gizleme durumuna kadar vardıkları sağcılığa bir tepkidir de. Zinovyev'in bu noktadaki "sol" tavrı, onun "işçi hükümeti" ya da "işçi köylü hükümeti" sloganlarının içeriğinin doldurulmasında da görülmektedir. Zinovyev'e göre —Dördüncü Kongre'de bu konuda yürütülen tartışmaya ve alınan karara rağmen, hâlâ— "İşçi Hükümeti" "Proletarya Diktatörlüğü"nü bir "kod adı"dır. Rusya'da Temmuz günlerinde geniş yığınlar Latince olan Proletarya Diktatörlüğünü anlamadıkları için onun Rusça'ya çevrilmiştir. Halbuki şimdi "Bazı yoldaşlar bu sloganı 'bütün' işçi partilerinin bazı köylü partileri ile ortak hükümeti olarak yorumlamaktadır. Yani bu parola olması gerektiğinin tersine döndürülmüştür. Buna karşı kararlı bir şekilde mücadele edilmelidir." (age., sf. 80) Burada da Zinovyev'in bu "sol" tavrı, bir noktada "işçi hükümeti" veya "işçi köylü hükümeti" sloganlarına sarılarak gerçek bir proletarya diktatörlüğü için ajitasyon/propagandanın nerde ise durdurulması ve bu sloganların içeriğinin hep burjuva düzeni çerçevesi içinde kalınır biçimde doldurulması sağcı tavrılarına karşı bir tepkinin de ifadesidir.

Bir dizi konuşmacı Zinovev'in sunduğu Faaliyet Raporu'nda da dile gelen bu "sol" anlayışlara karşı da mücadele yürütür.

Sonunda çıkan kararda "hem alttan, hem de üstten cephe taktiği" konusunda söylenenler şunlardır:

"Altan birlik ve eş zamanlı olarak üstte görüşmeler. Bu yöntem sosyal demokrasinin hâlâ önemli bir güç olduğu ülkelerde sıkça kullanılmak zorundadır. Fakat üstte yapılan görüşmeler par-

tinin komünist bağımsızlığına dokunmamalıdır. Ama bu halde de Birleşik Cephe taktiğinin uygulanmasında temeli **alttan** birlik oluşturmalıdır. Sosyal demokrasinin resmi organlarına yapılan çağrılar (açık mektup vb.) şablona dönüşmemelidir. Bu bağlamda en önemli olan şey, işçi kitleleri, bu arada sosyal demokrat işçiler arasında da önceden şu ya da bu eylem, şu ya da bu mücadelede katılma konusunda bir havanın yaratılmış olmasıdır. Ancak önceden yaratılmış olan bu hava temelinde sosyal demokrasinin resmi organlarına çağrı yapıldığında, bunlar ya alttan baskı sonucu çağrıya uyacaklar, ya da red durumunda kitleler içinde teşhir edilebileceklerdir. Şurası açıktır ki, Komünist Partileri görüşmelerin her aşamasında ve her şart altında tam ve mutlak bağımsızlıklarını ayakta tutacaklar ve komünist niteliklerini sürdürecektir. Bu amaçla sosyal demokrasinin zirvesi ile yapılacak görüşmeler kamuya açık yürütülmelidir. Bunun yanında komünistler işçi sınıfının dikkatini bu görüşmelere çekmek için yapılabilecek her şeyi yapmalıdır." (Taktik Sorunu Üzerine Tezler, "VIII. Birleşik Cephe Taktiği Üzerine" başlıklı bölümden... Inprekorr, 1924, sf. 1567)

Görüldüğü gibi alınan kararda, Sosyal Demokrasinin resmi organları ile görüşmeler vb. reddedilmemektedir. Yine de bu dönemde bu görüşmeler daha çok sosyal demokrasinin daha iyi teşhiri için bir araç olarak görülmektedir. Bunda sosyal demokrasinin gelinen noktadaki durumu konusunda yapılan değerlendirmeler belirleyici rol oynamaktadır.

5. Kongre'de Sosyal Demokrasinin Değerlendirilmesi; Sosyal Faşizm Teorisinin Ortaya Çıkışı

5. Kongre'ye sunulan Faaliyet Raporu'nda, Zinovyev KEYK adına şu tespitleri yapar:

"Sosyal demokrasi bir dizi ülkede burjuvazinin üçüncü partisi haline geldi. Bu uluslararası durumda yeni bir olgu, komünistlerin

elinde taktik anahtardır. Faşizmin sosyal demokrasiyi "yendiği" teorisi, oportünist sonuçlara götürmek zorunda olan yanlış bir anahtardı.

Eğer sosyal demokratlar gerçekten faşizme karşı savaşmış ve (bu savaşta) yenilmiş olsalardı bu onlarla komünistler arasında bir yakınlaşmaya yol açardı, fakat olan komünistlerle sosyal demokratlar arasındaki mücadelenin sertleşmesidir. Sosyal demokrasi faşizme karşı savaşmış olmadığı, ve bu savaşta 'yenilmiş' olmadığı için komünistler Radek'in istediğinden çok değişik bir taktik izlemek zorundadır. Bunda en önemli olan şudur: **sosyal demokrasi faşizmin bir kanadı haline gelmiştir.** (abç) Bu önemli bir siyasi olgudur. Fransa Sosyalist Partisi burjuvazinin sol kanadından başka nedir? Bu gerçek seçimlerde deyim yerinde ise noterlikçe tasdiklenmiştir. FSP ile burjuva partilerinin ortak bir listesi vardı. Tek fark burjuva partilerinin isimlerinin sağda, FSP'ninkinin ise solda olmasıydı. Daha ne kanıt gerekir? FSP Fransız burjuvazisinin sol kanadıdır. Daha hâlâ saklambaç oynuyor henüz doğrudan hükümette yer almıyor, fakat o da hükümet eden bir faktör durumundadır. Gelişme ilerledikçe, bu daha açık görülmektedir.

II. Enternasyonal burjuvazinin sol kanadı, burjuvazinin hükümete ortaklık eden bir partisi haline geldi. Bu yalnızca sosyal demokrasinin sosyal hain ruhunu değil, aynı zamanda burjuva kampındaki güvensizliği ve onların bu araçlara başvurmak zorunda kaldığını gösteriyor." (5. Kongre Tutanağı, Alm. Cilt I, sf. 67, Türkçe özet için, Bkz. 3. Enternasyonal'de Faşizm Üzerine Tartışmalar I, Dönüşüm Yayınları, UKH Belgeleri 4, sf. 27)

5. Kongre'nin karara bağladığı "Taktik Üzerine Tezler"de ise şunlar söyleniyor:

"3— Sosyal Demokrasi ve Faşizm Arasında

Burjuvazi artık eski yöntemlerle yönetecek durumda değil. Bu proleter devrimin yavaş ve fakat kesin büyümesinin işaretlerinden

biridir. Burjuvazi kah faşizmi, kah sosyal-demokrasiyi kullanmaktadır. Her iki halde de iktidarının kapitalist karakterini maskeleyip ona halkçı bir görünüm vermek istemektedir. Gerek faşistler (Mussolini rejiminin ilk dönemi) gerekse sosyal demokratlar (Noske rejiminin ilk dönemi) burjuvazinin istediği anda ona, proletaryanın büyüyen devrim ordusuna karşı kullanmak için gerekli olan karşı-devrimin açık savaş örgütünü, silahlı çeteler ve milis güçleri biçiminde sunmaktadır. Burjuvazi aynı zamanda faşizm ve sosyal demokrasiyi kullanarak, "küçük burjuvazinin siyasi zaferi" ve "halkın" iktidara ortak olması hayallerini yaymakta ve toplumsal güçlerin yeni bir mevzilenmesini gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

4— Burjuvazinin "üçüncü" partisi olarak Sosyal Demokrasi.

Amerika'da burjuvazinin bir "üçüncü" partisinin (küçük-burjuvazi partisinin) kuruluşu üzerine büyük gürültüler koparıyor. Avrupa'da belli bir anlamda sosyal demokrasi şimdiden burjuvazinin "üçüncü" partisi olmuştur. Bu kendini İngiltere'de özellikle açık bir biçimde göstermektedir. Orada birbirlerini hükümette çözen iki klasik burjuva partisinin yanında şimdi işçi partisi hükümet faktörü durumuna gelmiştir. Bu gerçekte burjuvazinin iki kanadından birine dönük bir politika yürüten bir işçi partisidir. İngiliz işçi partisinin sosyal hain önderlerinin bir dizi yıl sürecinde şu ya da bu kombinasyon içinde İngiliz burjuvazisinin iktidarını korumak için hükümette yer alacaklarından da kuşku duyulmamalıdır.

Şu olgu da her türlü kuşkunun üzerindedir: Gerek Fransa'da, gerekse bir dizi diğer ülkede II. Enternasyonal'in önderleri burjuva bakan rolü oynamaktadırlar ve fiilen (de fakto—Yay. Notu] "demokratik" burjuvazinin bir fraksiyonunun önderleri haline gelmişlerdir.

Sosyal demokrasi bir dizi yıldan bu yana bir dönüşüm süreci içinde bulunmaktadır; işçi hareketinin sağ kanadından, burjuva-

zinin bir kanadına, yer yer hatta faşizmin bir kanadına [dönüşmektedir —ÇN] (abç). Bu yüzden "faşizmin sosyal demokrasiye karşı zaferi"nden söz etmek tarihi olarak yanlıştır. Faşizm ve sosyal demokrasi (bunların yönetici katmanları söz konusu olduğunda) birinci emperyalist dünya savaşı ve emekçilerin ona karşı mücadelesi sonucunda sarsılan modern kapitalizmin sağ ve sol elidir." (abç) (Inprekorr 1924, 1563)

Görüldüğü gibi 5. Kongre Belgeleri'nde, sosyal demokrat partiler hakkında henüz "sosyal-faşist" değerlendirmesi, bu kavram açıkça kullanılarak yapılmamaktadır. Fakat sosyal demokrasinin bir dönüşüm süreci yaşadığı, açıkça egemen emperyalist burjuvazinin bir partisi haline geldiği ve yer yer kendisinin faşizmin bir kanadı haline geldiği tespit edilmektedir. Ki gelişmeler gerçekten de bu yöndedir. Burjuvazi işçi sınıfı üzerinde açık faşist terörü yer yer sosyal demokrat yönetimler üzerinden de uygulamaktadır. Sosyal demokrasinin bu dönüşümü olgusu "taktik anahtar" olarak kavranmaktadır. Bu durumda "üstten cephe" için görüşmelerin öncelikli olarak teşhir hedefine yönelik olması anlaşılırdır.

Sosyal demokrasi hakkında Komintern 5. Kongresi'nin bu değerlendirmesi Kongre ertesinde Stalin'in 20 Eylül 1924 tarihli "Uluslararası Durum" başlıklı yazısında da yansımaları bulur. Stalin şöyle demektedir:

"Bazıları, burjuvazinin mecbur kaldığından değil, fakat kendiliğinden, denilebilir ki serbestçe 'pasifizm' ve 'demokratizm'e vardığına inanıyorlar. Burada, burjuvazinin, işçi sınıfını tayin edici mücadelelerde (İtalya, Almanya) yenilgiye uğrattıktan sonra, kendini galip hissettiği ve şimdi kendisine 'demokratizm' izninin verebildiği varsayılıyor. Başka bir deyişle, tayin edici mücadeleler sürmekteyken, burjuvazinin bir savaş örgütüne, faşizme ihtiyacı olduğu, fakat şimdi, proletarya yenilgiye uğratıldığından, burjuvazinin artık faşizme ihtiyacı olmadığı ve onun yerine zaferini sağlamlaştırmanın en iyi yöntemi olarak 'demokratizm'i

geçirebileceği söyleniyor. Buradan, burjuvazinin iktidarının sağlandığı; 'pasifizm dönemi'ni uzun süreli, fakat Avrupa'da devrimi sürüncemede kalmış olarak görmek gerektiği sonucu çıkarılıyor.

Bu varsayım tümünden yanlıştır.

Birincisi, faşizmin burjuvazinin yalnızca savaş örgütü olduğu doğru değildir. Faşizm salt askeri-teknik bir kategori değildir. Faşizm, burjuvazinin bir savaş örgütüdür ve sosyal-demokrasinin aktif desteğine dayanır. Sosyal-Demokrasi, objektif olarak faşizmin ılımlı kanadıdır. Burjuvazinin savaş örgütünün, sosyal-demokrasinin aktif desteği olmaksızın mücadelelerde ve ülke yönetiminde belirleyici başarılar kazanabileceğini varsaymak için hiçbir neden yoktur. Aynı şekilde, sosyal-demokrasinin burjuvazinin savaş örgütünün aktif desteği olmadan mücadelelerde ya da ülke yönetiminde belirleyici başarılar elde etmesini varsaymak için hiçbir neden yok. Bu örgütler birbirini dışılamaz, tersine tamamlar. Bu örgütler birbirinin karşısı değil, ikiz kardeştir. Faşizm, bu iki temel örgütün emperyalizmin savaş sonrası bunalımı koşullarında ortaya çıkmış ve proleter devrime karşı mücadele üzerine kurulmuş olan, şekillenmemiş siyasi blokudur. Burjuvazi, böyle bir blok olmaksızın iktidarını sürdüremez. İşte bu yüzden, 'pasifizm'in faşizmin safdışı edilmesi olduğuna inanmaya kalkmak bir hata olurdu. Bugünkü koşullarda 'pasifizm', faşizmin sağlanmasını anlamına gelir, onun ılımlı, sosyal-demokrat kanadının öne çıkarılmasıdır." (Stalin, Eserler, Cilt 6, sf. 257-258, İnter Yayınları.)

5. Kongre'de Faşizm, Faşizme Karşı Mücadele Sorunları

5. Kongre'nin "Faşizm Üzerine Karar"ının tam metni şöyledir:

I

"Faşizm kapitalist toplum düzeninin dağılması çağında, prole-

ter devrim çağında karşı-devrimin klasik biçimlerinden biridir. Özellikle proletaryanın iktidar mücadelesine giriştiği ve fakat devrimci deneyim eksikliği ve proleter devrimi örgütleyebilen, kitlelerin ayaklanmasını proletarya diktatörlüğünün kurulmasına kadar yükseltebilen bir öncü sınıf partisinin yokluğu nedeniyle [başarı kazanamadığı —ÇN] yerlerde [faşizm gündeme gelir —ÇN].

Faşizm büyük burjuvazinin elinde, proletaryanın mücadelesini legal devlet araçları ile bastıramadığı şartlarda [başvurduğu —ÇN] silahtır. O, büyük burjuvazinin diktatörlüğünü ayakta tutma ve sağlamlaştırmak için meşruiyet dışı savaş aracıdır. Fakat sosyal yapısı itibarıyla faşizm bir küçük-burjuva harekettir. Köklerini kapitalist buhran sonucu çökişmiş mahkûm olan orta tabakalar; savaş sonucu deklase olmuş unsurlar (eski subaylar vb.) ve hatta bir ölçüde proletaryanın devrimci beklentileri gerçekleşmediği için hayal kırıklığına uğrayan unsurlarında bulmaktadır.

Burjuva toplumunun ilerleyen çöküşü sırasında tüm burjuva partileri, özellikle de sosyal demokrasi, şu veya bu ölçüde faşist bir nitelik kazanırlar, böylece bizzat ayakta tutmak için kurdukları toplumsal sistemin çözülmesine hizmet ederler. Faşizm ve Sosyal Demokrasi büyük kapitalist diktatörlüğün bir ve aynı aracının iki yanındır. Sosyal Demokrasi bu yüzden faşizme karşı mücadelede hiçbir zaman savaşan proletaryanın **güvenilir bir müttefiki** olamaz.

Faşizm kendi iç çelişmeleri sonucu (bir yanda büyük burjuvazi ile diğer yanda küçük-burjuva ve proleter unsurlar arasındaki çıkar zıtlığı) zafer kazandıktan sonra onu içinden çürüten siyasi iflasa gider. (İtalya). Böyle bir krize faşizm —formel zafer kazanmaksızın— büyük burjuva rejimi açıkça desteklemek ve savunmak zorunda kaldığı yerlerde de (Almanya) girer.

II

Faşizmin özü, sosyal bileşimi ve tarihi rolüne uygun olarak, komünistlerin ona karşı mücadelesi hem onun siyasi olarak aşılmasına, hem de onun devrimci proletaryaya yönelttiği silahlı saldırılarının geri çevrilmesine imkan verecek yöntemlerle ve

araçlarla yürütülmelidir. Bu araçların bazıları şunlardır:

A— Siyasi Alanda

1— Komünist Partilerinin —Proleter yığınların, burjuva orta katmanların ve köylülerin komünist harekete güven duymasını sağlayacak, iktisadi, toplumsal, siyasi ve kültürel sorunların Proletarya diktatörlüğü yoluyla çözülebileceği inancını geliştirecek ve yerleştirecek— bir devrimci strateji ve siyaseti.

2— İşçi sınıfı içinde faşizmin işçi sınıfı düşmanı ve karşı-devrimci karakteri hakkında sistemli aydınlatma çalışması.

3— Kapitalizmin krizi sonucu proleterleşen ve sıkıntı içine itilen küçük-burjuvazi ve köylü kitlelerinin içinde buldukları durum ve faşizmin saf büyük kapitalist işlevi hakkında sistemli uyandırma faaliyeti.

4— Aktif dış politika. Emperyalist barış anlaşmaları, tazminat sorunları, Halklar Birliği sahtekarlığı [şimdiki BM teşkilatının öncülü —ÇN] vb.ne karşı mücadele; emperyalist dış politikanın özü ve emekçi yığınlar açısından felaketli sonuçları hakkında en geniş aydınlatma çalışması.

5— Sovyet Cumhuriyetleri Birliği ile devrimci birlik için mücadele. Ulusal sorunda aktif Leninist siyaset. Tüm ezilen ulusların kendi kaderini tayin — ve ayrılma hakkı için mücadele.

6— Faşizme karşı mücadelede tüm çalışan tabakaların birleşik cephesine yönelme. Dünya proletaryasının Komintern önderliğindeki Birleşik cephesi için mücadele.

7— Anti-faşist propagandanın tek tek ülkelerde parti merkezlerine bağlanması. Faşizme karşı kapsamlı afiş —bildiri— gazete ajitasyonu.

B— Örgütsel ve Askeri Alanda

1— Silahlı faşizme karşı silahlı savunma formasyonlarının (proleter tugaylar vb.) oluşturulması.

2— Faşistlerin silahsızlandırılması, silah ve cephane

depolarının dağıtılması.

3— Faşistlerin gösterilerine karşı silahlı koruma altında işçi gösterileri.

4— Faşistlerin terör eylemlerine (sendika binalarının basılması, matbaaların basılması vb. işçilere ve işçi önderlerine karşı suikastlar vs.) karşı genel grev örgütlenmesi, işçilerin faşistlere, yöneticilerine, basımevlerine vb. yönelen kitlesel terörü.

5— Faşist seferberlik, gösteri, toplantı vb.nde tren taşımacılığının engellenmesi.

6— Faşistlerin işletmelerden kovulması; faşistlerin çalıştırıldığı ya da kontrol ve bölmek için kullanıldığı işletmelerde grev, pasif direniş eylemleri ve sabotajlar." (Inprekorr 1924, sf. 1581-1582)

Bu kararda görüldüğü gibi, faşizmin —emperyalist ülkelerde— "Büyük burjuvazinin iktidarının bir aracı" olduğu artık çok net olarak tespit edilmektedir. Faşizmin sınıfsal niteliği (büyük burjuvazinin iktidarının bir aracı olma niteliği) ile onun sosyal yapısı, faşizmin dayandığı sınıf ve katmanlar, faşist siyasetin peşinden giden kitleler, faşizmin kitle tabanı (küçük-burjuvazi, deklase olmuş unsurlar ve işçi sınıfından unsurlar) birbirinden net olarak ayrılmaktadır.

Sosyal demokrasi ile faşizme karşı ittifak bağlamında da alınan karar, böyle bir ittifakı ilkesel olarak dışlamayan doğru bir konumdadır. Sosyal demokrasi için tartışmalar sırasında bir dizi konuşmacı, onun "hiç bir zaman müttefik olamayacağı" düşüncesini vurgulamışlardır. Örneğin İtalyan KP'den Bordiga, Almanya KP'den Freimuth bu görüşü savunmuşlardır. Alınan karar, Sosyal Demokrasi'nin hiçbir zaman müttefik olamayacağı değil, onun hiçbir zaman **güvenilir** bir müttefik olamayacağı şeklindedir.

***

5. Kongre'de faşizmin yıkılması konusunda yürütülen tartışmalar bağlamında, Zinovyev'in "Faaliyet Raporu Kapanış Konuşması"nda yaptığı şu tespitler de ilgi çekicidir:

"Yalnızca sosyal demokratlar değil, biz komünistler de yer yer sorunu çok basit kavradık ve şöyle koyduk: Önce demokrasi vardı, sonra faşizm geliyor. Faşizmden sonra gelecek olan mutlaka proletarya diktatörlüğü olacaktır. Bu olabilir, fakat olmayabilir de. Örneğin İtalya'ya bakarsak, orda Mussolini rejimi dolaysız olarak proletarya diktatörlüğü tarafından değil, tersine yeni bir "demokrasi" tarafından çözülebilir. Bu "demokrasi" 1920'deki ile aynı olamaz ve bu yeni "demokrasi" şartları altında proletarya diktatörlüğü hazırlanır." Bu görüşün doğruluğu daha sonraki pratik tarafından —en azından faşizmden sonra mutlaka proletarya diktatörlüğünün gelmesi tezinin yanlış olduğu noktasında— onaylanmıştır.

5. Kongre İle 6. Kongre Arasındaki Dönem

5. Kongre'den dokuz ay kadar sonra yapılan **KEYK 5. Genişletilmiş Toplantısı** (21.3-6.4.1925) KEYK adına sunulan "Faaliyet Raporu Hakkında Karar"ında, 5. Kongre'nin iktisadi ve siyasi durum ve komünistlerin taktikleri konusundaki kararlarının pratik tarafından doğrulandığı tespitini yapar.

Kızıl Sendikalar Enternasyonalinin (KSE), 5. Kongre Kararları temelinde yürüttüğü "Enternasyonal Sendikal Hareketin Birleştirilmesi" çabaları övülür. Bu çabalar her ne kadar Amsterdam Sendika Enternasyonalinin şefleri tarafından sabote edildiği için, birleşme sonucunu vermediyse de, yine de işçi kitleleri içinde sarı sendika enternasyonalinin şeflerinin yüzünün teşhiri açısından çok olumlu olmuştur.

Bu toplantıda, bu arada Sovyetler Birliği'nde ortaya çıkmış olan Troçkist muhalefet de mahkum edilir. Troçkist muhalefet ile esas çatışılan nokta, "bir ülkede sosyalizmin zaferi"nin mümkün olup

olmadığı noktasıdır. Troçki, Batı Avrupa proletaryası devlet iktidarını ele alıp, devlet olarak desteklemedikçe, Rusya'da sosyalizmin inşa edilemeyeceği görüşünü savunmaktadır. Stalin önderliğindeki Marksist-Leninistler bu anti-Leninist tezi mahkûm etmekte ve sosyalizmin inşası görevlerine sarılmaktadır.

KEYK 5. Genişletilmiş Toplantısı'nın hemen ardından yapılan RKP(B) XIV. Konferansı'nda (27-29 Nisan 1925) da Troçki ve Troçkist muhalefetin yenilgici tezi kararlılıkla mahkûm edilir.

Parti içi ideolojik mücadele yeni biçimlere bürünerek sürer. XIV. Konferans'ın hemen ertesinde başını Zinovyev ve Kamanev'in çektiği "Yeni Muhalefet" oluşur. Bu "Yeni Muhalefet" mahkûm edilmiş olan Troçkist görüşleri açıkça savunamaz. Fakat ideolojik olarak savunduğu pozisyonların Troçki'nin pozisyonları ile ortaklığı açıktır.

18-31 Aralık 1925 tarihleri arasında yapılan XIV. Parti Kongresi'nde "Yeni Muhalefet"in platformu da derinlemesine bir tartışma ertesinde mahkûm edilir. Fakat görünürde özeleştirici yapan Kamanev ve Zinovyev de; çizgisinde ısrarlı olan Troçki de parti dışına itilmezler.

(Bu konu için bkz. J. V. Stalin "SBKP/B XIV. Parti Kongre Raporu/Kapanış Konuşması" Stalin XIV. ve XV. Parti Kongre Raporları, İnter Yayınları, sf. 85-119)

Komintern'in diğer seksiyonları içinde de ideolojik mücadeleler yürür. Özellikle Birleşik Cephe Taktiğinin uygulanması sorununda sağ ve sol görüşler çatışır. Örneğin Almanya Komünist Partisi'nde Fisscher ve Maslow'un önderliğinde hakim olan sol yönetim, geçici bir istikrar dönemine girildiği belli olduğu halde, Aralık 1924'de yapılan, Parlamento seçimlerine "Proletarya Diktatörlüğü ve Toplumsallaştırma İçin" şeklindeki temel ajitasyon sloganı ile katılır. Aynı yılın ilkbaharında yapılan seçimlere göre oy kaybı bir

milyon civarında olur. 1925'in ikinci yarısında sol yönetim, Sovyetler Birliği'nde "Yeni Muhalefet" ile dayanışmasını açıklar. İzlenen sol siyaset sonucu AKP kitle içinde etkisini önemli ölçüde yitirir. Fischer-Maslow yönetimi Kasım 1925'de AKP yönetimiden uzaklaştırılır. Yönetim Thälmann çevresindeki grubun eline geçer.

Thälmann önderliğindeki AKP 1925 sonunda Almanya'da "Soyluların Mülksüzleştirilmesi" için bir referandum kampanyası başlatır. Sosyal demokrat işçiler, Almanya Sosyal-Demokrat Partisi'nin (ASDP) yönetimini de bu kampanyadan yana tavır takınmaya zorlar. Bu alttan cephenin ve Birleşik Cephe taktiğinin doğru uygulanışının somut bir örneğidir. İlbaharda yapılan referandumda, soyluların mülksüzleştirilmesi lehine 14,5 milyon oy çıkar. Bu AKP ve ASDP'nin parlamento seçimlerinde aldıkları oy toplamının çok üstünde bir rakamdır.

İtalya Komünist Partisi'nden de Bordiga önderliğindeki sol yönetim ideolojik mücadele ile yenilir. Gramsci ile Togliatti'nin etrafında birleşen yeni bir yönetim işbaşına gelir.

***

17.2.-15.3.1926 tarihleri arasında yapılan **KEYK 6. Genişletilmiş Toplantısı'nda** uluslararası durumla ilgili olarak geçici relatif istikrar yaşayan kapitalist sistemde yeniden bir krizin işaretlerinin kendini göstermeye başladığı tespit edilir. Kapitalist dünya krize yuvarlanırken, Sovyetler Birliği'nde ekonominin hızlı gelişmesi, proletaryanın iktisadi ve siyasi iktidarının sağlanması süreci yaşanmaktadır.

Bütün gelişmeler yeni bir dünya savaşı tehdit ve tehlikesini içinde barındırmaktadır. Bu gelişme sosyal demokrat işçiler içinde de — özellikle savaş tehlikesine karşı — proletaryanın tüm güçlerinin birleştirilmesi gerektiği yönündeki eğilim ve istekleri arttırmaktadır.

Bu durumu göz önüne alan toplantı şu çağırışı yapar:

"Komünist Enternasyonal'in Genişletilmiş Yürütme Kurulu tüm sekiyonlarına kategorik olarak sosyal demokrat işçiler içinde gelişen burjuvaziye karşı Birleşik Cephe oluşturma eğilimlerine kararlı, enerjik ve açık yüreklilikle sahip çıkma önerisini yapar. Çok alçakgönüllü talepler temelinde olsa bile sosyal demokrat işçilerle taktik eylemlerde birleşmeye çalışılmalıdır. Burjuvaziye karşı birlikte hareketi mümkün kılmak için, sosyal demokrat işçilere karşı ciddi, dostça, dürüstçe yaklaşılmalıdır.

Komünst Enternasyonal buna rağmen sosyal demokrasinin, özellikle de onun önderliğinin ("sol" önderler de dahil olmak üzere) objektif rolü hakkında yapılan tespitlerde bir değişiklik yapma gereği görmemektedir. ... Genişletilmiş Yürütme, V. Kongre'nin bu konudaki güya değiştirilmesi gerekli hale gelmiş kararlarının "revizyondan" geçirilmesi yönündeki tasfiyeci talepleri (Fransa'da sağcı muhalefet ve bir dizi tasfiyeci görüşlü "komünist" talep ediyor bunu) en kararlı şekilde geri çevirir." ("Enternasyonal Komünist Hareketin Güncel Sorunları Üzerine Tezler" in "Enternasyonal İşçi Hareketi İçinde Yeni Görüngüler ve Birleşik Cephe Taktiği" ara başlıklı bölümünden, Inprekorr, Sayı 68, sf. 1031) Aynı bölümün sonunda KEYK adına şunlar da söylenir:

"Komünist Enternasyonal, Birleşik Cephe Taktiğinin hiç bir şart altında sosyal demokrat önderlerle bir parlamenter blok taktiği, evet hatta komünist partilerinin sosyal demokrat partilerle kaynaşması ve komünist partilerinin bağımsız ajitasyon ve propagandanın vazgeçmesi anlamına gelemeyeceği tavrında ısrarlıdır." (agy. sf. 1032)

Burada söylenenler önemlidir, çünkü Birleşik Cephe taktiğinin böyle sağcı yorumları ve uygulamaları olmuştur. Aynı belgenin "Komünist Enternasyonal'in Görevleri" altbaşlıklı bölümünde, Cephe taktiğinin uygulanmasında ortaya çıkan sapmalar örnekle-

nirken, sağ sapma konusunda şunlar söylenmektedir:

"Sosyal demokratlarla anlaşma yapabilmek çabası içindeki kimi örgütlerimiz zaman zaman Sosyal Demokrat Partiye karşı ajitasyon yapmamayı kabul etmişlerdir. Yani bir başka deyişle bunlar komünist ajitasyon hakkından vazgeçmişlerdir. (Böyle bir durum bundan kısa bir süre önce Almanya Komünist Partisi'nin bir örgütünde ortaya çıkmıştır.) Buna kesinlikle izin verilemez." (agy., sf. 1034)

Burada KEYK tarafından dikkat çekilen bu sağ sapma, Birleşik Cephe Taktiğinin uygulanmasında değişik biçimlerde çokça ortaya çıkan, bugün de güncel olan ve esas olan sapmadır. "Birlik"te hareket etmek isteği; "Birleşik Cephe" kurmak haklı ve doğru isteği, bir çok halde komünistlerle, komünist olmayan Birleşik Cephe unsurları arasındaki nitel farklılıkların silinmesi yönünde kullanılmaktadır. "Birlikte" hareket edilenlere karşı da ideolojik mücadele gerekliliği bir çok halde unutulmaktadır. Biz bunu örneğin 12 Eylül sonrasında moda haline gelen "Askeri Faşist Cuntaya Karşı" "Birleşik Cephe" çabalarını da yaşadık. Birlik adına, kendine Marksist-Leninist adını veren bir dizi oportünist güç ajitasyon-propaganda serbestliğinden vazgeçebildi. "Karşılıklı ideolojik ateşkes" sayesinde ki, birbirini "Maocu Bozkurt" ve "Sosyal-faşist" olarak değerlendiren güçler eylemde birleşebildiler!

KEYK 7. Genişletilmiş Toplantısı 22.11-16.12.1926 tarihleri arasında yapıldı.

KEYK 6. ve 7. Genişletilmiş Toplantısı arasındaki süreçte, KEYK içinde önemli ideolojik mücadeleler yaşandı. Özellikle enternasyonal alandaki iki tavır bu mücadelenin odak noktası oldu.

İngiltere: 1926 Mayıs'ında işçiler genel greve gitti. Bu kapitalizmin görece istikrar döneminde Avrupa'daki en büyük işçi eylemi idi. Bu genel grev hareketi içinde Büyük Britanya Komü-

nist Partisi ve sendikalar içindeki "azınlık hareketi" (Komünistler ve sol sosyal demokratlar) aktif bir rol oynadı. Grev hareketinin zirvesinde buna katılan işçi sayısı dört milyondur. Grevin en aktif unsurları ve grevin başını çekenler maden işçileri idi. Grev sırasında işçilerin seçtiği "grev komiteleri" ve "eylem şuraları" yerel iktidar organları olarak davrandılar. Grev, Sendikalar Genel Konseyi'nin uzlaşmacı tavırları sonucu kısa sürede genel karakterini kaybetti. Maden işçileri, grevi Kasım'a kadar sürdürdüler. Sonunda onlar da grevi kaldırmak zorunda kaldı. Sovyet emekçileri bu grev sırasında İngiliz işçilerine büyük manevi ve maddi destekte bulundular.

Grev başlamadan önce durumu değerlendiren KEYK, İngiltere'de yaklaşan mücadelede bütün dünya işçilerinin ve işçi örgütlerinin görevinin bu mücadeleyi desteklemeleri gerektiğini tespit etti ve "tüm işçi örgütlerine" "görüş ayrılıklarına bakmaksızın" destek çağrısında bulundu. Rusya'daki sendikalar, greve destek için bir ortak "Rus-İngiliz Birleşik Grev Komitesi" oluşturulması önerisini getirdiler. Bu öneri reformist sendika ağaları tarafından sürekli sabotaj edildi. Görünüşte kurulan komitenin çalışmaması için reformist sendika ağaları yapılabilecek her şeyi yaptılar. Onlar bu komiteyi dağıtmak istiyorlardı. Aynı şey, Rusya Komünist Partisi içinde "yeni muhalefet" KEYK içinde de Zinovyev istiyordu. Zinovyev kapitalizmin görece istikrar döneminin kapandığı, şimdi "devrimci patlamaların gündemde olduğunu" savunuyor. İngiliz-Rus birleşik komitesinden derhal geri çekilmeyi; ve ideolojik alanda da esas darbeyi "Sendikalar Genel Konseyi'ndeki sol kanada" yöneltmeyi öneriyordu. KEYK bu tezleri reddetti.

KEYK içindeki "sol", genel grevin yenilgisini, izlenen sağ "çizgi"ye bağladı.

Çin: Mayıs 1926'da, RKP(B) ve KEYK içindeki "sol"cular, ÇKP'ne Kuomintang'tan derhal çıkması direktifinin verilmesini

önerdiler. Bu öneri de "Çin'deki devrimci hareketin tasfiyesi çizgisi" olarak değerlendirilip reddedildi. Muhalefet daha sonra, Kuomintang'ın ÇKP'ne saldırısı ve Çin Devrimi'nin geçici yenilgisini, onun önerisinin kabul edilmemiş olmasına bağladı.

KEYK Genişletilmiş VII. Toplantısı, RKP(B) ve KEYK içindeki muhalefetle uluslararası alanda hesaplaşılan bir arena oldu.

Uluslararası durum konusunda alınan kararda, kapitalizmin geçici istikrar döneminin hâlâ sürdüğü, bu istikrarın sağlam olmadığı "sermayenin saldırı durumunda" olduğu tespit edildi. Kapitalist ülkelerde işçi sınıfının durumu giderek kötüleşirken, Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşada kazanılan başarıların, işçileri etkilediği, işçi hareketinde —biçimleri ülkeden ülkeye değişen— bir radikalleşme yaşandığı tespit edildi.

RKP(B) içindeki mücadelede muhalefet mahkûm edildi. KEYK içindeki temel çatışmalarda KEYK'in Çin ve İngiltere konusunda izlediği çizginin "sağcılık" olarak değerlendirilmesi "iftira" olarak geri çevrildi.

Zinovyev "KEYK Başkanlığı" görevinden alındı. Ve "KEYK Başkanlığı" kaldırıldı. Bunun yerine "siyasi sekreterlik" kurumu oluşturuldu. "Enternasyonal Durum ve Komünist Enternasyonal'in Görevleri Hakkında Tezler" başlıklı kararın "Komintern'in Bugünkü Esas Görevleri" altbaşlıklı bölümünde bir dizi görev tespitinin yanında faşizme karşı mücadele konusunda şu tespitler yapılır:

"40— Bugünkü esas görevlerden birini faşizme ve beyaz teröre karşı mücadele oluşturmaktadır. Komünist partilerinin illegal varlık sürdürdüğü ülkelerde, legal varlık için mücadele yürütülmelidir. Bu mücadele eşzamanlı olarak sağlam illegal parti aygıtının korunması ve tüm legal imkanlardan yararlanılması biçiminde yürütülmelidir. Aynı şekilde sosyal demokrasiye karşı mücadele de gündemdedir. Sosyal demokrasi "muhalif" görüntüsüne rağmen her yerde ve kesin olarak burjuva hükümetlerine yamanyor. Onun

Halklar Birliği, Ultra-emperyalizm, savaş tehlikesi, rasyonelleştirme; burjuvazi ile koalisyon, sömürgeler vb. konusunda görüşleri açıkça işçi sınıfına ihanettir. Sosyal demokratik görüşlerin ve sosyal demokrat taktiğin teşhiri devrimci bir birleşik cephesi taktiğinin uygulanmasında en önemli ön şartlardan biridir.

Kitleleri II. Enternasyonal'in ve Amsterdam [Sarı Sendikalar Enternasyonalisi —ÇN]ın bozucu etkisinden kurtarma mücadelesinde Komünist Partileri şu talepleri ileri sürmelidir: Kapitalist hükümetler ile koalisyon siyaseti yerine, onları yıkmak için en kararlı sınıf mücadelesi; sermayenin diktatörlüğüne karşı, proletaryanın diktatörlüğü; kapitalizmin yeni, barışçıl bir evresi yalanına karşı, emperyalist savaş tehlikesi konusunda yığınları uyarma ve böyle bir savaşın iç savaşa dönüştürülmesi için yığınların hazırlanması; [emperyalistlerin —ÇN] Pan Avrupa[sına —ÇN] karşı Avrupa Birleşik Sosyalist Devletleri: Halklar Birliği'ne [bugünkü Birleşmiş Milletler'in öncülü —ÇN] karşı, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği." (Inprekorr, Sayı 16/1926, sf. 813)

Burada daha önce tespit edilen genel çizginin biraz somutlaştırılması söz konusudur. Özellikle legal parti için mücadelede de illegal sağlam parti örgütünün korunması düşüncesi legalizmin hakim olduğu günümüzde de ne kadar vurgulansa azdır. Emperyalistlerin "Avrupa Birliği"nden çok söz ettikleri günümüzde, bu emperyalist "Birlik" sahtekârlığının karşısına geçmişte "Avrupa Birleşik Sosyalist Devletleri" şiarıyla çıkmış olmasının bilinmesi de önemlidir. Aynı şekilde BM adlı emperyalist çıkarların pazarlık örgütünün alternatifinin "Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği" olduğunun da daha 1926'da net olarak konmuş olmasının bilinmesi bize önemli görülmektedir.

KEYK 7. Genişletilmiş Toplantısı ertesinde KEYK'in esas çalışmalarını sömürge/yarı-sömürge ülkelerdeki devrimlere yön gösterme, öncelikle de Çin Devrimi oluşturdu. Bu arada emperyalist dünyada sermayenin işçi sınıfına saldırıları yoğunlaşıyor; sınıf mücadelesi sertleşiyor, radikalleşiyordu. Sınıf mücadelesini her

verde "Rus ajanları" "Komintern ajanları"nın kışkırtıcılığına bağlayan burjuvazi, bir çok ülkede Sovyetler Birliği'ne karşı açık provakasyonlar geliştirmeye başlamıştı. Emperyalist burjuvazi Sovyetler Birliği'ne karşı açıkça savaş kışkırtıcılığına girişmişti. 6 Nisan 1927'de Pekin'deki Sovyet Büyükelçiliği saldırıya uğradı. Şangay'daki Sovyet Konsolosluğu da abluka altına alındı. 12 Mayıs 1927'de İngiliz polisi Sovyet Ticaret Ateşeliği'ne ve İngiliz-Sovyet anonim ortaklığı olan Arkos şirketine baskın düzenledi. Baskının hemen ertesinde İngiltere, Sovyetler Birliği ile olan diplomatik ilişkilerini kestiğini ilan etti. Bundan iki hafta sonra SSCB'nin Varşova'daki yetkili temsilcisi L. Voykov bir suikaste kurban gitti. Bütün bu gelişmeler karşısında Sosyal demokrasinin tavrı, burjuvazinin saldırılarını desteklemek oldu.

"Sıfı Karşı Sıfı" Taktiği

Bu ortamda 18.5-30.5.1927 tarihleri arasında toplanan **KEYK 8. Toplantısı'nın** ana gündem maddelerini artan savaş tehlikesi; ve Çin Devrimi'nin sorunları oluşturdu.

KEYK 8. Toplantısı'nın "Bütün Dünyanın İşçileri ve Köylülerine! Bütün Ezilen Halklara! Askerlere ve Bahriyelilere!" çağrısında, emperyalistlerin savaş kışkırttığı, Çin Devrimi'ni boğmak için savaş yürüttüğü; Rus Devrimi'ni saldırıya hazırlandığı ortaya konduktan sonra şu tespitler yapılır:

"Dünya kapitalizminin işçi sınıfına karşı güçlerini bir araya topladığı, sömürgelerde yerli halkın ve köylü yığınlarının sömürsünü yoğunlaştırdığı ve açıkça yeni bir savaş için silahlandığı bir ortamda Sosyal demokrasinin önderleri bir kez daha işçi sınıfının çıkarlarına ihanet ediyor ve emperyalizm ve silahlı gericiliğe hizmet sunuyor. Büyük Britanya'da kitleleri sendikaları koruma mücadelesine çağırarak yerde, yararsız parlamenter oyunlarla vakit öldürmeyi tercih ediyorlar, ki bu

mücadelesiz teslimiyet anlamına geliyor.

Fransa'da sosyalist Paul Bancour Genelkurmay Başkanlığı ile birlikte bir askerlik yasası hazırlıyor. Bu yasa kadınlar ve çocukların da seferberlik içine çekilmesini öngörüyor! Almanya'da Breitscheid, Stresseman'nın dış politikasının Alman sosyal demokrasininin politikası olduğunu açıklıyor!

Chambeirlain'ın proleter Rusya'ya karşı bütün kapitalist devletlerin birleşik cephesini oluşturduğu bir ortamda, II. Enternasyonal gerici İngiliz hükümetinin girişimlerini Sovyetler Birliği'ne karşı alçakça bir iftira kampanyası aracılığıyla destekliyor. 1914'de olduğu gibi şimdi de sosyal demokrasininin rolü işçi sınıfını savaşa sürmekten oluşuyor. Fakat şimdiki ihanet çok daha lanetlidir. Çünkü bu kez savaşın hedefi proleter devlettir; hedef Rus Devrimi ve Çin Devrimi'dir.

Yoldaşlar,

Kitleler içinde çalışma açısından sağ sosyal demokrat önderlerin açık, alçakça ihanetinden daha büyük bir tehlike vardır. Bu sosyal demokrasininin ve sendikaların sol önderlerinin yaydığı pasifist yanılısamalardır. Bunlar işçi kitlelerini savaşa karşı seferber edeceklerine barış üzerine boş lafazanlık etmekte, işçi yığınlarına ninni söylemekte, onlara acıklı ve bir işe yaramaz pasifizm afyonunu sunmaktadır.

Kapitalist rejim zorunlu olarak savaşı üretir. Kapitalist rejim altında sürekli barış olamaz. Barış için mücadeleniz, Versay barışı gibi bir hilkat garibesi için değil, gerçek barış için mücadeleniz o halde yalnızca savaşları üreten ve onları sürekli kılan rejime karşı bir mücadele; yani kapitalist rejimin kendisine karşı, devrimci mücadele olmak zorundadır. Kitleleri kapitalist rejime karşı devrimci mücadeleye götürmeyen bir barış mücadelesi yalnızca sahtekarca bir yanılısamadır ve kanlı yarınların hazırlayıcısıdır.

...

Emperyalistler, devrimi boğmak amacıyla savaş için silahlanıyor!

Siz buna, savaşı ve onu sürekli yineleyen rejimi boğmak amacıyla devrim için silahlanarak cevap verin.

Saflara katılın! Binlerle, milyonlarla devrimci örgütlerinizde, Komünist Partilerinizde safları sıklaştırın! Size sömürenlerle kutsal birlik vaazeden sosyal yurtsever önderleri saflarınızdan kovun! Pasifist ninnilerle sizi uyutmaya çalışanları susturun! Büyük mücadeleler için, zafer için silahlanın!" (Inprekorr, Sayı 57/1927, sf. 1220)

"Savaş ve Savaş Tehlikesi Üzerine Tezler" başlıklı kararında KEYK 8. Toplantısı, dışta savaş hazırlığı ile, içte faşistleşme-militaristleşme arasındaki bağı şöyle kurar:

"10— KEYK'in bundan önceki Genişletilmiş Toplantısı'ndan bu yana geçen zaman içinde bir dizi ülkede, bütün büyük kapitalist ülkelerde yaşanan savaş hazırlığı atmosferine işaret eden, dikkat çekici olaylar yaşandı. Bütün ülkelerde şimdi gericiliğin tırmanması ve işçi sınıfının bastırılması için terörist-faşist yöntemlerin kullanılmasının şu veya bu ölçüde enternasyonalleşmesi söz konusu. İçte gericilik, dışa karşı saldırganlıkla elele yürüyor. Savaşı yürütebilmek için kapitalizmin "sakin" bir cephe gerisine ihtiyacı vardır. Modern savaş cepheindeki insan yığınları yanında, işletmelerde de dev gibi bir savaş makinasını besleyecek güçlü bir ordu gerektirir. Bu insanlar bu makinanın vidacıları olmalıdır; onların mücadele azmi boğulmalıdır; onların sendikal örgütleri büyük savaş makinesini çalıştıracak en önemli kaldıraçlardan biri haline gelmelidir. İşte sendikaların "devletleştirilmesi" çabaları, sendikaların militarize edilme çabaları onların, zorlu mücadeleler sonucu kazandıkları en temel hakların ortadan kaldırılması

çabalarının ardında yatan budur." (Inprekorr, Sayı 61/1927, sf. 1286)

Görüldüğü gibi KEYK 8. Toplantısı'nda Çin'de devrime karşı yürüyen savaş ve Sovyetler Birliği'ne karşı artan savaş tehlikesi bağlamında sosyal demokrasinin her iki kanadının önderlerinin de ihanetine bağlı olarak, bunların teşhiri ve alttan cephe çaba ve çağrılarının vurgulanması söz konusudur.

Sosyal demokrasinin hem sağ hem sol önderlerini karşısına alan ve sınıfın, sınıf mücadelesi temelinde alttan birliğini sağlamaya yönelik taktik, daha sonra "sınıfa karşı sınıf" taktiği olarak adlandırılır.

Aynı toplantıda Troçki ve Vuyoviç hakkında da özel bir karar alınarak, bunların Komintern'in çizgisine yönelttiği eleştirileri bir kez daha "küçük burjuva sapma" olarak mahkûm edilir. Ayrıca toplantı bunların KEYK içinde fraksiyonist bir çalışma yaptıklarını da tespit ederek, bu çalışmadan vazgeçmeleri için çağrı yapar. Fraksiyonist faaliyeti sürdürmeleri halinde KEYK'ten çıkarılacaklarını açıklar. (Bkz. Inprekorr Sayı 57/1927, sf. 1226-1228)

Troçki bu faaliyetini sürdürür. Ve 27 Eylül 1927'de KEYK'ten çıkarılır.

KEYK 8. Toplantısı ertesinde KEYK'in esas faaliyetini artan savaş tehlikesine karşı mücadele oluşturur. Bu arada SBKP/B içinde ve KEYK içinde Troçkist muhalefetle ideolojik mücadele esas olarak sonuçlanır. Troçkist muhalefet, hem SBKP/B hem de Komintern içinde tecrit ve teşhir olmuştur. Uluslararası burjuvazi Sovyetler Birliği'ni ve Komintern'i zayıflatmak için Troçkizme de umut bağlamıştır. Emperyalist karşı-devrimle, Troçkist muhalefet arasında belirli ittifaklar oluşur. Bütün uyarılara rağmen Troçkist muhalefet fraksiyonist çalışmaya son vermez. Ekim Devrimi'nin 10. yıl kutlamalarını Bolşevizme karşı gösteri ve darbe girişimine dönüştürmeye çalışır. Bu karşı-devrimci girişim ertesi, Troçki ve Troçkistler SBKP(B)'den ve Komintern'den örgütsel olarak da dışlanırlar. Troçkinin

yurtdışına çıkmasına izin verilir.

9.2-25.2. 1928 tarihleri arasında ve Komintern 6. Kongresi öncesinde yapılan son KEYK toplantısı olan "**KEYK 9. Toplantısı**" "Troçkist Muhalefet Üzerine Karar"ında bu mücadeleye bir nokta koyar. Troçki ve yandaşlarının Komünist Enternasyonal'den çıkarılması kararını onaylar.

"Sınıfa karşı sınıf" taktiği KEYK 9. Toplantısı Kararları'nda daha da netleşir. Bu taktiğin çıkış noktası 9. Toplantı'nın "Sendika Sorununda Karar"ında şöyle ifade edilir:

"Burjuvazinin işçi sınıfına karşı saldırısının yeni biçimlerine, aktif bir şekilde sanayide ekonomik barış taktiğine destek veren, grev mücadelesini frenleyen veya en kritik alanlarda ona ihanet eden sosyal demokrat siyasetçi ve sendika önderlerinin bir sağa kayışı eşlik etmektedir." (Açıklamalar ve Kararlar, KEYK 9. Toplantısı [Şubat 28] Alm. C. Hoym ve Halefleri, Hamburg 1928, sf. 14)

Sosyal demokrat önderliklerin bu sağa kayışına karşı, işçi yığınlarında bir sola kayış olduğu tespit edilmektedir. "İngiliz Sorununda Karar"da bu gelişme konusunda söylenen şudur :

"5— Diğer yandan tam da bu gelişmeler işçi sınıfının geniş yığınları arasında yalnızca ülkedeki genel durum konusunda değil, aynı zamanda İşçi Partisi'nin ve sendikaların resmi önderlerinin reformist siyasetleri konusundaki hoşnutsuzluğu da arttırmaktadır. Sola kayışın temposunu abartmak nasıl yanlış ise, İngiliz işçi sınıfı hareketinin gelişmesinin esas çizgisini görmemek de o kadar yanlıştır. İşçi sınıfının sola kayışı bu düz bir çizgi halinde değil, zikzak bir gelişme biçiminde de görünse, esas olarak sürmektedir. İngiltere'de işçi hareketinin perspektifi sınıf mücadeleleri sertleşirken, reformist önderlerin devrime karşı burjuvazi ile birliğinin giderek güçlenmesidir.

6— Bu şartlarda komünist partisinin önündeki mutlak zorunluluk, yığınların bu sola kayışından yararlanmak, işçi partisinin ve sendikaların önderlerine karşı daha sert ve kesin

muhalefet taktiği temelinde, sol kanat işçilerini bürokrasiye karşı ayaklandırmak ve böylece kapitalizme karşı sınıf mücadelesinde işçi sınıfının önderliğini kazanmaktır." (age., sf. 27/28)

Revizyonist tarih yazıcıları bu "sınıfa karşı sınıf" taktiğini yanlış, "sol" bir taktik olarak değerlendirmekte tam bir fikir birliği içindedir. Bu konuda Aleksander Sobolev'in Başkanlığı'nda bir heyet tarafından kaleme alınan resmi/revizyonist "Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi"ndeki değerlendirme şöyledir:

"'Sınıfa karşı sınıf taktiği' reformist örgütlerin bütünüyle ve tam anlamda burjuvasınıfının yanına geçtiği varsayımını temel alıyordu. [Bu önderler açısından ve resmi siyaset açısından varsayım değil olgu idi. Revizyonist tarihçiler 1927/1928'in bu açık olgusunu yanlış bir varsayım gibi gösteriyor —BN] Sağ kanat önderleri ve sıradan sosyal demokratlar arasında uygun bir ayırım yapılmamıştı. [Burada önce revizyonistler sorunu salt 'sağ kanat önderleri' sorunu imiş gibi göstererek, 'sol kanat' önderlerinin de o dönemde uzlaşma siyaseti güttüğü gerçeğini perdeliyor. İkinci olarak da açıkça yalan söylüyor. Yukarıda alıntıladığımız tüm temel belgelerde KEYK'in ve Komintern'in hedefi somut olarak sosyal demokrasinin önderleridir 'sıradan sosyal demokrat'lar değil! Revizyonist tarih yazıcıları tüm burjuva tarihçilerininin yaptığını yapıyor: tarih çarpıtı yor! —BN] Sınıfa karşı sınıf taktiğinin hayata geçirilmesinde ortaya konan sekterlik, komünistlerle sosyal demokratlar arasında eylem birliğine yaramadı, tersine sosyal demokrat partilerin üyeleri ile ilişkiler daha da gerginleşti. [Kuşkusuz bu taktiğin hayata uygulanmasında kimi sol hatalar da yapıldı. Fakat eylem birliğinin gerçekleşmemesinin esas nedeni bu değil, sosyal demokrat önderliklerin engellemeleri idi. Bunun ötesinde revizyonist tarih yazıcılarının esas derdi doğru bir taktiğin uygulanmasındaki kimi sol hatalar vb. değildir. Onlar taktiği

yanlış bulmaktadır. —BN] *Sosyal demokrat partiler 'burjuva işçi partileri' ya da 'burjuvazinin üçüncü partileri' olarak görülüyordu.* [Ya nasıl görülmesini isterdiniz? Sosyal Demokrat partiler evet 1927'de 'burjuva işçi partileri' konumunda idiler, esasta burjuvazinin partileri idiler. —BN] *Sınıfa karşı sınıf taktiği proletaryanın tekelci sermayeye karşı mücadelesinde objektif olarak müttefiki olan emekçilerin proleter olmayan kesimleri ile ittifakı da de facto engellendi.*

[İşte bakla ağızdan böyle çıkartılıyor! Suçlu bulundu: Sınıfa karşı sınıf taktiği! Revizyonist tarih yazıcılarının bu taktiğe böyle karşı çıkmaları, onların sınıf niteliklerini gösteriyor. Çünkü, sınıfa karşı sınıf taktiği, burjuvazinin kuyruğuna takılan reformist/revizyonist önderleri de açıkça karşısına alıyor —BN]" (3. Enternasyonal'in Kısa Tarihi, Alm., sf. 325, Türkçesi, Bilim Yayınları tarafından N. Okman çevirisi ile yayınlandı, İstanbul 1979, Buradaki çeviri bize ait.)

KOMÜNİST ENTERNASYONAL VI. KONGRESİ (17.7. — 1.9.1928)

Komünist Enternasyonal VI. Kongresi'ne KEYK Faaliyet Raporu Buharin tarafından sunulur.

Raporda emperyalist dünyadaki durum, bu durumda sosyal demokrasinin işlevi üzerinde durulduktan sonra, "Taktik Yaklaşımımız" başlıklı bölümde şu tespitler yapılmaktadır: "*Bizim*

*taktik yön değiştirmemiz objektif durumdaki değişikliklere bağlıdır ve bu bizim en büyük Komünist Partilerimizin taktik yön değiştirmeleri için işaret olmuştur. Bu yön değiştirmenin siyasi kaldıracağı sosyal demokrat partilerle değişen ilişki sorunudur. Sosyal demokrat partilere karşı tavır siyasi esas sorundur. Sosyal demokrat partilere karşı mücadelenin sertleştirilmesi, bu Komünist Enternasyonal'in burdaki siyasi yönelimidir ve ben VI. Kongre'nin de bu sloganı, bu siyasi yönelimi kabul etmesi gerektiğini düşünüyorum. Aynı zamanda şunu da vurgulamalıyım ki, sosyal demokrat partilere karşı mücadele yöntemlerinin sertleştirilmesi —bazı yoldaşların düşündüğünün tersine— hiçbir şekilde **Birleşik Cephe Taktiğinin** reddedilmesi anlamına gelmez. Tam tersine. Sosyal demokratlara, onların siyasi çizgisine karşı tavrımızı sertleştirdiğimiz ölçüde, kitlelerin, bu arada sosyal demokrat kitlelerin ve onun etkisinde olan kitlelerin fethi sorununu o derece enerjik biçimde ele almalıyız. Bu kitleleri kazanmak için başarılı bir mücadele vermek istiyorsak, onlara yakınlaşmak için uygun yöntemleri kullanmalıyız. Sosyal demokrasiye karşı acımasız mücadelenin, bizim artık sosyal demokrat işçilerle hiçbir şey yapamayacağımız anlamına geleceği düşüncesi aptal kafaların ürünü olabilir ancak." (Komünist Enternasyonal VI. Kongre Tutanağı, Carl Hoym ve Halefleri, Hamburg-Berlin 1928, Cilt I, sf. 50)*

Aynı Rapor'un "Birleşik Cephe Taktiği — yalnızca alttan" başlıklı bölümünde de şunlar söylenmektedir:

"Bizim çizgimiz hiçbir şekilde Birleşik Cephe taktiğinin rafa kaldırılması anlamına gelmiyor.

*Fakat sosyal demokrasiye karşı mücadelemizi sertleştirmemizle bağıntı içinde şu değişikliği yapmalıyız: Birleşik Cephe taktiğini durumların büyük çoğunluğunda yalnızca **alttan** uyguluyoruz. Sosyal demokrat partilerin zirvesine çağrı yapılmamalıdır. Bazı hallerde sosyal demokrat partilerin yerel örgütlerine çağrı yapılabilir. Esas olarak çağrılar sosyal demokrat kitlelere, sıradan*

sosyal demokrat işçilere yönelmelidir." (age. sf. 57)

KEYK Faaliyet Raporu üzerine yürütülen tartışmalarda kimi konuşmacılar faşizm ve faşizme karşı mücadele sorunları üzerinde de durmuşlardır. *(Bunların özeti için Bkz. "3. Enternasyonal'de Faşizm Üzerine Tartışmalar, Belgeler —I—; Dönüşüm Yayınları, İstanbul 1991, sf. 63/68)*

"Savaş Tehlikesi Üzerine Rapor"lardan birini sunan, AKP'den Schneller ilk defa açıkça sosyal-faşizm kavramını kullanmaktadır. Bu bağlamda söyledikleri şöyledir:

"Şu açıktır ki Alman Sosyal Demokrasisi yeni Alman emperyalizminin silahlanma programına sahip çıkmıştır. Sosyal demokrat partilerin sahte pasifist propagandası, artık sosyal-faşizme dönüştüğü bir aşamaya varmıştır. Örnek olarak Almanya'daki İmparatorluk Bayrağı hareketini alıyorum. [Reichsbanner: Sosyal Demokrat Parti önderliğindeki yarı askeri "koruma gücü" —ÇN]

İmparatorluk Bayrağı Almanya'da şimdi Almanya'nın "tehdit edilmesi" halinde "Anavatanı savunma" amacıyla bir siyasi örgütlenme olarak yürümektedir. Yani açık milliyetçi bir örgüt. Ve onun bu milliyetçi örgüt rolü, Kızıl cepheye [Rotfront Kaempfer Bund: KPD önderliğindeki yarı askeri koruma gücü —ÇN] karşı mücadele rolü ile birleşmektedir." (age. sf. 601)

Görüldüğü gibi "sosyal-faşizme dönüşme"den çok somut olarak, sosyal demokrasi açıkça milliyetçi bir çizgiye sahip çıktığı ve komünistlere karşı saldırı için kullanıldığı noktada söz edilmektedir.

Kongre'de Faaliyet Raporu üzerine yürütülen tartışmalar ve "Siyasi Komisyon" adına Thälmann tarafından yapılan değerlendirme ertesinde karara bağlanan "Komünist Enternasyonal VI. Kongresi Bildirgesi"nde emperyalistlerin yeniden bir savaşa hazırlandıkları, bu savaşta esas hedefin ilk proletarya diktatörlüğü devleti olan Sovyetler Birliği olduğu, "Halklar Birliği"nin (bugünkü BM) em-

peryalizmin çıkarlarını savunan bir kurum olduğu, işçi sınıfının çıkarlarına ihanet eden Sosyal demokrasinin işçi sınıfının birliğinin ve işçi sınıfı ile ezilen halklar arasındaki birliğin önündeki en büyük engel olduğu tespit edilir. Bildirge şöyle son bulur:

"Komünist Enternasyonal bütün emekçileri, en başta da sanayi işçilerini şimdiye kadar fethedilmiş olan pozisyonlardan bir karış bile geri vermemek için mücadeleye; sermayenin saldırısına karşı mücadeleye, proletaryanın insafsızca sömürülmesi ve köleleştirilmesine karşı mücadeleye, emperyalist siyasete karşı, savaşa karşı mücadeleye çağırır. Komünist Enternasyonal tüm emekçi ve ezilenleri, yiğit savaşçıları cellatların cinayetlerinde şehitler veren Çin Devrimi'ni özveri ile desteklemeye çağırır. Komünist Enternasyonal tüm namuslu proleterleri emperyalizmin kılıcını çektiği Sovyetler Birliği etrafında demirden bir duvar örmek için birleşmeye çağırır. Komünist Enternasyonal sürekli uyanıklığa ve pasifist sahtekârlık ve kandırmacaya karşı doğrudan mücadeleye çağırır. Komünist Enternasyonal burjuvazi ile tam kopuşa, tüm işçi sınıfı saflarının işçi sınıfı düşmanlarına karşı acımasız mücadelede sıklaştırılmasına çağırır.

Burjuvazi ile sosyal-demokrat birliğe karşı — Proleterlerin Sınıf Birliği!

Sosyal-Emperyalizme karşı — Sömürgelerdeki kardeşlerimizin yiğitçe desteklenmesi!

Pasifist sahtekârlığa karşı — Emperyalist savaşa karşı fedekar mücadele!

Reformizme ve Faşizme karşı — Proleter Devrim İçin!

Yaşasın Sovyetler Birliği'ndeki Proletarya Diktatörlüğü!

Yaşasın Proleter Dünya Devrimi." (Moskova, 1 Eylül 1928.)

(Komünist Enternasyonal VI. Kongresi Tutanağı, Carl Hoym ve Halefleri, Hamburg, 1928, cilt 2, Kararlar Bölümü, s. 11-12)

Burada Sosyal-Demokrat partiler için kullanılan "sosyal-emperyalist" tanımı, öncelikle bu partilerin bu dönemde *sosyalizm adına* açıkça "kendi burjuvazi"lerinin sömürge savaşlarında burjuvazinin yanında yer aldıklarını ifade etmektedir. Sosyal demokrat önderler bu dönemde sömürgeci savaşları, "uygar olmayan alanlara, uygarlığı götürme" biçiminde değerlendirmektedir. Bildirgede faşizmle birlikte reformizm de proleter devrimin önündeki esas engellerden biri olarak ortaya konmaktadır. Kongre'nin bu doğru tavrı, daha sonra revizyonist tarih yazıcıları tarafından "sol" hata olarak değerlendirilmiştir.

Komünist Enternasyonal 6. Kongresi'nin karara bağladığı bir başka temel belge "Enternasyonal Du rum ve Komünist Enternasyonal'in Görevleri" başlığını taşımaktadır. Söz konusu belgenin "Sınıf Mücadelesi, Sosyal Demokrasi ve Faşizm" altbaşlıklı VI. Bölümü'nde, diğer şeylerin yanında şu tespitler yapılmaktadır:

18— Sınıf mücadelesinin sertleşmesine rağmen reformizm Avrupa ve Amerika işçi hareketi içinde yaşama gücüne sahiplik ve siyasi dirençlik işareti vermektedir. Bu görüngünün genel sosyo-ekonomik temeli kapitalizmin krizinin geçici düşük gelişme hızı; ve kriz içinde bir bölümü oldukça yavaş çökerken, bir başka bölümünün gelişmesidir.

...

19— İşçi bürokrasisinin zirvesindekilerin burjuvalaşması sosyal demokrasi tarafından bilinçli olarak desteklenmekte ve geliştirilmektedir. Sosyal demokrasi kapitalizmin utangaç savunusundan, onun açık desteğine, aktif inşasına; sınıf mücadelesi laf kalabalığından, "ekonomi barışı" vaaz etmeye; "Anavatan savunusu"ndan Sovyetler Birliği'ne karşı savaş hazırlığına; sömürge halklarının lafta savunulmasından, sömürgelemlerin ezilmesi siyasetine aktif destek vermeye; küçük burjuva pasifizminden, emperyalist "Halklar Birliği'nin kutsanmasına; sahte Marksist revizyonizmden, İngiliz İşçi Partisi'nin liberalizmine geçmiştir.

...

21— Reformizmin [işçi sınıfını —ÇN] bölme kampanyasında rezilce bir rolü de sosyal demokrasinin güya "sol" önderleri oynamaktadır. Bunlar lafta birlik üzerine yeminler etmekte, fakat pratikte her zaman II. Enternasyonal'in ve Amsterdam Sendika Enternasyonal'i'nin bölücü yöntemlerini kayıtsız-şartsız desteklemektedirler.

22— Dış politika alanında emperyalist ülkelerdeki sosyal demokrat yönetimler ve reformist sendika yönetimleri burjuva devletin çıkarlarının tutarlı savunucularıdır.

...

23— Bundan önceki dönemde Sosyal Demokrasi burjuva "işçi partisi" olarak, burjuvazinin son yedeği rolünü oynadı. Burjuvazi sosyal demokrasi aracılığıyla kapitalizme istikrar kazandırma yolunu (bkz. Avrupa'nın birçok ülkesinde koalisyon hükümetleri) düzledi. Kapitalizmin belli ölçüde istikrara kavuşması, sosyal demokrasinin bu işlevine duyulan ihtiyacı azalttı. Sosyal demokrat partilerin koalisyonlardan dışlanması ve "saf" burjuva hükümetlerin kurulması "demokratik pasifizm" dönemini kapattı.

...

Sosyal demokrasinin yöneticilerinin tüm evrimi ve özellikle koalisyon pratiği göz önüne alındığında, işçi kitlelerini daha ince ve bu yüzden de daha tehlikeli yöntemlerle kandıran "sol" kanadın güçlenmesi mümkündür. Devrimin kritik anlarındaki tavırları (Almanya'da 1923 Devrimi sırasında; İngiliz genel grevinde; Viyana'daki ayaklanmada) ve emperyalistlerin Sovyetler Birliği'ne karşı savaş hazırlığı konusundaki tavırları açıkça göstermiştir ki, "sol" sosyal demokrat önderler komünizmin ve proletarya diktatörlüğünün en tehlikeli düşmanlarıdır. ...

Komünistler işçiler ve Sosyal Demokrasi içinde yaşanan radikalleşme sürecinden yararlanarak bu gelişme içinde etkilerini

arttırmaya çalışmalı; işçi sınıfı içinde burjuvazinin siyasetinin en tehlikeli temsilcileri olan "sol" sosyal demokrat önderleri acımasız teşhir etmeli ve bu "sol" sosyal demokrat önderleri terkeden işçi kitlelerini mutlaka fethetmelidir.

24— Burjuvazi kritik anlarda ve belirli şartlarda sosyal demokrasiyi kullanma yanında faşist rejimi de gündeme getirebilir.

Faşizmin karakteristik özelliği şudur ki, burjuvazi kapitalist ekonomi düzeninin sarsılması sonucu belli objektif ve subjektif şartlarda, devrimin yolunu kapamak için, küçük ve orta şehir burjuvazisi, kır burjuvazisi ve hatta deklase olmuş belli proleter katmanların hoşnutsuzluğunu gerici bir kitle hareketi biçimine bü-ründürerek kullanır. İşçi örgütlerinin ve yoksul köylü örgütlerinin gücünü kırabilmek ve iktidara yürüyebilmek için faşizm doğrudan şiddet yöntemlerine başvurur. İktidara gelen faşizm kapitalist toplumun tüm hakim sınıflarını (Bankalar, Büyük sanayi, Tarım burjuvazisi) kendi saflarında siyasi ve örgütsel olarak birleştirmeye onların birleşmiş, açık ve tutarlı diktatörlüğünü gerçekleştirmeye çalışır. Faşizm hakim sınıflara, iç savaş için eğitim görmüş silahlı güçler sunar ve **yeni bir devlet tipi** (abc), açıkça zora ve şiddete dayanan ve yalnızca küçük-burjuvaziyi değil, işçi sınıfının da belli unsurlarını rüşvetle satın alan bir devlet tipi yaratır.

Faşist hareketin çekirdekleri, şu veya bu ölçüde gelişmiş eğilimleri bugün hemen her yerde bulunmaktadır. Sınıf işbirliği ideolojisi; sosyal demokrasinin bu resmi ideolojisi faşizmin ideolojisi ile bir çok kesişme noktasına sahiptir. Bir çok sosyal demokrat partinin ve reformist sendika bürokrasisinin pratiğinde devrimci işçi hareketine karşı kullanılan yöntemlerde faşist yöntemlerin çekirdeği bulunmaktadır.

Enternasyonal ilişkiler alanında faşizm şiddete dayanan bir provakatif siyaset izlemektedir. Polonya ve İtalya'daki faşist diktatörlükler her geçen gün daha saldırgan eğilimler sergilemekte ve

barış için sürekli tehdit oluşturmaktadırlar. Bütün ülkelerin işçilerini askeri macera ve savaşla tehdit etmektedirler.

...

36— Sanayide gelişen tröstleşme ve devlet kapitalizmine yönelme eğilimleri; devletin örgütlerinin tröstlerle ve reformist sendikalarla içiçe girip kaynaşması ve sosyal demokrasinin iliğine kadar burjuva, aktif emperyalist yeni ideolojisi sonucu, bu "burjuva işçi partisi"ne karşı mücadele sertleştirilmek zorundadır. Mücadelenin bu sertleştirilmesi değişen güçler dengesinde ve —emperyalizm açısından— daha "olgun" bir evreye giren sosyal demokrasinin değişen konumundan türemektedir. Kongre bu yüzden KEYK 9. Toplantısı'nın tespit ettiği taktiği [Sınıfa karşı Sınıf —BN] bütünüyle onaylamaktadır...

37— Birleşik cephe taktiğinin biçiminde bir değişiklik anlamına gelen bu taktik hiçbir şekilde onun [Birleşik Cephe taktiğinin —BN] **özel içeriğinde** bir değişiklik yapmamaktadır. Sosyal Demokrasiye karşı mücadelenin sertleştirilmesi, ağırlık noktasının **alttan cephe** yönünde değiştirmekte ve fakat komünistlerin emperyalizmin işbirlikçisi rolünü oynayan sosyal demokrat önderlerle, onlar tarafından kandırılmış sosyal demokrat işçiler arasında ayırım yapma yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Tam tersine bu yükümlülük daha da artmaktadır. Bunun yanında **kitleleri** kazanmak için mücadele (hâlâ burjuva partilerinin ve sosyal demokrasinin peşinden giden kitleleri **de**) şiarı da gündemden kalkmamaktadır, tam tersine, tam da şimdi bu şiar Komünist Enternasyonal'in tüm faaliyetinin merkezine konmaktadır." (age., sf. 21-22-24-29-30)

Görüldüğü gibi Komintern'in 6. Kongresi'nde çok açık bir şekilde "Sınıfa Karşı Sınıf" taktiği; bu taktiğin çıkış noktası olan, sosyal demokrat önderlerin açıkça emperyalist burjuvazinin siyasetini güttükleri tespiti, buna bağlı olarak cephe siyasetinin öncelikle

"alttan cephe" biçiminde uygulanması düşüncesi onaylanmıştır. Bu yapılırken, resmi sosyal demokrasiye karşı mücadele sertleştirilme direktifi verilirken; sosyal demokrat önderlerle, sosyal demokrat işçiler arasında ayırım yapma yükümlülüğü de hiç bir yanlış açıklamaya meydan vermeyen bir biçimde vurgulanmıştır. Bunların bilinmesi sosyal demokrat ve revizyonist tarih yazıcılarının tarih çarpıtmalarını geri çevirmek için mutlak gerekliliktir.

Komünist Enternasyonal'in 6. Kongresi, "Komintern Programı'nın karara bağlandığı Kongre olarak özel bir öneme sahiptir. Bu program Komintern kurulduğu dönemden beri sürdürülen özellikle de 5. Kongre ertesinde iyice yoğunlaştırılan kolektif tartışmaların sonucu ortaya çıkan bir programdır. Genel geçerli Marksist-Leninist ilkeler yanında, 1928'in somut şartlarında bir dizi taktik sorunda da Dünya Komünist Hareketi'nin genel çizgisi bu programda bütün seksiyonlar için bağlayıcı olarak ortaya konmuştur.

Programda "Kapitalist Buhran ve Faşizm" başlıklı alt bölümde şu tespitler yapılmaktadır:

"Burjuvaziye işçi sınıfını ezmekte ve onun proleter uyanıklığını köreltmekte yardım eden sosyal-demokrasinin yanı sıra, *faşizm* de bulunmaktadır.

Emperyalizm çağında sınıf mücadelesinin keskinleşmesi, sınıf mücadelesi etkenlerinin — özellikle emperyalist dünya savaşından sonra— yaygınlaşması, parlamentarizmin iflasına yol açmıştır. Bunun sonucunda "yeni" yönetim yöntemleri ve biçimleri (örneğin, "iç-kabineler" sistemi, oligarşik grupların perde arkasındaki faaliyetleri, "temsili meclisler" in yozlaşması ve bunların görevlerinin çarpıtılması, "demokratik özgürlükler" in kısıtlanması ve ortadan kaldırılması vb.) ortaya çıkmıştır. Belli tarihî koşullarda, burjuva emperyalist gericiliğin bu saldırı süreci *faşizm* biçimini alır. Bu şartlar şunlardır: Kapitalist ilişkilerdeki istikrarsızlık; toplumsal

bakımdan sınıfından kopmuş çok sayıda unsurun varlığı, şehirlerdeki geniş küçük-burjuva ve aydın tabakalarının yoksullaşması, köy küçük-burjuvazisinin hoşnutsuzluğu, son olarak da, proletaryanın kitle eyleminin ortaya çıkardığı sürekli tehdit. Burjuvazi iktidarını daha dayanıklı, sağlam ve istikrarlı kılmak için, giderek parlamenter sistemi terk etmekte, parti ilişkilerinden ve bileşimlerinden bağımsız olan faşist yönetim yöntemlerini yeğ tutmaktadır. Faşizm, ideolojik bakımdan "milli topluluk" ve mesleğe göre temsil (yani aslında, hakim sınıfların çeşitli gruplarının temsil edilmesi) fikirlerinin ardına gizlenmiş olan burjuva diktatörlüğünün doğrudan uygulanması için bir yöntemdir. Bu, küçük-burjuva kitlelerinin, aydınların vb. hoşnutsuzluğunu kötüye kullanmak için kendine özgü bir sosyal demagoji kullanan (Yahudi düşmanlığı, arada sırada tefeci-sermayeye yöneltilen saldırılar, parlamentodaki "gevezeliklere" tahammülsüzlük) ve paralı ve küçük bir savaş birlikleri hiyerarşisi, faşist bir parti aygıtı ve faşist bir bürokrasi yaratarak bu unsurları satın alan bir yöntemdir. Faşizm aynı zamanda, sosyal demokrasinin hoşnutsuzluğunu ve pasifliğini kötüye kullanıp işçi sınıfının en geri kesimlerini kendi safına çekerek işçi sınıfı saflarına sızmaya çalışır. Faşizmin baş görevi, işçi sınıfının devrimci öncüsünün, yani proletaryanın komünist kesimini ve onun önder kadrolarını yok etmektir. Sosyal demagoji, satın alma ve açıktan açığa beyaz terörden oluşan bileşim ile dış siyasette en aşırı emperyalist saldırganlık faşizmin belirleyici özellikleridir. Burjuvazinin durumu özellikle kötüye gittiği zaman faşizm, kapitalizme karşı çıkan sözler sarfeder, fakat iktidarını sağlamlaştırdığından emin olduktan sonra, büyük sermayenin terörcü diktatörlüğü olduğunu giderek daha açık bir şekilde gözler önüne serer ve kapitalizm aleyhtarı gevezelikten de vazgeçer.

Burjuvazi değişen siyasi koşullara göre, ya faşist yöntemlere ya da sosyal demokrasi ile koalisyonlara başvurur. Sosyal demokrasi ise, özellikle kapitalizmin darda kaldığı anlarda, sık sık faşist bir

rol oynar. Sosyal demokrasi gelişmesinde faşist eğilimler gösterir, ancak bu onun, siyasi durum değiştiği zaman, bir muhalefet partisi olarak burjuva hükümetine karşı çıkmasını önlemez. Normal kapitalizm için gerek faşizm gerekse sosyal demokrasi ile koalisyon olağanüstü yöntemlerdir. Bunlar kapitalizmin genel bir buhran içinde olduğunun göstergeleridirler ve burjuvazi tarafından devrimin ilerlemesini önlemek için kullanılırlar." (Komünist Enternasyonal Programı, Aydınlık Yayınları, Mayıs 1977 İstanbul sf. 33/35, ayrıca 3. Enternasyonal'de Faşizm Üzerine Tartışmalar Belgeler —I—, sf. 178-180, Dönüşüm Yayınları)

Programın yaptığı bu doğru tespitler, sosyal demokrasi'nin **en geç 1914'den sonra kesin olarak** "burjuva işçi partisi" olduğunu ve giderek "burjuva işçi partisi" niteliğini de yitirdiğini bir türlü kabul etmeyen modern revizyonistlerin —tabii onların ağa babası sosyal demokratların da— sürekli saldırı hedefi olagelmıştır. Resmî modern revizyonist tarih bu bağlamda şunları söylemektedir:

"... Fakat program bazı haksız formülasyonlar ve değerlendirmeler de barındırıyordu. Program sosyal demokrasi'nin belirli siyasi dönemlerde muhalefet partisi konumuna girebileceğini belirtmesine rağmen, sosyal demokrasi ile faşizm arasındaki ayrımı yeterince net olarak koymuyordu. [Bu "eleştiri" program metnini okuyan her normal kişi tarafından sahtekârlığı kolaylıkla tespit edebilecek bir eleştiridir. Sorun şudur ki, modern revizyonistlerin faşizmle, sosyal demokrasi arasında yapılmasını talep ettiği "yeterli" ayırım, onlara göre, ancak sosyal demokrasi'nin kapitalizme karşı bir parti olduğunun kabul edildiği zaman yapılmış olur. Böyle anlaşılmazsa, bu eleştirinin temeli kalmaz —BN] Sosyal demokrasi'nin sol kanadı "sosyal demokrat partilerin en tehlikeli fraksiyonu" olarak adlandırılıyordu. [Bu adlandırma bütünüyle doğrudur. Gerçekten de, biraz mücadeleden yana olan işçi kesimlerini düzene bağlayan "sol" sosyal demokrasi idi. Devrimci işçilerin bir bölümü, bunların hâlâ sermaye düşmanı olduğunu düşünüyordu. İşçi

sınıfının devrimci birliğinin, devrimin önündeki en tehlikeli unsur, bu yüzden sol sosyal demokrasi idi. Bunların teşhir ve tecriti Komünist Partiler açısından hayati önem taşıyordu. —BN] Sosyal demokrasi'nin böyle bir değerlendirilmesi ve esas darbenin onun sol kanadına vurulması gerektiği iddiası, birleşik cephe taktiğinin uygulanmasını ve komünistlerle sosyal demokrat işçiler arasında işbirliğinin sağlanmasını güçleştirdi ve sonraki yıllarda komünist hareket içinde sekter görüşlerin yaygınlaşmasını hızlandırdı." [Bu tespitler değildir birleşik cephe taktiğinin uygulanmasını zorlaştıran. Birleşik cephe taktiği revizyonist ve evet karşı-devrimci yöneticilerle, sosyal demokrat işçileri birbirinden ayıran bir taktiktir. Teşhirin hedefi yöneticilerdir. Sonraki yıllarda yapılan kimi sekter hatalar da, Komintern Programı'ndaki bu doğru tespitlere bağlanamaz. Sekter hatalar çizginin uygulanmasında, çizgiden sapmalar biçiminde ortaya çıkmıştır. —BN] (Bkz. III. Enternasyonal'in Kısa Tarihi, A. Sobolev, Bilim Yayınları, sf. 347; Almanca sf. 337)

Komintern VI. Kongresi'nden sonraki gelişmeler, VI. Kongre'de yapılan tespitlerin doğruluğunu pratikte onayladı.

VI. Kongre kapitalizmin artık yeni —devri krizsiz— bir evreye girdiği sosyal demokrat tezinin yanlışlığını ortaya koymuş, istikrarın geçici olduğunu belirtmişti. 1928 yılı sonu 1929 yılı başında emperyalist dünyada yeni bir krizin ilk işaretleri görülmeğe başladı. Diğer yandan burjuvazinin saldırısına karşı, işçi sınıfının devrimci eylemlerinde artış gözlenmeye başladı.

***

VI. Kongre'den bir yıl kadar sonra, 3.7/19.7.1929 tarihleri arasında toplanan **KEYK X. Toplantısı**'nın Kuusinen ve Manuilski'nin sunduğu raporlar temelinde aldığı "Enternasyonal Durum ve Komünist Enternasyonal'in Acil Görevleri" başlıklı kararda dünya emperyalizminin yeni bir savaşa hummalı bir şekilde hazırlandığı, bu savaşta baş hedefin Sovyetler Birliği olduğu, Sovyetler

Birliği'ne saldırı tehlikesinin esas tehlike olduğu tespit edildi. Burjuvazinin umudunu bağladığı "Sovyetler Birliği'nin kapitalist yozlaşması" hayalinin boş çıktığı, bunun yanında emperyalist kapitalist ülkelerde "sanayi barışı" hayalinin de boş çıktığı tespit edildi. Emperyalist-kapitalist ülkelerde işçi sınıfının giderek yoksullaştığı tespit edildi. Faşizm, Sosyal demokrasi, bunlara karşı mütacadele bağlamında, söz konusu kararda şu tespitler yapıldı:

*"İşçi sınıfının ekonomik alanda boğulması siyasetine, siyasi gericiliğin azdırılması eşlik ediyor: Burjuvazinin devlet aygıtının faşistleştirilmesi, baskıların ve beyaz terörün sertleştirilmesi, dünya kapitalinin desteğinde faşist devlet darbeleri (Yugoslavya), işçilere karşı girişilen kitlesel tutuklamalar (Fransa, Polonya vb.) devrimci örgütlerin dağıtılması (Almanya'da RFB -Rot Front Kämpferbund- in yasaklanması) Grevcilere ve gösteri yapan işçilere ateş açılması (Hindistan, Amerika, Berlin), devrimcilere karşı hukuki cinayetler ve hukuk komedisine başvurmadan işlenen cinayetler, uzun süreli zindan cezaları (İtalya, Balkan Ülkeleri, Polonya vs.), Meksika, Küba, Kolombiya, Venezuela ve Güney Amerika'nın çeşitli ülkelerinde işçi-köylü hareketine karşı artan vahşi beyaz terör gündemdedir. Emperyalizmin sertleşen çelişmeleri ve yükselen sınıf mücadelesi karşısında faşizm giderek artan bir ölçüde burjuvazinin kullanımı giderek genişleyen iktidar yöntemi olmaktadır. **Faşizmin özel bir biçimi, sosyal demokrat partilerin güçlü olduğu ülkelerde, burjuvazi tarafından giderek daha sık bir biçimde kitlelerin faşist diktatörlük rejimine karşı mücadeleden eylemliliğini paralyze etmek için öne sürdüğu sosyal-faşizmdir.** (abç)*

...

Almanya'da II. Enternasyonal'in en güçlü partisi olan ASDP (Almanya Sosyal Demokrat Partisi)nin hükümeti ele geçirmesi deneyini yaşıyoruz.

Alman işçi kitleleri kendi dolaysız pratik deneyimleri ile sosyal

demokrasi hakkındaki yanılısamalarını açıyorlar. Sosyal demokrasi hükümete geldiğinde grevleri "Zorunlu uzlaştırma kurulları" aracılığıyla boğan, patronlara lokavt konusunda ve işçilerin kazanımlarının geri alınması (Sekiz saatlik iç günü, Sosyal Sigortalar vb.) konusunda yardımcı olan parti olduğunu ispatladı. Kruvazör yapımı programı ve kabul ettiği "savunma" programı ile, savaş öncesi sosyalizmin gelenek artıklarını da terkederek savaşı hazırlıyor. Sosyal demokrasinin ve reformist sendikaların yönetici kadroları, burjuvazinin emirerleri olarak Alman işçi sınıfını Wels'in ağzından açık faşist diktatörlükle tehdit ediyorlar. Sosyal demokrasi 1 Mayıs yürüyüşünü yasakladı ve sonra 1 Mayıs yürüyüşüne katılan silahsız işçilere ateş açtı. İşçi basını (Kızıl Bayrak) ve işçilerin kitle örgütlerini (RFB) yasaklayanlar, AKP'in yasaklanmasını hazırlayanlar, işçi sınıfının faşist yöntemlerle bastırılmasını örgütleyenler bunlardır.

(10. KEYK Toplantısı Tutanağı, Carl Hoym ve Halefleri, Hamburg 1929, s. 890/892-93)

...

8) "Devrimci İşçi Hareketinin yeni yükselişi ve İngiltere ve Almanya'da Sosyal Demokrasinin hükümete gelmesi Komintern ve Seksiyonlarının önüne sosyal demokrasiye, özellikle de onun işçi hareketi içinde Komünizmin en tehlikeli düşmanı olan ve işçi hareketinin mücadele aktivitesinin arttırılmasının önündeki esas engel olan "sol" kanadına karşı mücadelenin kararlılıkla güçlendirilmesi görevini koymaktadır." (age s. 896)

Aynı toplantının "Ekonomik Mücadele ve Komünist Partilerinin Görevleri" başlıklı kararında da aynı konuda —sendikalar bağlamında— şu tespitler yapılır:

"II— İşçi sınıfının sola kayması ve reformist sendikalar

1) İşçi sınıfının süren sola kayışı ve sınıf mücadelelerinin

*sertleşmesi reformist sendika hareketinin krizini arttırıyor. Daha Komintern'in VI. Kongresi, Kızıl Sendikalar Enternasyonal'i'nin IV. Kongresi reformist sendika aygıtının burjuva devleti ile kaynaşmasına dikkat çekmişti. Bu süreç geçen yıl sınıf mücadelesinin gelişmesine bağlı olarak daha da ilerledi. Nasıl ki sosyal demokrasi, sosyal-emperyalizm üzerinden sosyal-faşizme doğru evrimlenip işçi sınıfının yükselen devrimci mücadelesinin bastırılmasında (Zörgiebel'in 1 Mayıs Katliamında olduğu gibi) modern kapitalist devletin öncüleri saflarına katıldı ise, sosyal faşist sendika bürokrasisi de sertleşen ekonomik mücadelelerde bütünüyle ve tam olarak büyük burjuvazinin saflarına geçmektedir: O, zorunlu uzlaşma sistemini savunuyor, işçi sınıfını kapitalist rasyonalizasyona boyun eğmeye zorluyor ve reformist sendika aygıtını **grev kırıcılığının örgütlenme aracına dönüştürüyor.** ...*

Reformist sendika aygıtının bu hızla faşistleştirilmesi ve burjuva devletle içiçe geçerek kaynaşması sürecinde Amsterdam Enternasyonal'i'nin güya "sol" (Cook, Finnen vs.) kanadı özellikle zararlı bir rol oynamaktadır. Çünkü onlar Amsterdam Enternasyonal'i'nin gerici yöneticilerine karşı muhalefet görüntüsü altında, bu sürecin gerçek anlamını işçilerden gizlemek istiyorlar ve sosyal-faşizm sisteminin aktif organik (hiç de önemsiz olmayan) bir parçasını oluşturuyorlar. ... (age, s. 907/908)

Görüldüğü gibi sosyal-faşizmden ne anlaşıldığı çok somut olarak anlatılmaktadır. Sosyal-faşizm değerlendirmesinin yanlış olduğunu savunanlar (Modern revizyonistler) ya burada ortaya konan gelişmelerin gerçekte böyle olmadığını ortaya koymalıdır; ya da bütün bu gelişmelere rağmen sosyal demokrat şeflere neden "Sosyal-faşist" denmemesi gerektiğini anlaşılır bir şekilde açıklamalıdır. İkisini de yapamamışlardır. Yapamazlar da. Yanlış olan kesinlikle "Sosyal-Faşizm teorisi değildir. Aynı şey, "Sol" sosyal demokrat şeflerin esas tehlike olması bağlamında da geçerlidir. Bundan ne anlaşıldığı çok açık bir biçimde ortaya

konmaktadır. Ve ortaya konanlar olgulardır!

Komünist Enternasyonal VI. Kongresi'nin ve KEYK X. Toplantısı'nın tespitlerinin doğruluğu, 1929'daki ve sonrasındaki gelişmelerde açıkça ortaya çıkmıştır. 1929 güzünde kapitalist dünyayı saran kriz ABD de "Borsa Çöküşü"ne yol açmış, 1929/1933 yılları arasında —soyal demokrasinin tezine göre artık güya barışçıl "krizsiz" bir evreye giren— kapitalizm o zamana kadarki tarihinin en uzun ve en derin krizini yaşamıştır. Kriz işçi sınıfı ve emekçiler açısından bütün kapitalist ülkelerde mutlak yoksullaşmanın, işsizliğin, açlığın büyük boyutlara varması sonucunu verir; burjuvazinin güya "demokratik" sistemine olan güvensizliği artırırken; emperyalist devlet ve tekeller arasındaki pazar dalaşını da olağanüstü ölçüde kızıştırmıştır. Bunların sonucu içte sınıf mücadelesinin yükselmesi, bir dizi ülkede devrimci bir durumun ortaya çıkması, bu gelişmeyi bastırmak için faşistleşmenin ve faşizmin gelişmesi; dışta saldırı savaşı hazırlıklarının artmasıdır. Aynı dönem içinde Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşası tüm zorluklara rağmen hızla ilerlemekte; Sovyetler Birliği bizzat varlığı ve sosyalizmin inşası ile, komünizmin işçi sınıfı ve emekçilerin kurtuluşu için tek alternatif olduğunu pratik örnekle göstermektedir. Sovyetler Birliği'nde Bolşevizmin yok edilmesi, bütün dünya burjuvazisinin önüne acil bir sorun olarak çıkmakta; faşistler bu işi en iyi kendilerinin yapabileceğini ispatlamaya çalışmaktadır. Sovyetler Birliği'ne karşı emperyalist bir saldırı tehlikesi giderek artmaktadır. Emperyalizmin iktidarı sömürge ve yarı-sömürgelerde de devrimci hareket sonucu sarsılmakta; Çin Devrimi, 1927 yenilgisinin yaralarını sararak ilerlemektedir. Vietnam'da komünistler önderliğinde köylüler belli bölgelerde iktidarı ele geçirmekte, işçi-köylü sovyetleri oluşturmakta, toprak ağalarının topraklarına el koymaktadır vb. Burjuva iktisatçıları kapitalizmin bu başaşağı gidişi ve Sovyetler Birliği'ndeki plânlı merkezi ekonominin muazzam başarıları karşısında, kapitalizmin hayatını uzatabilmek için yeni teoriler üretmek zorunda kalmışlar;

burjuva iktisatçısı J. Keynes, "özgür pazar ekonomisi kuralları" üzerine kurulu kapitalizmin "mükemmelleştirilmesi için devletin ekonomiye doğrudan müdahalesi" teorisini ortaya atmış, bir dizi kapitalist ülkede tekeller devlet kapitalisti ekonomik tedbirler gündeme gelmiştir. Sosyal demokrasi bu teori ve uygulamaları "sosyal pazar ekonomisi" olarak değerlendirmiş ve alkışlamıştır. Sosyal demokrasi bütün kanatlarıyla bu dönemde burjuvazinin Sovyetler Birliği'ne karşı savaş kışkırtan korosuna katılmıştır. Karl Kautsky bu dönemde yayınlanan "Bolşevizm Çıkmaz Sokakta" başlıklı kitabında, dünyadaki krizin en temel nedenlerinden biri olarak Sovyetler Birliği'nin varlığını, "Rus pazarının sanayileşmiş Avrupa'dan koparılmış olması olgusu"nu [ne kadar doğru! Gerçekten de Rus pazarının devrimle devre dışına çıkarılması, emperyalist sermayeye çok ağır darbe vurmuştur. —BN] göstermekte ve "Yalnızca Avrupa'nın değil aynı zamanda Rusya'nın da yükselişinin yolunun açılması için Bolşevizmin yok edilmesi"ne çağrı yapmaktadır. (Karl Kaustky, "Bolşevizm Çıkmaz Sokakta" Alm. Berlin 1930, sf. 142/143)

***

KEYK XI. Toplantısı işte böyle bir ortamda 26.3—11.4.1931 tarihleri arasında toplanır.

Bu toplantıda alınan "Ekonomik Krizin Derinleşmesi ve Bir Dizi Ülkede Devrimci Krizin Önşartlarının Gelişmesi Bağlamında Komünist Enternasyonal Seksiyonlarının Görevleri" başlıklı kararda objektif durum ortaya konduktan sonra faşizm ve ona karşı mücadele konusunda şu tespitler de yapılır:

"Kapitalizmin bütün temel zıtlık ve çelişmelerinin ekonomik kriz sonucunda derinleşmesi ve bunun kendini özellikle kapitalizmin en zayıf olduğu halkalarda göstermesi, geniş halk yığınlarının artan hoşnutsuzluğu, komünizmin gelişmesi ve proletarya diktatörlüğü devletinin artan prestiji bir yandan burjuvazinin diktatörlüğü ve

şiddet aygıtını her geçen gün daha açık bir şekilde kullanmasına, diğer yandan da devrimci yükselişin artması ve bir dizi ülkede devrimci krizin ön şartlarının gelişmesine yol açıyor.

Organik olarak burjuvazinin diktatörlüğünün üstü örtülü bir biçimi olan burjuva demokrasisi adı verilen şeyden çıkarak gelişen, burjuva diktatörlüğünün çıplak biçimi faşizm, emekçileri ezme ve köleleştirmenin burjuva rejimine özgü olan ve burjuvazinin bütün diktatörlük sisteminden ayrı ele alınamaz olan tüm yöntemlerini sertleştiriyor. Burjuva demokrasisinin kalıntıları ile iç içe geçen faşist rejim, proletaryanın sınıf örgütlerinin yok edilmesi, Komünist Partilerin yasaklanması, özel askeri terörist örgütlerin yaratılması yoluyla burjuvazi tarafından kurulmakta ve kesin bir biçime kavuşturulmaktadır. Parlamenter biçimlerin korunması veya kaldırılması sorununun özünü değiştirmemektedir.

...

Faşizmin son dönemdeki gelişmesi, ancak savaş sonrası yıllarda burjuvazinin diktatörlüğünün enternasyonal sosyal demokrasi tarafından —biçimi ne olursa olsun— desteklenmesi temelinde mümkün olabilmektedir. Burjuvazinin diktatörlüğünün "demokratik" biçimi ile faşizm arasında bir **zıtlık** (abç) yaratan ve böylelikle yükselen gericiliğe ve faşizme karşı mücadeleyi uyutan, burjuvazinin diktatörlüğünün bir biçimi olarak burjuva demokrasisinin karşı-devrimci özünü gözlerden gizleyen Sosyal-Demokrasi kapitalist devletin faşistleştirilmesinin en aktif unsuru ve yol arkadaşıdır.

Faşizme karşı başarılı mücadele komünist partilerden, onların kitleleri burjuva diktatörlüğünün bütün biçimlerine karşı ve onun açık faşist bir diktatörlüğün yolunu açan tüm gerici tedbirlerine karşı, alttan cephe [taktiği —ÇN] temelinde seferber etmesini talep eder. [Faşizme karşı başarılı bir mücadele için —ÇN] Komünist partiler içindeki sosyal demokrat etkinin bir ifadesi olan, faşizmle burjuva demokrasisi, burjuvazinin diktatörlüğünün parlamenter biçimleri ile, açık faşist biçimleri arasında bir zıtlık varmış

gibi gösteren liberal hatalar kararlı ve hızlı bir şekilde düzeltilmelidir." (Inprekorr, Sayı 38/1931 Alm. sf. 948)

Burada dikkat çekilen ve sosyal demokrasinin Komünist Partilerdeki etkisinin ifadesi olarak adlandırılan "liberal" hata, faşizme karşı mücadelenin temel meselelerinden biridir. Faşizme karşı mücadelede yapılan bütün sağ hataların temelinde burjuva demokrasisinin de, faşizmin de burjuvazinin diktatörlüğü olduğunun, bunun alternatifinin işçi sınıfının, veya işçilerin köylülerin diktatörlüğü olduğunu kavramayan anlayış yatmaktadır. Bu açıdan burjuvazinin diktatörlüğünün faşist biçimi ile, "demokratik" biçimi —ki bu emperyalizm çağında tüm çizgi boyunca gericidir— arasında zıtlık (ya da başka bir deyimle "uzlaşmaz çelişme") yoktur. XI. KEYK Toplantısı bu tespitleri ile çok önemli bir noktaya dikkat çekmektedir.

XI. Toplantı'nın bir başka önemli tespiti, Sosyal Demokrasi hakkında yaptığı onun "burjuvazinin esas dayanağı" olduğu şeklindeki tespittir. Bu konuda şunlar söylenmektedir:

"Dünya ekonomik krizi çok açık bir şekilde enternasyonal sosyal-demokrasinin rolünün burjuvazinin diktatörlüğünün esas dayanağı (rolü) olduğunu açığa çıkardı. Emperyalist dünya savaşından ve proletarya diktatörlüğünün kurulmasından bu yana sınıf mücadelesinin bütün belirleyici aşamalarında sosyal demokrasi işçi sınıfının karşısında, kapitalizmin yanında yer aldı. O milyonlarca proleterleri "anavatan savunması" bayrağı altında emperyalist mezbahaya sürdü. 1918-20 yıllarında "kendi" burjuvazisine Sovyetler Birliği'ne emperyalist müdahalede yardımcı olan oydu. Savaştan sonra kapitalizmi proleter devrimden dolaysız olarak kurtaran (Almanya, Avusturya, Macaristan, İtalya, Finlandiya) o oldu. O burjuvaziye kapitalist ekonominin sağlamlaştırılmasında yardım etti. İşçi kitlelerini kapitalist rasyonalizasyon boyunduruğuna sokan oydu. Şimdi en derin kriz şartlarında, kapitalist sömürü ve kölelik sistemini onu tehdit eden çöküşten kurtarmak için her çabayı harcayan yine o." (age., sf.

950)

Yazının devamında burada sayılan olgular örneklenmekte, sosyal demokrasinin faşizmin gelişmesinde ve uygulanmasında da rolü ortaya konmaktadır. Burada söylenenler, 1931'de sosyal demokrasinin oynadığı rolün doğru tespitidir.

Bu tespitlerin yanında aynı belgede "Sosyal demokrasi içinde muhalif bir kaynaşmanın güçlü bir şekilde sertleşmesi" olgusuna da dikkat çekilmekte (sf. 948), sosyal demokrat önderler ile, sosyal demokrat işçiler arasında kesin bir ayırım yapılmaktadır. Bu konuda söylenenler şunlardır:

"Devrimci eylemlerin her biçiminin hazırlığı ve geliştirilmesinde, sosyal demokrat reformist önderlere karşı mutlaka acımasız, tutarlı ve çok yönlü bir mücadele yürütülmek ve bununla eşzamanlı olarak sosyal demokrat işçileri ve reformist sendikaların üyelerini aşağıdan cephe taktiği temelinde fethetmek için zorlu bir mücadele yürütülmelidir. Sosyal demokrasinin manevralarının teşhirinde ve onların "sol" lafazanlıkları ile hain pratikleri arasındaki zıtlığın gösterilmesinde Komünist Enternasyonal seksiyonları, somut bir güncel talepler platformu temelinde ve kitlelerin anlayacağı yöntemler kullanarak sosyal demokrasinin her bir hainliğini açığa çıkarmalı ve sermayenin saldırısına, emperyalist savaşa ve faşist gericiliğe karşı sosyal demokrat işçilerle ortak mücadeleyi örgütlemelidir." (age., sf. 952)

Aynı belgede, "Sosyal-faşizmin faşizmle hiç ayrımsız bir ve aynı gösterilmesi, sosyal faşist zirve ile basit sosyal demokrat işçi kitesinin aynılaştırılması" gibi hataların sosyal demokrasiye karşı mücadeleyi zayıflattığına da dikkat çekilmektedir.

Bunlara rağmen XI. Toplantı sosyal demokrasiye karşı tavrı nedeniyle modern revizyonist tarihçilerin hışmına uğramaktadır. Alıntılar yaptığımız "Komünist Enternasyonal'in Kısa Tarihi"nde, XI. Toplantı'nın sosyal demokrasi hakkında kimi tespitlerinin "Tüm anti-faşist güçlerin

birleşmesini engelleyici rol oynadığı" (bkz. age., Alm. sf. 377) tespiti yapılıyor. Kendileri sosyal demokrat olanlardan bundan başka tavır da beklenemez zaten!

(Genel çizgisi itibarıyla doğru kararlar alan KEYK XI. Toplantısı'nın Kararları içinde kimi "sol" tespitler de vardır. Örneğin Almanya'da o dönemde iktidarda olan Brüning Hükümeti faşist olarak nitelendirilmektedir. Bu konuda söylenen şudur:

"Faşizme karşı başarılı bir mücadele Brüning Hükümeti'nin faşist diktatörlüğün uygulayıcısı bir hükümet olarak teşhirini gerektirmektedir." (age., sf. 950)

Kuşkusuz Brüning Hükümeti bir dizi faşist tedbir almış ve uygulamıştır. Fakat buna rağmen bu hükümetin "faşist diktatörlüğün hükümeti" biçiminde genel değerlendirilmesi yanlıştır. Faşist diktatörlüğün açık terörü hangi boyutlara yükseltilebileceği/yükseltileceği tehlikesini küçümseyen, küçük gösteren bir tespittir. Bu tespitin yanlışlığı daha sonra bizzat AKP ve KEYK tarafından tespit edilmiş, özeleştirisi yapılmıştır.

Modern revizyonistlerin XI. Toplantı sonuçlarında eleştirdiği fakat bu gibi yanlışlar değil, onun öncelikle sosyal demokrasiye genel yaklaşımıdır.)

(Not: KEYK X. ve XI. Plenumu'nun önemli kararlarının özet/çevirisi için Bkz. "3. Enternasyonal'de Faşizm Üzerine Tartışmalar — Belgeler —I—, Dönüşüm Yayınları, İstanbul Eylül 1991, sf. 69-88)

KEYK XI. Plenumu'nun yaptığı tespitler sonraki gelişmeler içinde hayat tarafından da doğrulandı. Bir yandan bir dizi ülkede *devrimci kriz*in ön şartları olgunlaşırken, diğer yanda emperyalist burjuvazinin devrim tehdidi altındaki iktidarını korumak için açık terörcü, faşist yöntemler giderek yönetmenin esas biçimleri olmaya, faşist hareket bir dizi ülkede gelişmesini hızlandırmaya, iktidara yürümeye başladı. Bütün Avrupa ülkeleri içinde faşizmin en tehlikeli boyutlarda geliştiği ülke Almanya idi. Burada Nazi Partisi (Milliyetçi-Sosyalist (!) Alman İşçi (!) Partisi) her

geçen gün daha fazla tekeli kapitalist grupların güven ve desteğini kazanıyor,

onların iktidarını korumak için esas alternatif olarak ortaya çıkıyordu. Nazi Partisi tekeli kapitalizmin çıkarlarını savunmasına rağmen yer yer anti-kapitalist ve şoven demagoji ile ve askeri eylemlerle korkutma-bastırma yöntemleri ile, emekçi kitlelerin geri kesimleri içinde de taban buluyordu. Temmuz 1932'de yapılan Parlamento seçimlerinden Nazi Partisi 13,8 milyon oy alarak "en büyük parti" olarak çıkmıştı. (Aynı seçimlerde AKP'nin aldığı oy 5,4 milyondur; ASDP'nin oyu ise 8 milyondur.) Bu gelişmeler karşısında ASDP'nin tabanındaki işçilerde faşizme karşı mücadelede komünistlerle birlikte hareket etme, Birleşik Cephe kurma yönünde eğilimler ve istekler artıyor; sosyal demokrat şefler tabanın bu yönde artan baskısı ile karşılaşılıyordu. Sosyal demokrat partinin tabanında "muhalif kaynaşma" giderek artıyordu. Bu dönemde KEYK'in direktifleri doğrultusunda "Birleşik Cephe" siyasetine ağırlık verildi. AKP MK 20/23 Ocak 1932 tarihleri arasında yaptığı toplantısında, işçi hareketinin güçlenen faşizm karşısında güçlerini birleştirmemesi halinde yenilenmesi olasılığına dikkat çekerek "birleşik cephe siyasetinin faşizme karşı mücadelede proleter siyasetin kavranılması gereken esas halkası" olduğunu belirledi. AKP bu dönemde güçlü anti-faşist gösteriler örgütledi; AKP'nin inisiyatifi ile birçok yerde faşist saldırılara karşı içinde sosyal demokrat işçilerin de yer aldığı "öz koruma örgütleri" oluşturuldu. 1932'nin ikinci yarısında AKP MK, ASDP'ne faşist partinin iktidara gelmesi tehlikesine karşı Genel Grev örgütlemek için toplam yarım düzine öneri götürdü. Bu önerilerin tümü ASDP yönetimi tarafından reddedildi.

Diğer Komünist Enternasyonal Seksiyonları gibi, Fransa Komünist Partisi de bu dönemde anti-faşist Birleşik Cephe için çabalarını yoğunlaştırdı. Faşizmin gelişmesi, aynı zamanda savaş tehlikesinin de artması —öncelikle de proletarya diktatörlüğü ülkesi Sovyetler Birliği'ne emperyalist saldırı tehlikesinin artması— anlamına geli-

yordu. Fransa Komünist Partisi bu dönemde Amsterdam'da "Faşizme ve Savaşa Karşı Enternasyonal Kongre" toplanması için bir kampanya yürüttü. Bu kampanyaya, Sosyalist Parti merkezinin karşı olmasına rağmen, Sosyalist Partinin 141 yerel örgütü de katıldı. Bu sosyal demokrat/sosyalist parti tabanının faşizme ve savaş tehlikesine karşı ortak eyleme kazanılabileceğinin açık bir örneği idi.

Bu dönemde Komünist Enternasyonal'in seksiyonları, faşizmin sınıfsal niteliği konusunda "sol" içinde yayılan yanlış teorilere karşı da kararlı bir ideolojik mücadele yürüttüler.

Komünist Enternasyonal, faşizmin tekelci burjuvazinin diktatörlüğünün bir biçimi olduğunu çok açık olarak tespit etmişti. Faşizme karşı mücadele bu yüzden, tekelci sermayenin iktidarına karşı emperyalizme karşı mücadele olmak zorunda idi.

Buna karşı sosyal demokrasi faşizmi "Küçük burjuvazinin hareketi ve diktatörlüğü" olarak değerlendiriyordu. Onlar faşizm ile tekelci burjuvazi arasındaki ilişkiyi, aynı proletarya ile faşizm arasındaki ilişki gibi, düşmanlık ilişkisi olarak görüp, gösteriyor, yığınları aldatıyordu.

Troçki ve Troçkist teorisyenler ise faşizmi "ne burjuvazinin ne de proletaryanın doğrudan iktidar olamadığı şartlarda ortaya çıkan Bonapartist bir diktatörlük" olarak değerlendiriyor, onu bir çeşit "sınıflar üstü" ilan ediyordu.

Sınıf karakterine ilişkin bu yanlış teoriler yanında, özellikle sosyal demokrat ve liberal burjuva basında yaygınlaştırılan "demokratik bölge" teorisi de faşizme karşı mücadelede kitleleri silahsızlandıran bir teori di. Buna göre, faşizm ancak küçük-burjuvazi ve özellikle de lumpen proletaryanın geniş olduğu alanlarda iktidara gelme şansına sahipti. Faşizmin sosyal tabanını oluşturan lumpen proletaryanın geniş olmadığı Batı Avrupa'nın "demokratik ülke"lerinde —onlar bu alana "demokratik bölge" diyordu— faşizm iktidara gelemezdi! Komünist Enternasyonal seksiyonları bu yanlış görüşlere karşı mücadele ettiler.

Faşizme karşı mücadelede KEYK ve Komünist Enternasyonal seksiyonları içinde çeşitli hatalar da yapıldı. KEYK'in hatalarına bir örnek olarak XI. Toplantı kararında dile gelen Brüning Hükümeti ile ilgili tespiti gösterdik.

Tek tek seksiyonlara gelince, 1930'lu yılların başlarında önemli seksiyonlar içinde öncelikle sol hatalar ortaya çıktı.

İspanya Komünist Partisi içinde 1932'ye kadar yönetimde bulunan Bullejos-Trilla grubu, İspanya'da 1931'de başlayan devrimin karakterinin burjuva-demokratik olduğunu, devrimin merkezi sorununun tarım devrimi olduğunu kavramıyordu. Kitleler içinde, özellikle de köylü kitleleri içinde çalışmanın önemi küçümseniyordu. KEYK'in yol göstericiliğinde 1932 yılının birinci yarısında bu grup parti yönetiminden uzaklaştırıldı.

Fransa Komünist Partisi içinde başını H. Barbe ile P. Celor'un çektiği grup ise bir yandan Fransa'daki iktisadi ve siyasi krizin boyutlarını abartıyor; devrimin kapıda olduğunu söylüyor, burjuva Tardieu hükümetini ise faşist diktatörlüğün hükümeti olarak tanımlıyordu. Partinin merkezinde bulunan bu grup kısmi talepler için mücadeleyi de "tarihi olarak zamanı geçmiş" biçiminde değerlendirip reddediyordu. Bütün sosyal demokrat işçiler de bu grubun gözünde sosyal faşistti, "burjuvazinin bekçi köpeği" idi. 1930 yılında bu grup, yine KEYK'in yol göstericiliğinde parti yönetiminden uzaklaştırıldı, Thorez parti genel sekreterliğine seçildi. FKP'nin Mart 1932'de yapılan VII. Genel Kurulu'nda Barbe-Color'un sol çizgisi ile hesaplaşma tamamlandı.

Almanya Komünist Partisi içinde Neumann-Remmele grubunun sektör hatalarına karşı sert bir mücadele yürüdü. Bu grup faşist tehlikeyi küçümsüyor, iktisadi krizin doğrudan devrime götüreceğini savunuyor; Alman faşistleri kaza ile iktidara gelseler bile onların iktidarının yalnızca proleter devrimi hızlandırma işlevi göreceği çok kısa süre içinde proleter devrimi ile yıkılacağını savunuyordu. H. Neumann 1931'de işçi sınıfının faşizmin iktidar yürüyüşünü durdurmuş olduğu tespitini yapıyordu. 1931/32 kışı "en devrimci kış" olacaktı vb. Faşizme karşı mücadelede bu grup esas ağırlığı Nazi Çeteleri ile askeri çatışmaya veriyor; sosyal demokrasi

bağlamında, tüm sosyal demokrat işçileri de sosyal demokrat şeflerle aynı kefeye koyup, onların tümünü de sosyal faşist olarak adlandırıyordu. Bu grubun sosyal demokrat işçilere verdiği ad "Küçük Zörgiebell" di. (Zörgiebel 1929 1 Mayıs'ında işçilere ateş açtıran Berlin'in sosyal demokrat Belediye Başkanı idi.) AKP yayın organlarında Thälmann, Pieck gibi AKP önderleri bu sol tezlere açık eleştiri getirdiler. 1932 Şubat'ında yapılan MK toplantısı bu sol tezleri mahkûm etti. 1932 Nisan/Mayıs'ında yapılan ve her iki yanın da temsilcilerinin katıldığı KEYK Siyasi Komisyon Toplantısı'nda, Neumann-Remmele grubunun "sol" çizgisi ve fraksiyoncu çalışması mahkûm edildi.

Benzer mücadeleler bir çok başka seksiyon içinde de yaşandı. Faşizme karşı mücadele çizgisinin doğru kavranıp uygulanması ancak büyük ideolojik mücadeleler sonucu oldu.

***

KEYK XII. Toplantısı 1932 Eylül'ünde yapıldı.

Bu toplantıda Kuusinen'in sunduğu raporla ilgili olarak alınan kararda gelişmeler ve durum ortaya konmakta; "burjuva diktatörlüğü, milliyetçilik, faşizm ve sosyal-faşizm" alt başlığı altında şunlar da söylenmektedir. "*Burjuva diktatörlüğü gittikçe daha fazla siyasal gericiliğin sertleştirilmesi ve devletin faşistleştirilmesi yönünde gelişmekte, bu arada burjuva iktidarının tabanının daralmasını ve onun içinde çatlakların ve dağılma işaretlerinin artmasını açığa vurmaktadır.*

...

Kapitalist ülkelerin çoğunda büyük burjuvazi faşist iç savaş tuğayları örgütlemekte, siyasal eşkiyalığı, beyaz terörü, siyasi mahkûmlara işkenceyi, provokasyonları, sahteciliği, yürüyüşçülere ve grevcilere ateş açılmasını, işçi örgütlerinin dağıtılmasını sistem haline getiriyor. Burjuvazi bu arada fakat parlamentodan yararlanmaktan ve kitleleri kandırmak için sosyal demokrasinin hizmetlerini kullanmaktan hiç vaz geçmiyor. Almanya'da Von Papen-Schleicher hükümeti aracılığıyla, dış gelişmelerin ve içte sınıf ilişkilerinin olağanüstü sertleştirilmesine bağlı olarak, ordu, "Stahlhelm" [Alman Milliyetçi Merkez Partisi'nin milis gü-

cü. Naziler iktidara geldikten sonra "SS"e katıldılar. —ÇN] ve Nazilerin yardımı ile faşist diktatörlüğün biçimlerinden biri kuruldu. Sosyal demokrasi ve Merkez [kastedilen burjuva Merkez partileri —ÇN] bunun yolunu düzlediler. Bu diktatörlüğün bundan sonraki gelişmesi veya yıkılması işçi sınıfının faşizmin her biçimine karşı mücadelesine bağlıdır.

...

Faşizm ve sosyal-faşizm (Sosyal Demokratizm) kapitalizmin, burjuva diktatörlüğünün korunması ve sağlanması için çalışıyorlar. Fakat onların her biri bundan [bu görevden —ÇN] değişik taktik sonuçlar çıkartıyor.

...

Sosyal faşistler burjuva sınıf şiddetinin daha ılımlı ve "yasalara daha uygun" kullanımını tercih ediyorlar. Çünkü onlar burjuva diktatörlüğünün tabanının daraltılmasına karşılar, onlar burjuva diktatörlüğünün "demokratik" maskelenmesinden ve parlamenter biçiminin mümkün olduğunca korunmasından yana tavır takınıyorlar. Çünkü, bunların yokluğu sosyal demokrasinin işçi kitlelerini kandırma temel fonksiyonunu yerine getirmesini güçleştiriyor. Sosyal faşistler aynı zamanda işçileri sermayenin saldırısına ve gelişen faşizme karşı mücadeleden alıkoyarak, faşistlerin onun korunmasında güçlerini örgütleme imkânı buldukları örtüyü sağlıyor ve faşist diktatörlük için yolu açıyorlar."

Burada görüldüğü gibi faşistlerle, sosyal faşistler arasındaki yöntem farklılıkları net bir şekilde ortaya konmaktadır. Bunun ötesinde aynı kararda sosyal demokrasinin kitle etkisinin hemen bütün ülkelerde gerilediği tespit edilmekte ve sosyal demokrat işçilerle, yöneticiler arasında kesin ayırım yapılması istenmektedir. Bu konuda söylenen şudur:

"Komünistler yalnızca eğer sosyal demokrat önderlerle sosyal demokrat işçiler arasında kesin bir ayırım yaparlarsa, bir çok halde kendilerini sosyal demokrat işçilerden ayıran duvarı alttan Birleşik Cephe adına yıkabilirler." (Inprekorr, Alm. Sayı 82/1932, sf. 2630-2631, Belge-

nin tümünün özet/çevirisi için Bkz. "3. Enternasyonal'de Faşizm Üzerine Tartışmalar Belgeler –I–, Dönüşüm Yayınları, sf. 89-96)

Bu toplantıda aynı zamanda işçileri birleştirmede ekonomik mücadelelerin ve kısmi taleplerin tutarlı, devrimci savunusunun önemi üzerinde de durulur ve bu konuda özel bir karar alınır.

Bunun yanında savaş tehlikesi, özellikle ve öncelikle Sovyetler Birliği'ne karşı emperyalist saldırı tehdit ve tehlikesi üzerinde de durulur, bu bağlamda komünistlerin görevleri tespit edilir.

XII. KEYK Toplantısı Komintern ve seksiyonlarının andaki genel görevi olarak "1) Sermayenin saldırısına karşı, 2) Faşizm ve Gericiliğe karşı 3) Yaklaşan emperyalist savaşa ve Sovyetler Birliği'ne karşı yaklaşan müdahaleye karşı somut mücadele" görevlerini tespit eder.

XII. Toplantı'nın hemen ertesindeki gelişmeler faşizmin ne kadar büyük bir tehlike haline gelmiş olduğunu pratikte gösterir. Almanya'da 30 Ocak 1933'de tekeli burjuvazi doğrudan Hitler'i iktidara getirir. Bu günlerde AKP faşizme karşı Genel Grev için büyük çabalar sarfeder. Fakat Sosyal Demokrat şefler, Hitler hükümetinin "meşru" yollarla iktidara geldiği gerekçesi ile "Sükunet ve Sağduyu" çağrısı yaparak Genel Greve karşı çıkarlar. Onlar faşizme karşı —faşist terör bütün gücü ile esmesine rağmen— "meşru yollardan" mücadele etme onu "oyla yenme" çağrılarını yaparlar. Hitler faşistlerinin doğrudan iktidara gelmesi, diğer ülkelerde de faşist harekete büyük moral ve güç verir. Hitler faşistlerinin ilk işi, örgütlü Komünist Hareketi çökertmektir. Bunun için geniş çaplı bir saldırı başlatılır. Provokatif Parlamento Binasının Yangını bu saldırı için bahane olarak kullanılır. AKP —biraz da illegaliteye yeterli önemi vermediğinden ve faşizmin gelişme hızını belli ölçülerde küçümsediğinden— fonksiyonerler düzeyinde çok önemli kayıplar verir. 3 Mart 1933'de AKP'nin önderi Thälmann tutuklanır.

Faşizmin bu yoğun saldırısı işçiler içinde ortak eyleme, Birleşik Cephe'ye duyulan gereksinim ve eğilimi artırır. 13 Şubat 1933'de Fransa, Almanya ve Polonya Komünist Partileri, "Sosyalist İşçilere" bir ortak çağrı yayınlayarak "Mücadele eden proletaryanın geçilmez Birleşik Cephesi'ni oluşturma"yı talep eder. Komünistlerin çağrılarını artık sosyal demokrat/

sosyalist partilerin tabanında çok daha geniş yankı bulmaktadır. Taban, tavandan Birleşik Cephe için somut adımlar atılmasını talep etmektedir. Bu baskılanma sonuçsuz kalmaz. 19 Şubat 1933'de Sosyalist Enternasyonal Yürütme Kurulu Bürosu "Dünya İşçilerine" yaptığı bir açıklamada, sosyalistlerin komünistlerle, ortak anti-faşist eylemler üzerine görüşmeye hazır olduğunu açıklar. Komünistlerle sosyalistlerin birbirlerine karşı saldırılarını durdurmalarından yana tavrı takınır.

KEYK, 5 Mart 1933'de "Bütün Ülkelerin İşçileri"ne bir çağrı yapar. Bu çağrıda faşizme karşı somut bir mücadele programı, "anti-faşist eylem birliği için platform önerisi" olarak ortaya konur. Bütün Komünist Partileri Sosyalist Enternasyonal'in şimdiye kadarki pratiği Birleşik Cephe çalışmalarını sabote etmesine rağmen "Sosyal demokrat işçi kitleleri ile Birleşik Mücadele cephesi oluşturulması için Sosyal Demorat Partilere başvurma"ya çağrılır. Devamen şunlar söylenir:

"Ancak anlaşma yapması istenen partilerin, böyle bir anlaşmanın temeline ortak mücadelenin en temel ön şartları konmalıdır. Burjuvaziye karşı yönelen somut eylem programları olmaksızın partiler arasında yapılacak her anlaşma işçi sınıfının çıkarlarına karşı bir anlaşma olur. KEYK böyle bir anlaşmanın temeline şu noktaların konmasını önerir:

a) Komünistler ve sosyal demokratlar derhal faşizm ve gericiliğin siyasi, sendikal, kooperatıf sel ve diğer tüm işçi örgütlerine; işçi basınına, toplantı, gösteri ve grev özgürlüğüne karşı girdiği tüm saldırıların geri çevrilmesi için savunmayı örgütler ve yürütür. Onlar faşist çetelerin silahlı saldırılarına karşı, kitlesel protestolar, gösteriler ve siyasi kitle grevleri yoluyla ortak savunmayı örgütler. Onlar işletmelerde, işsizlik bürolarında ve işçi semtlerinde eylem komiteleri ve öz savunma birlikleri kurma işini ele alırlar.

b) Komünistler ve sosyal demokratlar hiç gecikmeksizin ücret düşüşüne, çalışma şartlarının kötüleştirilmesine, sosyal sigortanın kısılmasına, işsizlik yardımının kısılmasına, işten çıkarmalara

karşı işçilerin protestosunu mitingler, yürüyüşler ve grevlerle dile getirmesini örgütleme işine girerler.

c) Bu iki şartın kabulü ve pratikte uygulanması şartlarında KEYK, Komünist Partilerine faşizme ve sermayeye karşı ortak mücadele süresince sosyal demokrat örgütlere karşı saldırıları durdurma tavsiyesinde bulunmayı mümkün görmektedir. Birleşik cephe uygulaması sırasında anlaşmanın şartlarından herhangi birine uymayana karşı, işçilerin birleşik cephesini bozan grev kırıcısı olarak acımasız mücadele yürütülür.

Uluslararası İşçi Sınıfının önünde bu önerileri getiren KEYK bütün Komünist Partileri, bu arada da en başta AKP'yi, derhal, Sosyal Demokrat Partilerle yapılacak görüşmelerin ve Sosyal Demokrat Partilerle olası bir ortak mücadele anlaşmasının sonucunu beklemeksizin, sosyal demokrat ve diğer eğilimlerden işçilerle ortak mücadele yönetimleri kurma işine sarılmaya çağırır.

...

KEYK, sosyal demokrat ve partisiz işçilerin, sosyal demokrat önderlerin Birleşik Cephenin oluşturulmasına nasıl baktıklarından bağımsız olarak, bütün engelleri aşır, komünistlerle birlikte lafta değil eylemde birleşik cepheyi oluşturacaklarına kesin inanç duymaktadır." (Rundschau, Sayı 4/1933, sf. 91/92)

Görüldüğü gibi, daha önceki "Sosyal Demokrat parti merkezlerine çağrı yapmama, yerel örgütlere çağrı yapma" şeklindeki tavrı, faşizmin Almanya'da iktidara gelmesinin hemen ertesinde açık bir şekilde değiştirilmiştir. Objektif durumdaki gelişmeler "hem alttan, hem üstten cephe" taktiğini gündeme getirmiştir. KEYK Birleşik Cepheyi, Sosyal Demokrat Partilerin gerçekten de sermayeye ve faşizme karşı mücadelede yer alması halinde, ortak mücadele süresince Sosyal Demokrat Partilere karşı saldırıları durdurmaya tavsiye etmeyi mümkün" gördüğünü açıklayacak kadar önemli görmektedir. Bu KEYK açısından kuşkusuz çok önemli bir tavizdir. Kuşkusuz bu tavizin verilmesinde Sosyal

Demokrat Şeflerin, Birleşik Cepheyi engellemek için yürüttüğü "Cepheyi engelleyen komünistlerin sosyal demokrat partilere hakaret ve saldırılarıdır" şeklindeki demagojilerini boşa çıkarma isteği önemli bir rol oynamaktadır. Diğer yandan ilk iki şartı Sosyal Demokrat önderlerin pratikte uygulamaya koyması, onların genel karakteri bilindiğinde hemen hemen olmaz bir iştir. Bu anlamda bu taviz, Sosyal Demokrat önderlerin demagojilerini boşa çıkarma işlevi görecektir. Bu çağrıda da esas amaç öncelikle sosyal demokrat ve diğer işçilerle alttan cephenin sağlanmasıdır. Sosyal demokrat önderlerin cephe çağrısına verecekleri yanıtta bağımsız olarak, cephenin alttan pratik örgütlenmesi direktifi verilmektedir partilere. Buna rağmen Sosyal Demokrat partilere karşı saldırıların durdurulabileceği yönündeki açıklama bize yanlış görülmektedir. Sosyal demokrasi ile, ya da komünist olmayan bir başka güçle Birleşik Cephe, birleşik cephe içinde yer alan ve değişik sınıfları temsil eden siyasi güçler arasındaki ideolojik mücadeleyi dışalamaz, bunun engeli değildir, olmamalıdır. Kuşkusuz bu ideolojik mücadele içinde, ortak mücadelenin olmadığı şartlara göre, biraz daha geri plânda gelişir, ve fakat hiçbir zaman ortadan kalkmaz. Cephe içinde de doğru tavrı, eylem birliklerinde olduğu gibi "eylemde birlik/ajitasyon-propagandada serbestlik" biçiminde olmalıdır.

KEYK'in bu çağrısına ilk cevap Sosyalist Enternasyonal Yürütme Kurulu'ndan "red" biçiminde geldi. Reddin gerekçesi KEYK'in Cepheyi Enternasyonal'ler düzeyinde değil, tek tek ülkeler düzeyinde ele alması idi. (Daha sonra KEYK'in Enternasyonal'ler düzeyinde cephe görüşmeleri çağrısı da, bu kez aynı argüman tersine çevrilerek reddedildi. "Merkezi bir cepheden önce tek tek ülkelerde cephe tabandan kurulmalı" idi!!!)

Tek tek ülkelerde cephe çağrısı yapılan Sosyal Demokrat partilerden hiç biri cephe çağrısını kabul etmedi. Gerekçeler değişti: Örneğin, İngiliz İşçi Partisi, Cephenin yalnızca faşist diktatörlüğe değil "komünist diktatörlüğe" karşı da bir cephe olması şartını getiriyor; Çekoslovakya'daki Sosyal Demokrat Partiler Çekoslovakya Komünist Partisi'nin "Burjuva

demokrasisi platformunu kabul ettiğini açıklaması"nı istiyorlardı, vs. vs.

Yani Sosyal Demokrat Partiler Faşizme Karşı Ortak Mücadeleden yana değillerdi. Bu olgunun tespiti çok önemlidir. Çünkü bütün burjuva tarih yazımında faşizmin zaferinin suçlusu olarak ona karşı ortak mücadeleden yana olmayan komünistler gösterilir! Gerçek durum tam tersidir. Evet faşizmin zaferinde işçi sınıfının bölünmüş olması, eylem ve cephe birliğinin sağlanamamış olması belirleyici nedenlerden biridir. Bunun suçlusu, aslında faşizmin yolunu açan ve faşizmle aynı sınıflara hizmet eden sosyal demokrat önderlerdir.

Sosyal demokrat önderlerin Cephe konusundaki redci tavırları, sosyal demokrat partiler içindeki muhalefeti arttırmıştır. Bu arada Dimitrov'un Alman faşizmi tarafından yargılanmasına karşı komünistlerin önderliğinde yürütülen kampanyaya, sosyal demokrat işçiler ve kimi yerel sosyal demokrat örgütlerin katılması ile, anti-faşist cephenin, sosyal demokrat önderlere rağmen de işçiler arasındaki esas eğilim olduğu görülmüştür. Bu gelişme Sosyalist Enternasyonal'in Ağustos 1933'de Paris'te yapılan Kongresi'nde sağ sosyal demokrat önderleri de "faşizme karşı" laf radikali tavırlar takınmaya zorlamıştır.

Bunun yanında Sosyalist Enternasyonal içinde güçlenen bir sol kanat olduğu bu Kongrede açıkça görülmüştür.

***

KEYK XIII. Toplantısı bu ortamda 28.11-12.12.1933 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu toplantının temel kararı "Faşizm, Savaş Tehlikesi ve Komünist Partilerin Görevleri" başlığını taşımaktadır. (Söz konusu kararın tam metin Türkçe çevirisi için Bkz. "3. Enternasyonal'de Faşizm Üzerine Tartışmalar, Belgeler —II—, Dönüşüm Yayınları, Mayıs 92, İstanbul, sf. 75-122. Okuyucunun bu belgeyi tüümüyle okumasında büyük yarar vardır)

Bu belgede faşizm hakkında 7. Kongre'de yinelenen ünlü "Faşizm, finans kapitalin en gerici, şovenist, emperyalist unsurlarının açık terörcü

diktatörlüğüdür." (age., sf. 76) tanımı yapılır.

Revizyonistler için bu tanımın en önemli bölümü "en gerici, en şoven vb." denen bölümdür. Onlar bu tespitlerden, "bu en gerici..." dışında kalan finans kapital unsurlarının faşist olmadığı faşist diktatörlüğün onlara karşı da olduğu vb. sonuçlarını çıkarmışlardır. Bu sonuçlar Komintern'in çıkardığı sonuçlar değildir. "En gerici... vs." tanımlaması, anda faşist diktatörlüğü uygulayan güçleri belirtmek için yapılmış bir olgu tespitidir. XIII. Toplantı'nın tanımında belirleyici olan a) faşizmin finans kapitalin bir diktatörlüğü olduğu b) açık terörist bir diktatörlüğü olduğudur.

Aynı belgede diğer burjuva partilerinin, bu arada sosyal demokrasinin de "burjuva diktatörlüğünü faşistleştirmeye rota tuttıkları" belirtilir.

Faşizm ile emperyalist savaş arasındaki bağ gösterilir.

Birleşik Cephe bağlamında, gelişmeler değerlendirildikten sonra Komünist Enternasyonal'in tüm seksiyonları ısrarlı bir şekilde sosyal demokrasinin hain liderlerine karşı ve onlara rağmen demokrat işçilerle birleşik mücadele cephesinin gerçekleştirilmesi için mücadele"ye çağırılır. (age., sf. 87)

Krizden çıkışın devrimci yolu olarak Sovyet İktidarının propagandası yapılır. (age., sf. 90) KEYK XIII. Toplantısı ile, Komünist Enternasyonal VII. Kongresi arasındaki dönemde, faşizmin saldırılarının artarak sürmesi; Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşanın bütün karşı devrimci sabotaj girişimlerine zorluklara rağmen başarı ile inşasının sürmesi ve onun varlığının emperyalist burjuvazi açısından ölümcül bir tehdit olarak kavranması, ona karşı saldırı hazırlıklarının hızla artması, savaş tehlikesinin boyutlarının giderek büyümesi vardır. Komünist Enternasyonal açısından bu dönem, Faşizme, Sermayeye ve Savaşa Karşı" mücadelesinin, ve bu mücadelede Birleşik Cephe oluşturma çabalarının gündemde olduğu bir dönemdir. 1934 yılındaki gelişmeler özellikle de Fransa, İspanya, Avusturya'da faşizmle girilen çatışmalar belirleyici önemdedir.

1934 yılı başlarında Fransa'da faşist örgütler, yeterince güçlendikleri

inancı ile, iktidara el koyma hazırlıklarına giriştiler. 1934 Şubat'ında bir askeri darbe yoluyla iktidarı ele geçirme girişimine karşı, FKP (Fransa Komünist Partisi) her görüş ve yönden işçileri sokağa çıkıp, faşistleri kovalamaya çağırdı. 12 Şubat'ta komünistlerin, sosyalistlerle birlikte yaptıkları genel greve 4,5 milyon kişi katıldı. Faşistlerin iktidara el koyma girişimi boşa çıkartıldı.

FKP'nin girişimleri sonucu birçok yerel Sosyalist Parti örgütü ve FKP örgütleri ile "Birleşik Cephe Anlaşmaları" imzalamaya başladı. Tabanın elden gittiğini gören Fransa Sosyalist Partisi yönetimi 27 Temmuz 1934'de FKP'nin "Birleşik Cephe" önerisini merkezi olarak kabul etmek zorunda kaldı. Bu merkezi düzeyde ilk resmi anlaşma idi. Böylece faşist saldırılara karşı İşçilerin Birleşik Cephesi Fransa'da gerçek haline geldi.

Avusturya'da da 1934 başında faşistlerin saldırıları büyük boyutlar kazandı. AKP önceden emekçi yığınları faşist saldırı konusunda uyarılmış, ve işçilerin faşizme karşı birleşik cephesinin oluşturulması için çeşitli faaliyetler yürütmüş, üstten de cephe önerileri hep Sosyal Demokrat şeflerin red cevabını almıştı. İşçiler esas olarak Avusturya Sosyalist Partisi saflarında örgütlü idiler. Sosyalist Parti şefleri faşist tehlikeyi küçümsüyor, "zaman geldiğinde ezeriz" tavrı takınıyorlardı. Sosyalist Partinin tabanında oldukça geniş bir sol muhalefet vardı. ASP'nin bir kuruluşu olan "Savunma Birliği" gizli silah depolarına sahipti. Buna rağmen Sosyal demokrat yönetim, tabanı faşist saldırılara karşı mücadeleden alıkoyuyordu. 12 Şubat 1934'de ASP'nin Linz'deki ve Viyana'daki büroları faşistlerin silahlı saldırısına uğradı. "Savunma Birlikleri" ile faşistler ve polis arasında çatışmalar başladı. Komünistler güçsüz olmalarına rağmen, bu çatışmalarda en ön saflarda yer aldılar. Dört gün süren çatışmalar, Sosyal demokrat önderliğin tavrı sonucu, işçi sınıfının yenilgisi ile son buldu. Fakat sosyal demokrat işçilerin önemli bir bölümü bu mücadele içinde sosyal demokrat önderlerin gerçek yüzünü, Komünistlerin işçi sınıfının çıkarlarını nasıl savunduğunu gördüler. Şubat 1934'e kadar 3000 üyesi olan Avusturya Komünist Partisi'ne, Şubat olaylarından sonra 13.000 sosyal demokrat işçi katıldı!

İspanya'da da Komünist Partisi 1933'ten itibaren, gericiğe ve faşizme karşı bütün güçlerin anti-faşist cephe içinde birleştirilmesi çağrısını ve bu yönde faaliyeti, çalışmasının merkezine koydu. Bu siyaset sonucunda 1933 Kasım'ında Malaga'da Sosyalist, Komünist ve Cumhuriyetçilerden oluşan "Halk Bloku" seçimlerde çoğunluğu kazandı. Birleşik Cephe siyaseti yalnızca sosyalistlerle değil, anarşist ve sol cumhuriyetçi güçlerle de birlikte mücadele imkânlarını ortaya çıkarıyordu.

Ekim 1934'de İspanya'da işçiler genel greve gittiler; sosyalist, anarşist ve komünistlerin eylem birliğinin sağlandığı Avusturya bölgesinde iktidar kısa süre de olsa bu güçlerin eline geçti. Daha sonra bu hareket burjuvazi tarafından kanla bastırılmış olmasına rağmen, açık olarak görüldü ki, işçilerin —ayrı partilerde de olsalar— ortak mücadelesi mümkündür ve faşizmi engelleyecek tek güç de bu ortak mücadeledir.

İtalya'da da bu dönemde komünistlerle sosyalistler arasındaki ilişkiler, faşizme karşı mücadele içinde sıkılaşmaya başladı. Ağustos 1934'de iki parti Eylem Birliği üzerine bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşmada faşizmin yıkılması, barış ve özgürlük ve emekçilerin yaşama şartlarının düzeltilmesi için mücadelede eylem birliği öngörülüyordu. Bütün gelişmeler, üstten de eylem birliklerinin imkânlarının artması yönünde idi.

1934 yaz ve güzünde, Komintern VII. Kongresi'nin hazırlıkları içinde, Komintern Yürütme organlarında sınıf mücadelesinin güncel sorunları ve dersleri üzerine derinlemesine tartışmalar yürütüldü.

Bu tartışmalar içinde Manuilski "Proletarya diktatörlüğü için dolaysız mücadele" şiarının içinde bulunulan şartlarda bir çok kapitalist ülkenin şartlarına uygun olmadığını, sosyalizm ve proletarya diktatörlüğünün tabii ki sonal hedef olarak durduğunu belirttikten sonra **"fakat şimdi kitleleri proletarya diktatörlüğü için, sosyalizm için mücadeleye yakınlaştıracak bir mücadele programına ihtiyacımız var"** düşüncesini savundu. Faşizme karşı mücadelede mücadelenin proletarya diktatörlüğü olmayan ve fakat klasik burjuva diktatörlüğü de olmayan bir geçiş hükümetine yol açabileceği düşünceleri bu tartışmalar temelinde olgunlaştı. Bu Komintern çizgisi açısından, anti-faşist cephe taktiğinde

önemli bir gelişme, önemli bir taktik değişiklik, dönüşüm anlamına geliyordu.

2 Haziran 1934'deki Hazırlık Toplantısı'nda Dimitrov'un tartışmaya sunduğu "Faşizmin Saldırısı ve Komünist Enternasyonal'in Faşizme Karşı Mücadele Birliği İçin Görevleri" başlıklı yazısında da bu görüşler geliştirildi. Dimitrov artık her yerde sosyal demokrasinin esas dayanağı olma durumunun kalmadığını, bu tespitin değiştirilmesi gerektiğini ortaya koydu.

22 ve 29 Ağustos'taki iki konuşmasında Kuusinen "devrimci krizin olgunlaşma derecesi" konusunda yapılan kimi değerlendirmelerin abartılı olduğunun ortaya çıktığı, bunun özeleştiril biçimde tespit edilmesi gerektiğini, buna bağlı olarak da taktikte kimi değişikliklerin zorunlu olduğunu ortaya koydu.

Tartışmaların daha da derinleştirilmesi ve bu arada pratik gelişmelerin de görülmesi için VII. Kongre yapılması önceden kararlaştırılan tarihten bir yıl sonraya ertelendi. Bu dönemde yeni taktik yönelim bir dizi seksiyonun somutunda pratikte sınandı.

FKP, bu dönemde "Halk Cephesi" şiarını ortaya attı. 24 Ekim 1934'de Thorez FKP adına "bütün proleter ve demokratik güçlerin, faşist örgütlerin frenlenmesi, silahsızlandırılması, dağıtılması; emekçilerin demokratik hak ve özgürlüklerinin savunulması ve 200 aile tarafından ezilen herkesin acil ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması için mücadele birliği" olarak açıkladığı Halk Cephesi'nin programını ilan etti.

KEYK 9 Aralık 1934'deki toplantısında FKP'nin bu siyasetini desteklediğini açıkladı. 1935 yazında Komünist Partisi'nin önderliğinde Halk Cephesi resmen de kuruldu.

Halk Cephesi siyaseti İspanya'da da başarılı bir şekilde uygulandı. Asturya yenilgisi sonrasında başlatılan sıkıyönetime karşı ve siyasi tutukluların serbest bırakılması için kampanya, bu cephenin oluşturulmasında önemli bir manivela oldu.

Kuşkusuz bu taktik dönüşüm, buna karşı mücadelesiz olmadı. Bu taktik dönüşümün sağcılık olduğunu savunan kişi ve gruplar bir çok partide ortaya çıktılar, KEYK içinde de görüşlerini savundular. Fakat tartışmalar içinde önemli örgütsel bölünmelere yol açmaksızın yeni taktik dönüşüm hakim oldu.

Bu arada uluslararası alanda merkezi olarak da eylem birliği için çabalar arttırıldı. 10 Ekim 1934'de KEYK, Sosyalist Enternasyonal Yönetimi'ne, İspanya proletaryasına destek için ortak eylemler örgütlemeyi önerdi.

15 Ekim'de Brüksel'de yapılan görüşmelerde Sosyalist Enternasyonal'in şefleri böyle bir önerinin çok geç olduğu gerekçesi ile, öneriyi reddetti. Bu tavır karşısında Sosyalist Enternasyonal Yürütme Kurulu içindeki Fransa, İspanya, İtalya, Avusturya delegasyonları bir "azınlık açıklaması" yaptılar. Bu açıklamada "Savaşa karşı, demokratik özgürlüklerin olduğu ülkelerde bunları korumak için, faşizmin demokratik özgürlükleri ezdiği ülkelerde devrimci mücadele için ortak mücadelenin ön şartlarının uluslararası ölçekte gözden geçirilmesi" talep ediliyordu. Sosyalist Enternasyonal Yürütme Kurulu komünistlerle birleşik cephe konusunda alttan gelen baskılara daha fazla dayanamadı. Sosyalist Enternasyonal Yürütme Kurulu Sosyalist Enternasyonal'in seksiyonlarına verilen "Komünistlerle görüşme yasağı" direktifini kaldırmak zorunda kaldı. Bu yasak resmen kaldırıldığında bir çok ülkede zaten çoktan delinmiş durumda idi. Birleşik Cephe düşüncesi her geçen gün daha fazla yığınları sarıyordu.

KOMÜNİST ENTERNASYONAL VII. KONGRESİ VE SONRASI

Moskova'da 25 Temmuz ile 20 Ağustos 1935 tarihleri arasında yapılan Komünist Enternasyonal Yedinci Kongresi'nin en önemli gündem maddelerinden biri, "Faşist Saldırı ve İşçi Sınıfının Faşizme Karşı Mücadelesinde Komünist Enternasyonal'nin Görevleri" olmuştur. Dimitrov'un bu başlık altında Kongre'ye KEYK adına sunduğu rapor ve Kongre'nin bu rapor üzerine yürüttüğü tartışmalar ertesinde Dimitrov'un yaptığı kapanış konuşması Türkçe olarak onyıllardır TKK solunda en çok okunup, tartışılan belgelerden biri olagelmiştir. Son dönemde 7. Kongre açısından iki önemli belge daha Türkçe olarak yayımlanmıştır. Bunlardan biri, Kongre'de Dimitrov yoldaşın sunduğu rapor üzerine alınan karar (*Bkz. YDI sayı 4, sayfa 38-45*); diğeri ise Kongre'ye KEYK adına W. Pieck tarafından sunulan Faaliyet Raporudur. (*Bkz. Dönüşüm Yayınları, 3. Enternasyonal'de Faşizm Üzerine Tartışmalar –II–, İst. Mayıs 92, sayfa 123-208*)

Okuyucunun bu belgeleri bütünlük içinde doğrudan okuması, sorunun kavranması açısından önemli ve gereklidir. Bu belgeler T/KK'lı devrimci kamuoyu tarafından incelenebilir belgeler olduğundan, bunlardan uzun alıntılar yapmayacak; yalnızca öne çıkan bazı sorunlara değinip geçeceğiz; bunu yaparken yer yer 7. Kongre'de yürüyen tartışmalara da atıfta bulunacağız.

Komünist Enternasyonal VII. Kongresi Sırasında Objektif Durum

- Ekonomik bakımdan 1929 yılının sonundan itibaren emperyalist dünya o zamana kadarki en büyük ekonomik krizi içine girmiştir. Emperyalist burjuvazi siyasi alanda bu krizi aşmak için birçok ülkede faşizme yönelmiş; Batı Avrupa'nın en önemli emperyalist ülkelerinden biri olan Almanya'da faşizm 1933 Ocak'ında iktidara gelmiş, ve iki yılı aşkın süre içinde iktidarını pekiştirmeyi becerebilmiştir. Japonya ve İtalya'da da faşizm iktidardadır. Bir dizi emperyalist ülkede de güçlenen faşist iktidarlar söz konusudur.

Emperyalist dünyanın bu buhranı, kapitalizmin artık krizsiz bir evreye girdiğini savunan, sosyal-demokrat teorinin sefaletini gözler önüne sermiştir.

- Emperyalist dünya buhran içinde kıvrırır, emperyalist ülkelerde faşizm kol gezerken, dünyanın tek proletarya diktatörlüğü devleti olan Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşasında muazzam başarılar elde edilmiş; burjuvazi sınıf olarak ortadan kaldırılmıştır. İşçi ve emekçi sınıfların refahı sürekli artmaktadır. Komünist Enternasyonal 7. Kongresi sırasında Sovyetler Birliği'nin yeni Anayasa taslağı da Sovyet ve dünya işçi ve emekçilerinin tartışmasına sunulmuştur.

Sosyalist Sovyetler Birliği bu dönemde bütün dünyada ileri işçi ve emekçi kitlelerin gözünde emperyalist barbarlığın somut ve gerçek alternatifi olarak bir çekim merkezi durumundadır. Emperyalist dünyanın içinde bulunduğu, işçiler açısından işsizlik, açlık, faşist barbarlık anlamına gelen durum; ve buna karşı Sovyetler Birliği alternatifinin varlığı, ileri işçiler ve emekçiler arasında bir sola kayışın objektif temelini oluşturmaktadır.

"Sömürge ülkelerdeki devrimci hareket ve Çin'de Sovyet devrimi yaygınlaşmaktadır. Sınıf güçlerinin dünya çapında ilişkisi

daha çok devrim güçlerinin büyümesi yönündedir." (Dimitrov Yoldaşın Konuşmasına İlişkin Karar; bkz. YDİ sayı 4, sayfa 38)

- Emperyalist güçler için Sovyetler Birliği'nin, dünya çapında devrim güçlerinin bu durumu ve gelişmesi büyük bir tehlikedir; ve onlar bu yüzden Sovyetler Birliği'ne yönelik bir emperyalist savaş hazırlığı içindedirler. İçte faşistleşmenin dışa dönük yüzü emperyalist savaş hazırlığıdır. "Koçbaşı"lığını faşist iktidarların yaptığı emperyalist savaş hazırlıklarının en temel hedeflerinden biri, Sovyetler Birliği'ndeki proletarya iktidarının yıkılmasıdır.

- Faşizmin iktidara gelmiş olduğu ülkelerde, işçi sınıfının yenilgisi olgu olarak kendini dayatmıştır. Bu yenilgide işçi sınıfının eylem ve mücadele birliğinin sağlanmamış olması belirleyici rol oynamıştır. İşçi sınıfının eylem ve mücadele birliğinin sağlandığı bir durumda faşist saldırıların geri püskürtülme imkanının olduğunu Fransa'daki deneyim açıkça göstermiştir. Almanya'daki deneyim ise bu birliğin sağlanmamış olduğu yerde, faşizmin işinin nasıl kolaylaştığını göstermiştir. İşçi sınıfının eylem ve mücadele birliğinin sağlanamamasında esas suçlu ve sorumlu, Komünist Partilerle eylem birliğinden öcü gibi korkan sosyal-demokrat önderlerdir. Almanya'da faşizmin iktidara gelmesi ertesinde, Sosyal-Demokrat Parti de faşist saldırıların hedefi haline gelmiştir.

Komünist Enternasyonal VII. Kongresi Sırasında Komünist Partilerin ve Sosyal-Demokrasinin Durumu

Komünist Enternasyonal VII. Kongresi'ne geldiğinde Komünist Enternasyonal üyesi partilerin en önemlileri ve büyük bir bölümü kitleleşmiş partiler durumundadır. VI. Kongre ile VII. Kongre arasındaki dönemde partilerin hemen hepsi örgütsel alanda önemli başarılar elde etmiş, üye sayılarını önemli ölçüde arttırmıştır. Bir kaç örnek vermek gerekirse:

İngiltere'de parti, 1935'in ilk 7 ayında üye sayısını üçte bir

oranında arttırmıştır.

Hollanda Komünist Partisi, üye sayısını VI. ve VII. Kongreler arasında 6 misline çıkarmıştır.

ABD KP, aynı dönemde üye sayısını üçe katlayarak 30 bin üyeye varmıştır. vs. vb.

Partilerin hemen hepsi VI. Kongre'den sonraki ilk üç yıl içinde fraksiyon mücadeleleri yaşamıştır. Hemen bütün partilerde önce sağ sosyal-demokrat bir sapma yaşanmış, partiler içinde Komünist Enternasyonal VI. Kongresi'nin krizle ilgili tezlerinin, doğru olmadığı tezlerini savunanlar ortaya çıkmıştır. Bunun yanında hemen her partide yarı-troçkist sapma, ve fraksiyonlar ortaya çıkmış, bunlar bazı hallerde bölünmelere kadar varmıştır.

Bir dizi partide sapmalar merkez düzeyinde de kendini göstermiş, ve zorlu ideolojik mücadeleler sonucu (KEYK'nun doğrudan müdahaleleri ile de) yönetimler değiştirilmiştir. (Örneğin İsviçre'de, Norveç'te, Çekoslovakya, İsveç, Polonya ve Bulgaristan'da). Parti içi mücadelelerden hem tek tek partiler, hem de Komintern bir bütün olarak güçlenerek çıkmıştır. İdeolojik sağlamlık ve birlik pekişmiş; siyasi alanda da partiler taktik çizgiyi kavrama ve uygulamada ustalaşarak bu mücadelelerden çıkmıştır.

Almanya'da faşizm iktidara gelene dek Komünist Parti'ler içinde esas mücadele sağ sapmalara karşı mücadeledir. Daha sonra gelişen süreç içinde hataların ağırlığı sola, buna bağlı olarak partiler içindeki mücadelenin de ağırlığı sol hata ve sapmalara karşı mücadeleye dönüşmüştür.

Mücadelede SBKP'nin ve KEYK'nun yol göstericiliği belirleyici önemdedir.

Sosyal-demokrasie gelince: Otuzlu yılların başlarından itibaren bir bütün olarak toplumda bir "sola kayış" gözlemlenmektedir. Sosyal-demokrasinin "krizsiz kapitalizm" balonu 1929'un ikinci

yarısında bütün şiddeti ile patlayan ve tüm emperyalist dünyada etkisini gösteren krizle sönmüş; işçi-emekçi kitlelerin önemli bir bölümü kapitalizmin devri krizsiz olmayacağını, bunun işsizlik, açlık demek olduğunu pratiğinde görmüştür. Bunun sosyal-demokrasiye yansması, özellikle tabanda, yalnızca sosyal-demokrat işçilerde değil, aynı zamanda küçük ve orta seviyede parti fonksiyonerlerinde de, zirvenin "komünistlerden uzak durun" çağrılarının giderek red edilmesi biçiminde olmuştur. Sosyal-demokrasi içinde solcullaşma; sol kanat sosyal-demokrasininin güçlenmesi, ve yer yer sosyal-demokrat örgütlerden komünist örgütlere kaymalar ortaya çıkmıştır. Bu süreç faşizmin güçlenmesi, faşist saldırıların artmasına paralel olarak daha da hızlanmıştır. Komünst Parti'lerin doğru bir cephe siyaseti izlediği alanlarda, tabanda birlikler ortaya çıkmış; tabanın zorlaması ile yer yer (Fransa'da olduğu gibi) sosyal-demokrat parti yerel ve hatta merkezi yönetimleri de "Komünistlerle eylem birliği olmaz" "ilkesi"nden uzaklaşmak zorunda kalmıştır.

Sosyal-demokrat partilerden komünist partilere kayma olgusunun en iyi örneklerinden biri, Avusturya Komünist Partisi'dir. Komünist Enternasyonal VII. Kongresi'ne gelen Avusturya Komünist Partisi delegasyonunun önemli bir kesimi Şubat 1934'e kadar sosyal-demokrat parti saflarında "muhalefet", "sol" kanat durumundaydılar. Şubat 1934'de sağ sosyal-demokrat şeflerin faşizm karşısındaki uzlaşmacı, teslimiyetçi tavrını yaşadıklarında, kitlesel olarak Komünist Partisi'ne katıldılar.

Özellikle Almanya'da faşist iktidarın yerleşmesi ve saldırıların açıkça sosyal-demokrat partiye de —ayrısız— yönelmesi iki sonuç vermiştir:

a) Sosyal-demokrat partilerin tabanında komünistlerle eylem birliği yönündeki eğilimler artık önü alınamaz boyutlarda artmış, sosyal-demokrat tabanın "sol"a kayışı iyice hızlanmıştır.

b) Bizzat sosyal-demokrat partilerin tavanında da var olan çatlaklar derinleşmiş, bir kısım sosyal-demokrat önder de —kimi tabanı kaybetmeme kaygısıyla da olsa— "komünistlerle cephe"yi ilke olarak red eden konumlardan uzaklaşmak durumunda kalmıştır. Faşizmin iktidara geldiği ve iktidarını sağlamlaştırdığı ülkelerde sosyal-demokrasi "*burjuvazinin esas dayanağı*" olmak işlevini de yitirmiştir.

Bütün bu gelişmeler, faşizme karşı komünistlerle, sosyal-demokratlar arasında "üstten" de cephenin imkanlarını yaratmıştır. 1935'in "sosyal-demokrasisi", 1929'da Komintern Altıncı Kongresi'nde haklı olarak, faşizmin yol açıcısı, sosyal-faşist ve "esas düşman" ilan edilen sosyal-demokrasi değildir.

Parçalanmış, eski gücünü ve bir dizi ülkede "*burjuvazinin esas dayanağı*" olma işlevini yitirmiş, fakat yine de işçi sınıfı içinde önemli bir güç olma konumuna sahip, faşizmin saldırılarından zarar gören ve faşizme karşı mücadelede "potansiyel bir kitle müttefiği" durumuna gelmiş olan bir akım durumundadır.

VII. Kongre'nin Getirdiği "Yenilik"ler

Komünist Enternasyonal VII. Kongresi hem revizyonistler, hem de "sol" eleştiriciler tarafından Komünist Enternasyonal tarihinde yepyeni bir çizginin belirlendiği bir dönüm noktası olarak tespit edilir. Revizyonistler yanlış bir çizgiden doğru bir çizgiye; "sol" eleştiriciler de doğru bir çizgiden, yanlış bir çizgiye geçiş olarak değerlendirir VII. Kongreyi.

Bu her iki değerlendirme de kökten yanlıştır. Önce, VII. Kongre'nin, kendinden önceki son kongrenin çizgisini değiştirdiği biçiminde bir değerlendirme yanlıştır. VII. Kongre, VI. Kongre'deki genel çizgi ve programda bir değişiklik yapmamıştır. Yaptığı yalnızca Faşizme Karşı Birleşik Cephe ТАКТІ'nin nasıl uygulanacağı konusunda bir değişikliktir. VI. Kongre'de alınmış

olan, üstten cephe taktiğinin olmazlığını vurgulayan karar değiştirilmiştir. Yapılan en önemli yenilik budur! Bunun da temeli, değişen objektif şartlara bağlı olarak sosyal-demokrasinin yaşadığı değişimdir. İkinci olarak bu "yenilik", VII. Kongre'de yapılan bir değişiklik değil, daha 1933'te, Almanya'da faşizmin iktidara gelmesinin hemen ardında yapılmaya başlanan bir değişikliktir.

VII. Kongre bunun dışında, faşizme karşı mücadelede iktidar alternatifi bağlamında yürütülen tartışmaları bir sonuca bağlamış; ve faşizmin iktidarda olduğu birçok ülkede alternatifin anti-faşist cephe hükümetleri olduğunu ortaya koymuştur. Bu da çizginin değiştirilmesi vb. değil; faşizme karşı mücadelenin tecrübelerinden yola çıkılarak derinleştirilmesi, ilerletilmesi vb.'dir.

VII. Kongre'de Dile Getirilen Hatalar

VII. Kongre'de, gerek revizyonistlerin, gerekse "sol" eleştiricilerin getirdiği şekilde köklü bir siyaset değişikliği olmadığı, Kongre'nin belgelerinde geçmişte yapılan hatalarla ilgili değerlendirme ve tespitlerde de açıkça ortaya çıkmaktadır.

Hiçbir temel belgede ve hiçbir tartışma konuşmasında, VII. Kongre öncesinde izlenen GENEL ÇİZGİNİN yanlış, "sol" vb. olduğu şeklinde bir değerlendirme yoktur. Yalnızca çizginin doğru uygulanmaması, kimi "sol", "sekte" hatalar yapılmış olduğu şeklinde değerlendirmeler vardır.

KEYK Faaliyet Raporu'nda Pieck, grev mücadelelerinin örgütlenmesi bağlamında yapılmış olan sekte hatalara dikkat çekiyor. (Bkz. 3. Enternasyonal'de Faşizm Üzerine Tartışma Belgeler –II–, Dönüşüm Yayınları, sayfa 133-136)

Tartışma içinde tek tek konuşmacıların dikkat çektiği kimi hatalar da şöyle:

• Faşizm tehlikesinin küçümsemesi: Örneğin AKP (Almanya Komünist Partisi) delegasyonu adına konuşan Franz, AKP'de faşizmi küçümseme eğilimlerinin olduğunu açıklamakta ve bu küçümseme "*bizim, gerçek faşist tehlikeyi sosyal-demokrat işçilerle kitle mücadelesi için birleşik cephe oluşturmakta bir kaldıraç olarak kullanmamızı engellemekteydi*" tespitini yapmaktadır. (VII. Kongre Tutanağı Alm. s 110). Yine AKP adına konuşan Florin, Hitler diktatörlüğünün kurulmasından önce sosyal-demokrat önderlerin faşistleşme sürecindeki rollerinin teşhir edilmesinin doğru olduğunu ve fakat bu arada yürütülmesi gereken "*birleşik cephe siyasetinin büyük eksik ve zaafarla*" yürütüldüğünü, "*sosyal-demokrat önderlerle, sosyal-demokrat kitleler arasında büyüyen zıtlıklardan 1932'de yeterince yararlanılmadığını*" tespit eder. (age, s. 418)

Polonya delegasyonu adına konuşan Lenski ise şu tespitleri yapar: "*Politik mücadelenin yayılması, birçok seksiyondaki demokratik hayallardan duyulan korku ve faşizmin artık iktidar yolunda olduğu (Almanya) ya da iktidarı elinde bulundurduğu (İtalya-Polonya) bir dönemde, ana darbenin burjuva demokrasisine vurulması yoluyla engellendi. Almanya Komünist Partisi'nin «ehven-i şer» teorisine karşı doğru mücadelesi, burjuva demokrasisi ile faşizm arasındaki esaslı farkı gözönünde bulundurmaksızın, tümüyle mekanik bir şekilde yürütüldü.*" (age, s. 412)

• Faşizmin karakterinin yanlış değerlendirilmesi: Kimi delegeler, ülkelerinde faşizmin karakterinin yanlış değerlendirildiğini, faşist olmayanların da faşist olarak nitelendirildiği haller olduğunu ortaya koyarlar. Örneğin AKP bir süre Brüning hükümetini "*faşizmin hükümeti*" olarak değerlendiriyor.

• Sosyal-demokrat önderlerle, sosyal-demokrat işçilerin aynılaştırılması sekteliği: Sosyal-demokrat partilerin sosyal-faşist olarak değerlendirilmesi, daha önceki bölümde gösterdiğimiz gibi, Komintern tarafından "*Birleşik Cephe Taktiği*"nden vazgeçmek,

sosyal-demokrat işçileri kazanma çalışmasından vazgeçmek anlamına gelmiyordu. Tersine, bu değerlendirme, "alttan", yani tabandan cephe çalışmalarına hız ve ağırlık vermek direktifi ile birlikte yapılmıştı. Fakat uygulamada Komintern üyesi partilerin büyük çoğunluğunda sosyal-demokrat taban ile, sosyal-demokrat zirve/yönetim arasında bir ayırım yapmaksızın, tüm sosyal-demokratları sosyal-faşist olarak değerlendirip, onlarla her türlü eylem birliğini red etme şeklinde bir sol sekte sapma ortaya çıktı.

VII. Kongre'de, SBKP dışındaki hemen tüm delegasyonlar, kendi ülkelerinde bu yönde sapmaların varlığına ve bu sapmaların Birleşik Cephe Taktiğini doğru uygulamanın önünde esas engel olduğuna dikkat çekiyorlar. Bu sol sekte sapmanın zirvesi, Almanya Komünist Partisi'deki sol sapmacıların yaptığı, sosyal-demokrat işçilerin "Küçük Zörgiebel'ler" olarak tanımlanması ve buna uygun tavırlardır. (Zörgiebel Berlin'de 1929'da 1 Mayıs kutlamalarını yasaklayan sosyal-demokrat belediye başkanının adıdır. AKP yasağa rağmen 1 Mayıs'ı kutlamış, sosyal-demokrat polis müdürünün emriyle gös tericilere açılan ateş sonucu yüzlerce işçi vurulmuş, ölmüş, yaralanmıştır.)

Sosyal-demokrat önderlerle, sosyal-demokrat işçiler arasında bir ayırım yapılmaması halinde, bunların hepsinin aynı kaba konulup "büyük ve küçük sosyal-faşistler" olarak görülmesi halinde, doğru bir Birleşik Cephe çalışması yürütülemeyeceği açıktır. Bu noktada yapılan ve birçok delegenin somut örneklerle ortaya koyduğu hatalar Komintern Altıncı Kongresi'nin doğru çizgisinden sapmalardır. Ve tüm konuşmacılar tarafından öyle değerlendirilmektedir. Pieck'in sunduğu raporda da, Dimitrov'un raporunda da, alınan kararlarda da sorun böyle konmaktadır.

VII. Kongre'nin sağ, revizyonist savunucuları, VII. Kongre öncesinde yapılan temel hatanın, "Sosyal-demokrasiyi sosyal-faşist olarak nitelemek" olduğu, yani Komintern 6. Kongresi'nin çizgisinin yanlış olduğu iddiasındadırlar. Bunlardan Türkçe olarak da

yayınlanmış olan, E. Lewerenz'in "Komintern'de Faşizm Tahlili" adlı kitabında şu tespit yapılıyor: "VII. Kongre hazırlıkları sırasında yürütülen tartışmalarda «sosyal-faşizm» kavramı, Komünist Enternasyonal tarafından sonunda kesin olarak aşılabilmiştir. Bu deyim, faşizme karşı geniş tabanlı savaşında, özellikle Birleşik Cephe'nin kurulmasında, sosyal-demokrat işçilerin kazanılması olanaklarını bir zamanlar sınırlandırmıştı. Kavramın Komünist Enternasyonal tarafından aşılması bir yandan faşizmin özüne inildiğinin, öte yandan da sekte hatalarla başarılı bir biçimde savaşıldığının kanıtıdır." (agk. s. 114)

Lewerenz burada tarih çarpıtmakta, olmayan bir şeyi oldu gibi göstermektedir. Komintern Yedinci Kongresi hiçbir yerde sosyal-demokrasi için yapılan "sosyal-faşist" tanımının yanlış olduğunu eleştirmemiş, bunu hata olarak tespit etmemiş, böyle bir "hata" aşmamıştır. VII. Kongre'nin eleştirdiği ve aştığı hata, yer yer sosyal-demokrat önderlerle, taban arasında ayırım yapılmaması hatasıdır.

Kendisi sosyal-demokratlaşmış "komünistlerin", sosyal-demokrasinin sosyal-faşist olarak tanımlanmasından rahatsızlık duyması, bunu yanlış olarak görmesi anlaşılır bir şeydir, fakat bu revizyonist görüşün Komintern VII. Kongresi'nin de görüşü imiş gibi konması siyasi sahtekarlıktır.

• Diğer bazı hatalar.

Çeşitli delegeler konuşmalarında çoğu sol sekte şu hataların da yapıldığına dikkat çekiyorlar:

— Sosyal-demokrasi içindeki ayrışmanın, öncelikle tabandaki "solcullaşmanın" zamanında tespit edilip, buna uygun siyasetler geliştirilmemesi.

— Faşizmin iyice ilerlediği ve esas düşman hale geldiği bir ortamda esas saldırının hâlâ sosyal-demokrasiye yöneltilmesi. (Kongre Tutanağı s. 108)

- Ajitasyon-propaganda faaliyetlerinde "*kitlelerin dilini konuşmayı becerememek*". (*Dimitrov'un raporu*)
- Faşizme karşı ideolojik mücadelenin önemini kavramamak.
- Gençliğin örgütlenmesi konusunda geri kalmak.
- Kadınların örgütlenmesi konusunda geri kalmak.

VII. Kongre'deki Faşizm Tanımında Öne Çıkan Özellikler

Komintern VII. Kongresi, VII. Kongre'ye kadar olan dönemdeki tüm deneyimleri göz önünde bulundurarak, faşizm konusunda komünist teorinin en olgunlaşmış biçimini ortaya koymuştur. Bu kongrede karara bağlanan faşizm tanımı şöyledir: "*Yoldaşlar, iktidardaki faşizm, KEYK 13. Plenumu'nun doğru bir biçimde karakterize etmiş olduğu gibi, finans kapitalin en gerici, en şoven ve en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğüdür.*" (*Kongre Tutanağı, Alm. Cilt I, s. 322*)

Bu tanım içinde önce faşizmin hangi sınıf, ya da sınıfların iktidarı olduğu, ya da başka bir deyimle, faşizmin "sınıf karakteri"nin ne olduğu sorusuna, onun finans kapitalin iktidarı olduğu cevabı verilmektedir.

Revizyonistler, burada aktardığımız tanımdan yola çıkarak, faşizmin bir bütün olarak finans kapitalin, ya da başka bir deyimle emperyalist burjuvazinin iktidarı değil, onun bir bölümünün iktidarı olduğunu savunmaktadır. Onlara göre, bu tanımda belirleyici olan yan, burada faşizmin, "*en gerici, en şoven, en emperyalist unsurların*" iktidarı olduğu tespitinin yapılmış olmasıdır. Revizyonistlere göre böylece faşizmin finans kapitalin sınıf iktidarı değil, onun bir bölümünün, evet bir "fraksiyonunun" iktidarı olduğu söylenmektedir. Revizyonistlere göre faşist diktatörlük, finans kapitalin "demokratik fraksiyonu"(!) üzerinde de diktatörlüktür! Ve Komünist Enternasyonal 7. Kongresi'nde de bu

böyle tespit edilmiştir! Revizyonistlerin yaptığının ne büyük kalpazanlık olduğunu görmek için, aslında VII. Kongre'de revizyonistlerin de dayandığı bu tanımın iki paragraf altını okumak yeter. Orada faşizmin sınıf karakteri üzerine yanlış teorilerle uğraşırken aynen şöyle denmektedir:

"*Faşizm, örneğin Otto Bauer'in ileri sürdüğü gibi «her iki sınıfın, yani proletarya ve burjuvazinin üzerinde yer alan» bir devlet iktidarı biçimi değildir. İngiliz sosyalisti Brailsford'un iddia ettiği gibi «devlet aygıtını eline geçiren isyancı küçük burjuvazi» de değildir. Hayır, faşizm ne sınıflar üzerinde yer alan bir iktidar, ne de küçük burjuvazinin veya lumpen proletaryanın finans kapital üzerindeki bir iktidarındır. FAŞİZM FİNANS KAPİTALİN İKTİDARININ TA KENDİSİDİR. Faşizm işçi sınıfı ve köylülük ile aydınların devrimci kesimi ile terörcü hesaplaşmanın örgütlenmesidir.*" (*Komünist Enternasyonal VII. Kongre Tutanağı, Alm. s. 322*)

Görüldüğü gibi faşizmin sınıfsal niteliği hakkında Komintern 7. Kongresi'nde, onun finans kapitalin bir bölümünün (fraksiyonu), finans kapitalin bu bölüme dahil olmayan kesimi üzerinde de diktatörlüğü olduğu, olabileceği vb. anlayışı yoktur. Faşizm kimin iktidarındır sorusuna, VII. Kongre'de verilen en kısa ve kategorik yanıt, "finans kapitalin iktidarındır" şeklindedir.

"En gerici, en şoven, en emperyalist unsurlar"la ilgili söylenenler, 1935'de İKTİDARDAKİ FAŞİZMİN anda kimler tarafından uygulandığı ile ilgilidir. Burada kavranması gereken şudur: Burjuvazinin diğer iktidar biçimlerinde olduğu gibi, faşizmde de sınıf iktidarı siyasi olarak, sınıfın bütünü tarafından değil, sınıf adına sınıfın siyasi temsilcilerinin, içinde bulunulan anda hükümet olan, küçük bir bölümü tarafından uygulanır. Aynı sınıfın iktidarı kimi zaman, o sınıfın ilerici görünüşlü siyasetçileri tarafından uygulanırken, kimi zaman "merkezci", "tutucu", "gerici" vb. gibi adlar taşıyan siyasetçileri tarafından uygulanabilir.

Kuşkusuz bu değişik görünümlü siyasetçilerin uyguladığı siyasetler arasında belirli farklılıklar vardır. Fakat bu farklılıklar öze ait değildir. Hepsini birleştiren öz bir bütün olarak burjuva sınıfının çıkarlarını savunan bir temel siyaset izlemeleridir. Hepsi de burjuvazinin proletarya ve diğer emekçi sınıf ve katmanlar üzerindeki diktatörlüğünü savunma temel görev ve işlevini yerine getirirler.

Tabii ki burjuvazinin diktatörlüğünün siyasi yönetim kademelerini elinde bulunduran kesim, burjuvazinin çeşitli kesimleri arasındaki iktidar dalaşı açısından avantajlı durumdadır. Siyasi iktidarı içinde bulunulan anda elinde bulunduran kesim, bu iktidarı kendisinin diğer burjuva kesimleri aleyhine güçlenmesi için de kullanır. Belli bir ortamda hatta devlet iktidarı, genel olarak sınıfın çıkarları bunu gerektirdiğinde, tek tek burjuvalara ve burjuva gruplarına karşı da kullanılabilir. "Bütün" için "parça" feda edilebilir. Fakat bu hiçbir şekilde, iktidarın sınıf niteliğinde bir değişiklik anlamına gelmez. "İktidardaki" faşizmin, finans kapitalin en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının diktatörlüğü olması, faşizmin "finans kapital iktidarının ta kendisi olduğu" gerçeği ile çelişmez. Finans kapitalin faşist iktidar biçimi, 1935'de, finans kapitalin en gerici, en şoven, en emperyalist siyasi temsilcileri tarafından, örneğin Almanya'da Hitlerci parti tarafından uygulanmıştır. Fakat uygulayanların en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlar olması, faşist iktidarın bir bütün olarak finans kapitalin sınıf iktidarı olduğu gerçeğini değiştirmemiştir.

Faşizmin sınıf karakteri konusunda tartışırken, bilince çıkartılması gereken bir sorun da şudur: Komintern'de faşizm sorunu, esas olarak, emperyalist burjuvazinin "burjuva demokratik" tipte iktidar biçiminden, "faşist tipte iktidar biçimine" geçiş bağlamında tartışılmıştır. Faşizmin sınıf niteliğinin tartışıldığı yerde, "finans kapital" iktidarından yola çıkılmaktadır. Finans kapital bilindiği gibi emperyalizm döneminin bir olgusudur, banka sermayesi ile sanayi sermayesinin içiçe girmesinin sonucu ortaya çıkmıştır. Emperyalist ülkelerde

egemenlik finans kapitale, bir başka ifadeyle emperyalist burjuvaziye aittir.

Faşizm, emperyalizmin bir olgusudur. Emperyalizm çağında, emperyalist ülkelerde faşizm emperyalist burjuvazinin —finans kapitalin— iktidar biçimlerinden biridir. Emperyalist ülkeler, burjuva demokratik devrimi tamamlamış, burjuva demokrasisinin şu veya bu ölçüde kurumlaştığı ülkelerdir. Bu ülkelerde "burjuva demokrasi" tipindeki diktatörlük, belirli şartlarda, "açık terörcü" faşist diktatörlük biçimine yerini terkeder. Komintern'de faşizm tartışmalarında çıkış noktası da, esas göz önünde bulundurulan durum da budur.

Fakat emperyalist ülkelerin yanında, bir de bugün dünyada ülkelerin büyük çoğunluğunu oluşturan, emperyalizme bağımlı ülkeler vardır. Bunların çok önemli bir bölümünde burjuva demokratik devrim tamamlanmış değildir. Bu ülkelerin önemli bir bölümüne burjuva demokrasisinin kurumları emperyalizm çağında ve emperyalizme bağımlılık şartları içinde gelmiştir. Bu kurumlar önemli ölçüde gericileşmiş, içleri boşaltılmış olarak vardır. Burjuva demokratik haklar da çoğunlukla iyice kısıtlanmış olarak ve kağıt üzerinde vardır. Bu ülkelerin büyük çoğunluğunda iktidar emperyalist burjuvazinin ülke içindeki işbirlikçileri adına doğrudan askerlerin elinde veya onların kontrolündedir.

Bu ülkelerde burjuva demokrasininin kimi içi boşaltılmış kurumları "açık terörcü" bir diktatörlüğün kaba maskesi işlevini görmektedir. Bu durumda faşizmin tanımı yapılırken, onun emperyalist ülkelerde finans kapitalin bir iktidar biçimi olduğu söylenirken, emperyalizme bağımlı ülkelerde emperyalizme bağımlı, işbirlikçi burjuvazinin ve toprak ağa ve beylerinin bir iktidar biçimi olduğu; ve emperyalizme bağımlı ülkelerin çok önemli bir bölümünde burjuva demokrasisi adına yaşananın faşizm olduğu eklenmek zorundadır.

Emperyalist ülkelerdeki faşizme gelince: Emperyalizmin ekonomisine tekabül eden siyaset Lenin'in deyimi ile "*bütün çizgi boyunca gericiliktir*". Gericilik, şovenizm, saldırganlık vb. emperyalizmin ekonomisine uygun si-yasi niteliklerdir. Bu anlamda emperyalizm döneminde emperyalist ülkelerde burjuva demokrasisi sürekli olarak "gerici", faşist tedbirlerle elele yürüyen bir burjuva demokrasisidir. Var olan burjuva demokratik haklar, emperyalist burjuvazi demokrat olduğundan, demokrasiyi savunduğundan değil, geçmişte kazanılmış olan hakların geri alınma zorluğundan vardır.

Bunun yanında proletarya bu haklardan proleter devrim mücadelesinde yeterli ölçüde yararlanmadığı için, burjuvazi burjuva demokratik hakları geri alma ihtiyacı duymadığından vardır. Kimi burjuva demokratik hakların kullanılmasının burjuvazinin iktidarı açısından tehlike teşkil ettiği noktada, burjuvazi geçmişte kazanılmış demokratik hakları ortadan kaldırmak için saldırıya geçer. Bu saldırı burjuvazinin "demokrat" partileri tarafından adım adım faşistleşme biçiminde olabileceği gibi, belli şartlarda açık faşist partiler aracılığıyla topyekün saldırı olarak da gerçekleştirilebilir. Faşizm, kimi burjuva demokratik kurumların varlığı —örneğin parlamentonun vb.— ile de çelişmez. Bu bağlamda VII. Kongre'ye Dimitrov'un sunduğu rapordaki şu tespitler belirleyici önemdedir:

"Faşizmin gelişmesi ve faşist diktatörlüğün kendisi ülkelerin tarihi, sosyal ve iktisadi özelliklerine, ülkenin ulusal özelliklerine ve enternasyonal durumuna göre, çeşitli ülkelerde çeşitli biçimlere bürünür. Faşizmin geniş bir kitle temeline sahip olmadığı ve faşist burjuva kamp içindeki çeşitli gruplaşmalar arasındaki mücadelenin nispeten daha keskin olduğu kimi ülkelerde, faşizm parlamento-yu hemen feshetme kararı almaz ve diğer burjuva partilere, bu arada sosyal-demokrasiye de belirli bir meşruiyet bırakır. İktidardaki burjuvazinin devrimin yakın bir zamanda patlamasından korktuğu kimi başka ülkelerde faşizm sınırsız tekeli siyasi iktidarını ya

derhal, ya da bütün rakip parti ve gruplara karşı terör ve onlarla hesaplaşmayı sertleştirerek, kurar. Bu, faşizmin durumunun özellikle zorlaştığı bir anda, tabanını genişletmek ve sınıfsal özünü değiştirmeksizin, açık terörcü diktatörlüğü kabaca sahteleştirilmiş bir parlamentarizmle birleştirmek yönünde çaba sarfetmeyi dıştılamaz.

Faşizmin iktidara gelmesi bir burjuva hükümetinin yerinin basitçe bir başka burjuva hükümeti tarafından doldurulması değildir. Tersine, burjuvazinin sınıf iktidarının bir devlet biçiminin —burjuva demokrasisinin— bir başka biçimi —açık terörcü diktatörlük— tarafından çözülmesidir. Bu farkın görmezlikten gelinmesi faşistlerin iktidarı ele geçirme tehlikesine karşı, devrimci proletaryanın şehir ve köylerdeki en geniş emekçi tabakaları mücadeleye seferber etmesini ve burjuva kampının kendi içinde var olan çelişmelerden yararlanmasını engelleyen ciddi bir hata olurdu. Fakat bugün burjuva demokrasisi ülkelerinde alınan ve gittikçe sertleşen gerici önlemlerin — emekçilerin demokratik özgürlüklerini baskı altına alan, parlamentonun haklarını tahrif eden ve kısıtlayan, devrimci harekete karşı baskıyı arttıran önlemlerin, faşist diktatörlüğün kurulmasında oynadığı rolü küçümsemek de en az bunun kadar ciddi ve tehlikeli bir hatadır.

Yoldaşlar, faşizmin iktidara gelmesi, finans kapitalin herhangi bir komitesinin belirli bir günde faşist diktatörlüğü kurma kararı alması gibi düz ve basit bir şekilde anlaşılmalıdır. Gerçekte faşizm genellikle eski burjuva partilerine karşı, bazen hatta faşist kampın kendi içindeki kimi zaman sert, bazen silahlı çatışmalara kadar varan mücadele ile iktidara gelir. Bunu Almanya, Avusturya ve diğer ülkelerde gördük. Fakat bütün bunlar faşist diktatörlük kurulmadan önce, burjuva hükümetlerinin kural olarak bir dizi hazırlık aşamaları yaşadıkları, faşizmin iktidara gelişini doğrudan teşvik eden bir dizi gerici önlem uyguladıkları olgusunun önemini azaltmaz. Bu hazırlık aşamalarında burjuvazinin gerici

tedbirlerine ve gelişen faşizme karşı mücadele etmeyen, faşizmin zaferini engelleyemez, tersine onu kolaylaştırır." (Dimitrov'un VII. Kongre'ye sunduğu Rapor'dan. Savaşa ve Faşizme Karşı Birleşik Cephe, Dimitrov, Aydınlik Yayınları, s 64/65. /Çeviriyi biz düzelttik.)

Faşist diktatörlük ile burjuva demokratik diktatörlüğün ikisinin de —emperyalist ülkelerde AYNI SINIFIN— emperyalist bujuvazinin, sınıf diktatörlüğü olduğunu kavramak kadar; bu ikisi arasındaki farkın, burjuvazinin iki ayrı hükümeti arasındaki fark olmadığını; diktatörlüğün, sınıf iktidarının devlet/yönetim biçiminin değiştiğini kavramak da önemlidir. Bu, işçi sınıfının devrim için mücadele şartları açısından olağanüstü önemlidir.

Bu bağlamda da tartışmayı kapayış konuşmasında Dimitrov sunları söylemektedir:

"Burjuva Demokrasişine Karşı Takınılacak Tavrı Üzerine"

"Faşizmin emekçilerin haklarına yaptığı saldırıya karşı kitleleri seferber eden Polonya Partisi de, «kitleler arasında hiçbir demokratik hayale yol açmamak için olumlu demokratik talepler formüle etmekten korku duyulduğu» tartışmalarda daha önce belirtilmişti. Demokratik taleplerin olumlu bir şekilde formüle edilmesinden şu ya da bu şekilde böylesine korku duyan sadece Polonya partisi değildir.

Yoldaşlar, bu korku nereden gelmektedir? Bu, burjuva demokrasisine karşı takınılacak tavrı meselesinin yanlış ve diyalektik olmayan bir şekilde ele alınmasından ileri gelmektedir. Biz Komünistler, Sovyet demokrasisinin kararlı savunucularıyız. Kapitalist ülkelerde burjuva demokrasisinin son kalıntılarının tasfiye edildiği bir zamanda eşit, doğrudan ve gizli oy hakkını VII. Sovyetler Kongresi'nin kararı ile ilan eden Sovyetler Birliği'ndeki proletarya diktatörlüğü, Sovyet demokrasisinin büyük tecrübesini ortaya

koymuştur. Bu Sovyet demokrasisi proletarya devriminin zaferini, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin toplumsal mülkiyete dönüştürülmesini, halkın büyük çoğunluğunun sosyalizm yolunu benimsemesini öngörmektedir. Bu demokrasi, nihai bir biçimi temsil etmektedir. Gelişmektedir ve sosyalist inşanın sürekli başarıyla, sınıfsız bir toplumun yaratılmasıyla, iktisadi hayatta ve insanların bilincinde kapitalizmin kalıntılarının tasfiye edilmesiyle gelişmeye devam edecektir.

Fakat bugün kapitalizm şartlarında yaşayan milyonlarca emekçi, burjuva hakimiyetinin çeşitli ülkelerde büründüğü bu biçimlere karşı tavrını tesbit etmelidir. Biz anarşist değiliz ve belli bir ülkede nasıl bir siyasi rejimin mevcut olduğu meselesi karşısında, yani demokratik hak ve hürriyetler çok büyük ölçüde kısıtlanmış da olsa, burjuva demokrasisi şeklinde görülen bir burjuva diktatörlüğü mü, yoksa açık faşist biçimiyle bir burjuva diktatörlüğü mü meselesi karşısında kayıtsız kalamayız. Sovyet demokrasisinin savunucuları olarak uzun yıllar inatçı mücadelelerle işçi sınıfının elde ettiği demokratik kazançların her katresini sonuna kadar savunacağız ve bunların genişletilmesi için kararlılıkla mücadele edeceğiz.

İngiliz işçi sınıfı grev hakkı, sendikalarının meşru varlığı, toplantı ve basın özgürlüğü, seçim hakkının genişletilmesi, vesaire için ne büyük fedakarlıklarda bulundu! Onbinlerce işçi en temel hakları elde etmek ve sömürücülere karşı mücadelelerinde kendi güçlerini örgütlemek için kanunî imkanlar kazanmak uğruna 19. Yüzyılda Fransa'daki devrimci mücadelelerde hayatlarını nasıl verdiler! Bütün ülkelerin proletaryası, burjuva demokratik özgürlükleri elde etmek için çok kan döktü ve proletaryanın bunları korumak için bütün gücüyle mücadele edeceği apaçıktır.

Her şart altında burjuva demokrasisine karşı olan tavrımız aynı değildir. Mesela, Ekim Devrimi sırasında Rus Bolşevikleri, burjuva demokrasisini koruma sloganı altında proletarya diktatörlüğünün kurulmasına karşı çıkan bütün siyasi partilere karşı bir ölüm kalım

mücadelesi yürüttüler. Bolşevikler, bu partilere karşı mücadele ettiler. Çünkü o sıralarda burjuva demokrasisi sloganı, proletaryanın zaferine karşı çıkmak için bütün karşı-devrimci güçlerin etrafında toplandığı slogan haline gelmişti. Bugün kapitalist ülkelerde durum farklıdır. Bugün faşist karşı-devrim, burjuva demokrasisine saldırmakta ve emekçilerin en barbar bir şekilde sömürüldüğü ve ezildiği bir rejim kurmak için çaba sarfetmektedir. Günümüzde bir dizi kapitalist ülkede emekçi kitleler, bugün için **somut olarak** proletarya diktatörlüğü ile burjuva demokrasisi arasında değil, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında bir seçim yapma zorunluluğuyla karşı karşıyadır.

Ayrıca bugünkü durum, mesele kapitalizmin istikrar döneminden farklıdır. O zamanlar, bugünkü gibi aktüel faşist tehlike yoktu. O zamanlar, bazı ülkelerde devrimci işçilerin karşısında burjuva demokrasisi görünüşünde bir burjuva diktatörlüğü vardı ve bu, esas hedefi teşkil ediyordu. İşçiler, Almanya'da Vaymar (Weimar) Cumhuriyeti'ne karşı, bir cumhuriyet olduğu için değil, özellikle 1918-20 ve 1923 yıllarında proletaryanın devrimci hareketini ezen bir burjuva cumhuriyeti olduğu için mücadele ettiler.

Fakat Komünistler, faşist hareketin baş gösterdiği sırada, 1932'de faşistlerin Almanya'da işçi sınıfına karşı yüz binlerce SA'yı örgütlediği ve silahlandığı bir sırada da aynı tavrı alabildiler mi? Tabi ki, hayır. Komünistlerin bazı ülkelerde, özellikle Almanya'da proletarya diktatörlüğü mücadelesinin acil bir nitelik kazandığı ve bütün Alman karşı-devriminin, 1918-20 yıllarında olduğu gibi, Vaymar Cumhuriyeti bayrağı altında toplandığı bir zamanda meydana gelen değişiklikleri dikkate almamaları, aksine birkaç yıl önce doğru olan sloganları tekrarlamaları ve taktik mevziler üzerinde ısrar etmeleri bir hataydı.

Saflarımızda bugün hâlâ olumlu demokratik sloganlar atmaktan korkulduğunun görülmesi, sadece yoldaşlarımızın, böyle önemli taktik meselelerimiz karşısında Marksist-Leninist metoda ne kadar

az hakim olduklarını kanıtlar. Bazıları, demokratik haklar için mücadeleden saptırabileceğini söylüyorlar. Lenin'in bu meseleyle ilgili olarak neler söylediğini hatırlamakta fayda vardır:

«Demokrasi uğruna mücadelenin, proletaryayı sosyalist devrimden saptırabileceğine veya sosyalist devrimi arka plana iteceğine, örtbas edeceğine inanmak büyük bir yanlgı olurdu. Aksine tam bir demokrasiyi gerçekleştirmeyen sosyalizmin başarıya ulaşması nasıl imkansızsa, demokrasi uğruna çok yönlü, kararlı ve devrimci bir mücadele yürütmeyen proletaryanın da burjuvaziye karşı zafer kazanmak için hazırlanması imkansızdır». (V. İ. Lenin, Toplu Eserler, Cilt 22, s. 133, Rusça baskı)

Bütün yoldaşlar bu sözleri kafalarına iyice yerleştirmelidirler. Onlar tarihte büyük devrimlerin, işçi sınıfının temel haklarının savunulması uğrunda küçük hareketlerden büyüyüp geliştiğini dikkate almalıdırlar. Fakat demokratik haklar uğruna mücadele ile işçi sınıfının sosyalizm uğrunda mücadelesini birleştirmeyi bilmek için öncelikle burjuva demokrasisini savunma meselesinin şematik ele alınmasından kurtulmak zorunludur. (**Alkışlar**).» (Aydınlık Yayınları, s. 159/162)

Burada Dimitrov'un ortaya koyduğu doğru görüşler, revizyonistler tarafından faşizm şartlarında, durum ne olursa olsun, faşizme karşı burjuva demokrasisini savunmak biçiminde yorumlandı, yorumlanıyor. Soruna bütünlük içinde yaklaşan her kişi, Dimitrov'un burada öncelikle "olumlu demokratik talepler formüle etme" korkusu ve yanlışına karşı mücadele ettiğini ve bu tartışma içinde "demokratik kazançların her katresini sonuna kadar savunma ve bunları genişletme"nin onun esas konusu olduğunu teslim etmek zorundadır. Dimitrov'un savunulmasını istediği burjuvazinin bir iktidar biçimi olan burjuva demokrasisi değil, burjuva demokratik haklardır öncelikle. Burjuva demokrasi-

sinin savunulması bağlamında revizyonistlerin dayandığı yer, 1935 şartları ile ilgili somut bir tespittir. O da şöyledir:

"Günümüzde bir dizi kapitalist ülkede emekçi kitleler, bugün için SOMUT OLARAK proletarya diktatörlüğü ile, burjuva demokrasisi arasında değil, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında bir seçim yapma zorunluluğuyla karşı karşıyadır."

Bu somut durum tespitinden Dimitrov'un ve Komintern'in çıkardığı sonuç, burjuva demokrasisi için mücadele değil, "demokratik haklar" için mücadeledir. Anti-faşist mücadelenin iktidar hedefi olarak "burjuva demokrasisi" değil, "Halk Cephesi", "Anti-faşist Cephe" vb. iktidarı konmaktadır.

Burjuvazinin faşist tipe diktatörlüğünü, onun burjuva demokratik tipe diktatörlüğünden ayıran temel özelliğin ne olduğu sorusuna Komintern'in verdiği cevap, faşizmin "açık terörcü diktatörlük" olduğu şeklindedir.

Yukarda alıntıladığımız yerde de görüleceği gibi burjuvazinin iki devlet yönetimi biçimi; burjuva demokrasisi ve açık terörcü diktatörlük olarak birbirinden ayrılmaktadır.

Burada da bilinmesi gereken şudur: Karşı-devrimci terör burjuvazinin her devlet yönetimi biçiminde (yani burjuva demokrasisinde de!) vardır. Burjuva diktatörlüğü, hangi biçiminde olursa olsun, işçi sınıfı ve emekçi sınıflara karşı şiddetten, terörden ilke olarak vazgeçemez. Burjuva devlet iktidarı, hangi biçiminde olursa olsun, burjuvazinin örgütlenmiş şiddetidir. İhtiyaç duyulduğu anda polisi ile, ordusu ile, mahkemeleri ile şiddet/terör dayatılır işçi ve emekçilere. Faşizm ile burjuva demokrasisinin farkı, birinin terörü içermesi, diğerinin terörü dışlaması vb. değildir. Hayır. Bu bağlamdaki farklılık, faşizmde terörün AÇIK ve sistemli olarak, ve iktidarın esas aracı olarak kullanılmasıdır. Örneğin burjuva demokrasisi şartlarında skandal yaratan bir "kaybetme" veya yargısız infaz olayı, ya da işkence olayı, faşizmde olağan, günlük bir adi vakadır.

Faşizmin dayandığı sınıf ve katmanlar, faşizmin kitle temelini ne olduğu sorusuna Komintern'in verdiği cevap, *"buhran sonucu ne yapacağını bilmeyen küçük burjuva kitleler ve proletaryanın geri tabakalarının bir bölümü"* şeklindedir. Lumpen proletarya da faşizmin kitle açısından dayandığı tabakalardan biridir. Faşizmin kitle tabanı kazanmasındaki en büyük etken, onun sınıf niteliğini gizleyerek "küçük insanların", "yoksulların", "ezilmişlerin" dostu demagojisi ile ortaya çıkmasıdır. Faşizm ulusal ve sosyal devrim demagojisi ile, özellikle buhran ve değişim isteklerinin geliştiği bir ortamda "alternatif" olarak ortaya çıkabilir. Burjuvazinin "demokratik" kurum ve yöntemlerinin sahtekarlığı bilinçlere çıktığı ölçüde, emekçi yığınların komünist alternatif tarafından kazanılmadığı şartlarda, faşizmin demagojisinin kitleler içinde taban bulma imkanı artar. Faşizmin kitle tabanının esas olarak küçük burjuvazi olmasından, kimileri —örneğin Troçki ve kimi sosyal-demokrat teorisyenler— faşizmin "finans kapitalin iktidarı olmadığı", onun "azgınlaşmış küçük burjuvazinin" iktidarı, ya da "sınıflar üzerinde bonapartist bir diktatörlük" olduğu gibi sonuçlara varmışlardır. Bunların kavramadığı, bir siyasi akımın kitle tabanı ile onun sınıf niteliği arasında, birebir bir ilişki kurulmasının yanlışlığıdır. Gerçekte hükümette olan, veya hükümet olma adayı bütün burjuva partilerinin kitle tabanı, kitlesele dayanağı emekçi kitlelerdir. Emekçi kitlelerin önemli bir bölümünün desteğine sahip olmayan hiçbir burjuva partisinin siyasi iktidarı ele geçirme ve uzun süre iktidarda kalma şansı yoktur. Bu yüzden bütün burjuva partileri, şu veya bu ölçüde emekçilerin de çıkarlarının savunucusu demagojisi ile ortaya çıkar. Faşistler bu demagojiyi çok daha ileri boyutlarda, hatta yer yer lafta kapitalizme karşı da yöneliyormuş gibi görünen bir biçimde yaparlar. Faşizmin "sınıflar üzeri bir iktidar", ya da "küçük burjuvazinin iktidarı" değil, emperyalist burjuvazinin iktidarı olduğu, Komintern'in deyimi ile "faşizmin en gerici biçimi olan" Hitler faşizminin pratiğinde de çok açık olarak görülmüştür.

Faşist Diktatörlüğe İktidar Alternatifi Anti-faşist Cephe İktidarı

Komintern, faşizme karşı proletaryanın mücadele taktiğini tespit ederken, var olan şartlardan yola çıkarak, faşizmin iktidar alternatifi "Anti-faşist Birleşik Cephe İktidarı" olarak ortaya koymuştur. Sunulan raporda bu sorun özel bir başlık altında "Birleşik Cephe Hükümeti" başlığı altında tartışılmaktadır. Dimitrov Kongre'de yürütülen tartışmalar ertesinde yaptığı Kapanış Konuşması'nda sorun üzerinde bir kez daha durmaktadır.

Anti-faşist cephe iktidarı ve onun hükümeti olan "Birleşik Cephe Hükümeti" konusunda şunlar önemlidir:

- "Birleşik Cephe Hükümeti" proletarya diktatörlüğünün kurulması yolunda kaçınılmaz bir aşama değildir. (*Savaşa ve Faşizme Karşı Birleşik Cephe s. 158*)

Eğer proletarya belirleyici anda doğrudan doğruya burjuvazinin iktidarını yıkıp kendi iktidarını kurmaya hazırsa ve bunun için müttefiklerini kazanacak durumda ise, o zaman faşizmin iktidar alternatifi doğrudan proletarya diktatörlüğüdür.

- Faşist ülkelerde hiçbir ara aşama olamayacağı, faşist diktatörlüğün yerine her şart altında, kayıtsız koşulsuz ve doğrudan proletarya diktatörlüğü tarafından çözüleceği de doğru değildir. (*aynı yerde*)

Eğer proletaryanın birleşik cephesi ve anti-faşist halk cephesi hareketi içinde bulunulan anda henüz doğrudan doğruya burjuvazinin diktatörlüğünü tasfiye etmeye değil de, yalnızca faşizmi ezme ya da yıkmaya hazırsa, o zaman proletarya diktatörlüğüne giden yolda bir geçiş hükümeti olarak "Birleşik Cephe Hükümeti" gündeme gelir. Ki faşizmin iktidarda olduğu ülkelerin hemen hepsinde bu tipte bir hükümet gündeme gelmiştir.

- Söz konusu "Birleşik Cephe Hükümeti", Sovyet devriminin

zaferinin arifesinde ve ondan önce kurulan bir hükümettir.

"Bu her şeyden önce faşizme ve gericiliğe karşı mücadelenin hükümetidir. Bu birleşik cephe hareketinin sonucu olarak ortaya çıkmış olan ve hiçbir şekilde Komünist Partisi'nin ve işçi sınıfının kitle örgütlerinin faaliyetini kısıtlamayacak olan, tersine karşı-devrimci finans kodamanlarına ve onların faşist ajanlarına karşı kararlı önlemler alan bir hükümet olmak zorundadır." (Savaşa ve Faşizme Karşı Birleşik Cephe s. 119)

- Böyle bir hükümetin kurulması hangi objektif şartlar altında olabilir, ön şartları nelerdir?

*"Böyle bir hükümetin kurulması hangi objektif şartlar altında mümkün olacaktır? Bu soruya en geniş anlamıyla şöyle cevap verilebilir: Böyle bir hükümet, **siyasi buhran** şartlarında, **yani hakim sınıfların faşizm aleyhtarı kitle** hareketinin güçlü yükselişiyle artık başa çıkamadıkları zaman kurulabilir. Bu genel bir görünüşdür ve bu olmadan bir birleşik cephe hükümetinin kurulması pratikte hemen hemen mümkün olmayacaktır. Sadece belli **özel ön şartların** varlığı böyle bir hükümetin kurulması meselesini siyasi bakımdan **zorunlu** bir görev olarak gündeme getirebilir. Kanımca, bu konuda en fazla dikkat edilmesi gereken ön şartlar şunlardır:*

*Birincisi, burjuvazinin devlet cihazının artık yeterince **dağılmış ve işlemez bir hale gelmiş** olması sonucu, burjuvazinin faşizme ve gericiliğe karşı bir mücadele hükümetinin kurulmasını önleyecek durumda olmaması;*

*İkincisi, emekçilerin en geniş kitlelerinin, özellikle kitle sendikalarının, **Komünist Partisi önderliğinde Sovyet iktidarının kurulması uğrunda savaşmak üzere henüz hazır olmadıkları halde, faşizme** ve gericiliğe şiddetle karşı çıkmaları;*

Üçüncüsü, birleşik cepheye katılan sosyal-demokrasinin ve diğer partilerin saflarındaki farklılaşma ve radikalleşme, bunların

önemli bir kısmının **faşistlere ve diğer gericiilere karşı sert tedbirler** alınmasını talep etmesine, Komünistlerle birlikte faşizme karşı mücadele etmesine ve kendi partilerinin komünizme düşman olan gerici kesimine açıkça karşı çıkmasına yol açmalıdır.

*Bu ön şartların, yeterli ölçüde mevcut olduğu böyle bir durum ne zaman ve hangi ülkelerde gerçekten ortaya çıkacağını önceden kestirmek mümkün değildir. Fakat böyle bir ihtimalin ortaya çıkması **bütün kapitalist ülkelerde mümkün olduğuna göre**, bunu hesaba katmalı ve sadece kendimizi değil, işçi sınıfını da uygun bir şekilde bu ihtimale karşı hazırlamalıyız.*" (s. 120)

- Komünist Enternasyonal'in faşizme —proletarya diktatörlüğünün doğrudan kurulması şartlarının olmadığı durumlarda— alternatif olarak ileri sürdüğü Anti-faşist Birleşik Cephe İktidarı/Hükümeti, emperyalist ülkeler açısından, ya proletarya diktatörlüğünün geri bir biçimi olan bir iktidardır; ya da ne burjuva, ne de proletarya diktatörlüğü olmayan, bir geçiş aşaması iktidarıdır. Böyle bir "Birleşik Cephe Hükümeti" artık burjuva diktatörlüğünün bir biçimi değildir. Çünkü bu iktidar önce onu oluşturan sınıflar açısından yalnızca burjuvazinin iktidarı değildir. Bu iktidarda proletarya ve köylülük de, burjuvazinin yanında iktidar içinde yer almaktadır. Ve evet iktidar birçok halde işçi sınıfının önderliğinde ve emekçi ağırlıklı bir iktidar durumundadır. Bu iktidar daha ilk ediminde burjuvazinin bir kesimini —anti-faşist mücadele sırasında açıkça faşist saflarda yer alan kesimini— mülksüzleştirecek, "burjuva demokrasisinin sınırlarını" aşacaktır.

Fakat bu iktidar artık burjuva diktatörlüğü olmasa da, henüz proletarya diktatörlüğü de değildir. Çünkü iktidar henüz burjuvazinin anti-faşist mücadele sırasında cephe içinde yer alması mümkün olan kesimiyle paylaşılabilir. İşçi sınıfı önderlik mevkiinde olsa bile, burjuvazinin de iktidar içinde yer aldığı şartlarda kapita-

lizmin temellerine yönelinemez.

Doğu Avrupa'da 1945 sonrası ortaya çıkan birçok iktidar, 1947/1948'lere kadar bu tip iktidardı.

- Demokratik devrimin gündemde olduğu ülkelerde, "Anti-faşist Birleşik Cephe", ya da "Halk Cephesi Hükümeti" işçi sınıfının ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün bir hükümeti olabilir. Buralarda anti-faşist mücadelede proletaryanın iktidar hedefi "burjuva demokrasisi" değil, halk demokrasisidir. Proletaryanın bu hedefi gerçekleştirecek güce sahip olmadığı halde, faşizme karşı mücadelede ortaya çıkması muhtemel "burjuva demokrasisi", en başından itibaren faşist tedbirlerin, burjuva demokrasisini yaşamış ülkelerde olduğundan çok daha yaygın olduğu bir "demokrasi" olacaktır. Birçok halde burjuva demokrasisinin içi boşaltılmış kurumları faşizmi maskeleyecektir bu tip "demokrasi"de.

- "Bütün sömürge ve yarı-sömürge ülkeler" için "anti-emperyalist Birleşik Cephe" siyaseti bu ülkelerdeki partilere verilen genel direktiftir. Bu ülkelerde emperyalizme karşı mücadele ile, onun ürünü olan ve onun ayakta tuttuğu faşizme karşı mücadele içiçe girmiştir.

Bu bağlamda Komintern, anti-emperyalist Birleşik Cephe'lerin ülkenin somut durumuna göre değişiklikler göstereceğine dikkat çekmekte, ve örneğin Çin için 1935'de "Japon emperyalizmine ve onun Çinli ajanlarına karşı en geniş bir anti-emperyalist Cephe" siyasetini onaylamaktadır. Ülkelerin somut durumuna, anti-emperyalist Cephenin ittifakının tavandaki darlığı/genişliğine (somut olarak burjuvazinin hangi kesimlerinin bu cepheye katıldığına) bağlı olarak, anti-emperyalist Cephe Hükümetleri de değişik görevlerle karşı karşıya olacaktır.

Komünist Enternasyonal VII. Kongresi'nde Komünist

Saflarda Esas Saldırı Hedefi "Sol" Hatalardır

Komünist Enternasyonal VII. Kongresi bir bütün olarak ele alınıp değerlendirildiğinde, bir olgu açıkça göze batmaktadır. Bu Kongre sırasında komünist saflarda esas mücadele hedefi sol hatalardır. Bütün tartışmalarda, raporlarda eleştirilen hatalar ağırlıklı olarak sol hatalardır. Sağ hatalara, ve sola karşı mücadelede ortaya çıkması mümkün olası sağ sapmalara karşı da tavır takınılmaktadır, ve fakat ağırlık kesinlikle sol hatalara karşı mücadelededir. Bu anlaşılır bir şeydir de. Çünkü 1935'e gelindiğinde dünyada durum, 1928'e göre, önemli değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliklere bağlı olarak proletaryanın faşizme ve savaşa karşı mücadele taktiklerinde değişiklikler zorunlu hale gelmiştir.

1928'de belirlenen taktiği hiç değiştirmeden, 1935 şartlarında uygulamaya kalkmak, proletaryanın mutlaka gerekli olan ve kurulması mümkün olan Birleşik Cephesini zayıflatmak anlamına gelmektedir. Kaldı ki, "sol"lar, 1928 çizgisini de doğru olarak değil, sola çekerek yorumlayıp, uygulamışlardır. Bu durumda sol hatalar, proletaryanın önündeki en önemli ve acil taktik görevin, Birleşik Cephe çalışmasının, önündeki temel engel durumundadırlar. VII. Kongre bu duruma uygun olarak, öncelikle sol hatalara karşı savaşım yürütülen bir Kongre olmuştur. Bu durum VII. Kongre raporunu "sağ"a, sağ yorumlanmaya açık hale getirmektedir. Nitekim revizyonistler bunu tepe tepe yapmışlar; VII. Kongre çizgisini savunma adına, onu tanınmayacak ölçüde çarpıtmışlardır.

Bu olgunun yanında şu da açıktır: 1935'de ortaya konan Birleşik Cephe çizgisi, ilkesel yaklaşımın dışında, somut taktik önerilerde, 1935'in somut durumundan yola çıkmaktadır. Yazının başında "objektif durum" ve "Komünist Parti'lerin ve Sosyal Demokratların

durumu" başlıkları altında incelediğimiz bu somut durum ile bugünkü durum karşılaştırılmaz. Örneğin bugünkü şartlarda VII. Kongre raporundan yola çıkılarak sosyal-demokrasi ile "faşizme karşı" üstten birleşik cephe aranmasını önermek, VII. Kongre çizgisinden hiçbir şey anlamamış olmak, veya iflah olmaz revizyonist olmak anlamına gelir.

VII. Kongre'den, Komintern'in Dağıtılmasına Kadar Olan Dönem: Yeni Taktiğin Uygulanması

VII. Kongre'nin ortaya koyduğu anti-faşist cephe taktiği, Komintern'in bütün seksiyonlarında olumlu bir yankı buldu. Yalnızca Komintern seksiyonları değil, sosyal-demokrat işçilerin büyük bir bölümü arasında da Komintern VII. Kongresi'nin çizgisi sevinçle karşılandı. Sol sosyal-demokrat grupların küçümsenmeyecek bir bölümü Komintern VII. Kongre kararlarını selamladı. Sosyal-demokrasinin sağ önderleri, komünist ve sosyal-demokrat işçilerin Birleşik Cephesini engellemek için VII. Kongre'ye karşı bir propoganda saldırısına geçtiler. Onlar VII. Kongre çizgisini bir kandırmaca olarak adlandırıyor. Troçkistler ise aynı Kongre'ye "sol"dan saldırıyor, Kongre'de kabul edilen çizginin "sınıf konumunu terkettiği, reformizmin ve küçük burjuva pasifiziziminin konumlarına kaydığı"nı yayıyordu.

Yedinci Kongre'nin belirlediği yeni yönelimin uygulanması, Komintern'in seksiyonlarından daha büyük bir inisiyatif ve manevra yeteneği istiyordu. Bunun için KEYK aygıtı yeniden düzenlendi. 1935 Ekim'inde KEYK başkanlığının aldığı bir kararla, operatif yönetim doğrudan doğruya seksiyonların kendisine bırakıldı. Bu yüzden daha önce var olan "Ülkeler Sekreteraları" kaldırıldı. Tek tek parti yönetimlerinde var olan yetkili KEYK temsilcileri sistemi de kaldırıldı. Bu kararlarda temel çıkış noktası, artık kitle partileri haline gelen partilerin tek merkezden yönetimi-

nin olağanüstü zorluğu; diğer yandan fakat partilerde yeterli ölçüde yetkinleşmiş bir yöneticiler çekirdeğinin ortaya çıkmış olması idi. KEYK'in görevi bu örgütlenmede artık daha çok "koordine etme"ye kayıyordu.

Alınan bu karar aslında 7. Kongre'de Komintern Yürütmesi'nin yeniden örgütlenmesi gerekliliği üzerine yapılan tartışmaların sonucu idi. Yedinci Kongre daha sonra Komintern'in dağıtılma gerekçesinin açıklandığı yazıda da belirtildiği gibi "Komünist Enternasyonal Yürütmesi'nin, işçi hareketinin bütün sorunları üzerine karar alırken her ülkenin somut koşul ve özelliklerinden yola çıkması ve kural olarak partilerin örgütsel içişlerine doğrudan müdahale etmekten kaçınması gerektiğini" vurgulamıştı. Komintern Yürütmesi'nin bu anlayışa uygun olarak yeniden örgütlenmesi pratikte KEYK'in yanlışlarına müdahale imkanını olağanüstü ölçüde kısıtlamıştı.

VII. Kongre'nin hemen er-tesinde Komünist Enternasyonal ve seksiyonları, uluslararası gelişmeler karşısında anti-faşist mücadelede önemli kampanyalar yürütmek görevi ile karşı karşıya geldiler.

İlk kampanya faşist İtalya'nın Habeşistan'a saldırısına karşı örgütlendi. İtalya'nın Habeşistan'a saldırı hazırlıklarını tespit eden, KEYK'in çağrısı üzerine 1935 yazında birçok Avrupa ülkesinde "Habeşistan Halkını Savunma Komiteleri" oluşturuldu. Sosyalist Enternasyonal'e (SE) ve sosyalist partilere götürülen eylem birliği önerileri, sağ yöneticiler tarafından yokuşa sürülürken, tabanda birçok yerde sosyal-demokrat işçilerle birlikte hareket edildi. 3 Ekim 1935'de faşist İtalya Habeşistan'a saldırdı. KEYK 7 Ekim'de yayınladığı bildiriye "*Savaşa karşı tüm işçi örgütlerinin, bütün ülkelerdeki barışseverlerin eylem birliğinin sağlanması için bir an bir tereddüt edilmemesi*" çağrısını yaptı. Tabandan gelen baskılar, 12 Ekim'de Brüksel'de toplanan Sosyalist Enternasyonal Yürütme Ku-

rulu toplantısında ilk meyvasını verdi. Var olan 17 parti temsilcilerinden 12'si savaşa ve faşizme karşı komünistlerle eylem birlikleri yönünde tavır takındılar.

Buna rağmen Sosyalist Enternasyonal YK, "Halklar Birliği"nin (Milletler Cemiyeti/Cemiyet-i Akvam, şimdiki BM teşkilatının öncülü) savaşa karşı önlemler alması yönünde eylemler dışında bir eylemliliği red etti.

Komünist Enternasyonal seksiyonlarının örgütlediği anti-savaş gösterilerine, Sosyalist Enternasyonal YK'nun kararlarına karşı, tabandan birçok sosyal-demokrat örgüt ve işçi katıldı.

KEYK Kasım 1935'de İspanya Komünist Partisi'ne bir halk cephesi için mücadeleyi yükseltme direktifi verdi. Bu direktifin hayata geçirilmesi için J. Duclos Madrid'e gönderildi. Faşist darbe tehditi karşısında sosyalist parti ve sol cumhuriyetçilerle halk cephesi tipi bir birlik oluşturma görevi olarak İspanya KP'nin önüne kondu.

1 Aralık 1935'deki toplantısında KEYK başkanlığı Almanya Komünist Partisi'nin IV. Konferansı (Brüksel Konferansı) kararları ve genelde cephe siyasetinin uygulanmasını ele aldı.

KEYK Başkanlığı bu toplantısında, diğer şeylerin yanında, cephe siyasetinin uygulanmasının sağ tehlikeleri içinde barındırdığına da dikkat çekti. Bu bağlamda özellikle sosyal-demokrat ve küçük burjuva partilerin yönetimleri ile pazarlıklara, kitlelerin somut talepler temelinde yürütülecek eylemlere seferber edilmesinden daha çok önem verilmesi yanlısına dikkat çekildi. Bu toplantıda parlamenter kombinasyonlara, kitlelerin seferber edilmesinden daha fazla önem verme yanlısına düşen Çekoslovakya Komünist Partisi'nin şahsında, cephe siyasetinin sağ yorumları şiddetle eleştirildi.

1936'nın başından itibaren KEYK çerçevesinde faşist saldırı tehditi altında olan burjuva devlet lerinde, burjuvazinin savunma

tedbirlerine karşı tavır sorunları tartışılmaya başlandı. Bu ülkelerin Komünist Partilerinin dıştan faşist saldırı tehditlerine gözünlü yumamayacağı, ve "vatanın savunulması" yönünde tedbirleri aktif desteklemeleri gerektiği yönündeki görüşler bu tartışmada hakim oldu. Bu, kuşkusuz cephe siyasetinin sağ yorumu anlamına geliyordu. Burada başı çeken Fransa Komünist Partisi idi. Ancak çizgi KEYK başkanlığı tarafından da onay gördü.

KEYK Başkanlığı'nın 1 Nisan 1936 tarihli kararında "*faşist savaş kıskırtıcılarına gem vurulması, barışın savunulması için mücadele, bütün enternasyonal proletaryanın merkezi görevidir.*" tespiti yapılıyordu. Kuşkusuz, Sovyetler Birliği'ne saldırının hazırlandığı, Çin'de Japon emperyalizminin Çin Devrimi'ni boğmaya çalıştığı bir ortamda barışın savunulması için mücadelenin merkezi görev olarak tespiti yanlış değildi. Ancak bu merkezi görev tespiti, sosyalist devrim görevi ile birleştirilmiyor, ona tabi kılınıyordu. Bu noktada cephe siyasetinin sağ bir uygulaması giderek KEYK Başkanlığı'nın da çizgisi haline gelme yönünde geliyordu.

Sağ siyasetin geliştiricisi Fransa Komünist Partisi, cephe siyasetini, "herşey cephe üzerinden" biçiminde yorumluyor; Komünist hedeflerin açıkça propagandasından olası cephe müttefiklerini korkutabilir kaygısı ile uzaklaşıyordu.

1936 Nisan'ında Komünistlerin önderliğindeki Sendikalar Birliği ile, Sosyalistlerin önderliğindeki Sendikalar Birliği birleşerek, Genel Sendikalar Birliği (CGT) kuruldu. Bu bağlamda Losovski'nin verilen tavizler konusunda getirdiği eleştiri, KEYK Başkanlığı tarafından geri çevrildi.

1936'da seçimlere "Halk Cephesi" olarak girildi. Halk cephesinin siyaseti Fransa Komünist Partisi tarafından "*Fransa'nın çıkarlarına ihanet eden tekelci yönetim kliğine karşı birleşmiş ulusun gerçekten yurtsever siyaseti*" olarak nitelendiriliyordu. Kızıl

bayrakların yerini giderek daha fazla Fransız bayrağı alıyordu. Seçimler ertesinde kurulan Halk Cephesi hükümetinde Komünist Partisi, "Radikal sosyalistler" Komünistleri hükümette görmek istedikleri ve bunu şart olarak ileri sürdükleri için, onlardan çok güçlü olmalarına rağmen, yer almadı. Bu siyaset KEYK Başkanlığı tarafından da onaylandı.

Daha sonra Blüm önderliğindeki Halk Cephesi hükümetinin, ortak hazırlanan Halk Cephesi programını uygulamaya niyeti olmadığı görüldüğünde de, Komünist Partisi hükümet krizini derinleştirmemeyi esas görevi olarak gördü. Gereğesi, var olan şartlarda hükümet krizinin derinleşmesinin siyasi alanda bir sağa kayışa yol açacağı şeklinde idi. Fransa Komünist Partisi'nin bu siyaseti de KEYK Başkanlığı'nca onaylandı.

İspanya'da Şubat 1936'da yapılan seçimlerde Halk Cephesi büyük bir başarı kazandı. Açık gerici burjuva partileri parlamentoda azınlığa düştüler. KEYK başkanlığı ve İspanya KP yönetimi Mayıs 1936'da, İspanya'da görevin demokratik cumhuriyet için mücadele olduğunu; henüz demokratik devrimden sosyalist devrime geçişin dolaysız görev olmadığını tespit ettiler. Çizgi, kurulan sol cumhuriyetçi hükümeti desteklemek, ve fakat onun tutarsız tavırlarını eleştirmek ve bir halk cephesi hükümeti oluşturmaya yönelmek idi.

İspanya'da demokratik devrimin ilerlemesinden korkan burjuvazi, 1936 Temmuz'unda faşistler eliyle, Almanya ve İtalya'nın desteği ile bir darbe gerçekleştirdi. Faşist darbecilere karşı cumhuriyetçi güçlerin birleştirilmesi mücadelesi, aynı zamanda toplumun derinlemesine demokratik dönüştürülmesi mücadelesi ile birleşti.

Cumhuriyetçilerin hakim olduğu alanda toprak reformu gerçekleştirildi, büyük işletmeler millileştirildi ve tüm toplumsal-siyasi yaşam demokratikleştirildi. Komünist Partisi sol sosyalist L. Caballero önderliğindeki hükümete katıldı. İspanya'daki demokra-

tik devrim, kendinden önceki burjuva demokratik devrimlerin sınırlarını aşan bir devrimdi.

18-19 Eylül'de yapılan KEYK Sekreterliği toplantısında Manuilski'nin sunduğu rapor temelinde İspanya'daki devrimin niteliği sorunu üzerinde tartışma gündeme geldi. Tartışmalarda içinde bulunulan ortamda burjuva demokratik devrim sorununun eski tarzda ele alınamayacağı, İspanyol halkının zaferi için savaştığı demokrasinin eski tipte bir burjuva demokrasisi olmadığı, olamayacağı, ortaya çıkacak devletin "*gerçek halk demokrasisinin hüküm sürdüğü yeni tipte bir devlet olacağı*" tespit edildi. "*Bu henüz Sovyet devleti olmayacaktı*" ve "*fakat içinde burjuvazinin yalnızca sol kesimlerine yer olan anti-faşist, sola yönelik bir devlet*" olacaktı. Devletin ya kapitalist, ya da sosyalist olacağı görüşü ile polemik içinde G. Dimitrov şöyle diyordu:

"Şimdi, içinde halk cephesinin belirleyici bir etkiye sahip olduğu yeni bir devlet doğuyor. Burada söz konusu olan henüz kapitalist özel mülkiyetin tamamıyla ortadan kaldırılmadığı şartlarda üretimin işçi sınıfı ve onun müttefikleri, yani köylülük ve küçük burjuvazinin kontrolünde örgütlendirilmesidir. Teorik olarak belki bu doğru bir biçimde işçilerin-köylülerin demokratik diktatörlüğünün bir biçimi olarak adlandırılabilir." (Komünist Enternasyonal, 1936 sayı 2, sayfa 8)

Togliatti de İspanya'da kurulan demokratik cumhuriyetin yeni bir demokratik cumhuriyet "yeni demokrasi" olduğunu tespit ediyordu. (Komünist Enternasyonal sayı 11/12 1936, s. 1108)

Bu gerçekte VII. Kongre'de Halk Cephesi Hükümeti konusunda yapılan tespitlerin somutlaştırılması ve ilerletilmesi anlamına geliyordu.

Bundan sonraki gelişmesi içinde KEYK Başkanlığı'nın İspanya Devrimi konusundaki müdahaleleri daha çok "sol", "aceleci"

tavırları eleştirmek, faşist güçlere karşı olan tüm güçleri birleştirmeye yönelik bir siyaset önermek biçiminde olmuştur. Bütün ülkelerden giden gönüllülerin oluşturduğu Enternasyonal Tugaylar, İspanya iç savaşında proleter enternasyonalizminin en güzel örneklerini oluşturmuştur.

Birleşik Cephe siyasetinin İtalya'ya yansıması, 1937'de İtalyan sosyalistleri ile komünistleri arasında eylem birliği anlaşmasının imzalanması biçiminde olmuştur.

Birleşik cephe siyasetinin sağ yorumu ve uygulanmasının ilginç bir örneğini ABD Komünist Partisi'nden Browder sergilemiştir. Browder için ABD'nin o günkü başkanı Roosevelt ve onu destekleyenler "*Halk Cephesinin temel unsurlarından biri*"dir. KEYK Başkanlığı'nın bu tespite 1938 Ocak'ında getirdiği eleştiri, bu değerlendirmenin "tek yanlı" olduğu şeklindedir.

Amerika Birleşik Devletleri Komünist Partisi 1940'da, Komintern üyeliğinin anti-faşist cephe çalışmalarının önünde engel olduğu gerekçesi ile Komintern üyeliğinden ayrılma kararı almıştır. Komünist Enternasyonal Başkanlığı için kuşkusuz bu kararı tanımaktan başka bir seçenek yoktu. ABD Komünist Partisi şahsında ilk defa bir Komünist Partisi'nin, anti-faşist cephe çalışmalarının selameti açısından Komintern saflarından ayrılması, Komintern açısından yeni bir dönüm noktası oldu. Bu noktadan itibaren, artık Komintern'in şimdiye kadarki biçimiyle gerekli olup olmadığı somut olarak tartışma gündemine girdi.

Bir bütün olarak ele alındığında şu tespit edilebilir: Komintern VII. Kongresi ertesinde Komintern'in Yürütmesi bütünüyle yeniden örgütlenmiş; merkezi yönetim ve müdahale daha çok "koordinasyon" görevi olarak ele alınmıştır. Komintern 7. Kongresi'nin tespit ettiği doğru Birleşik Cephe siyasetinin uygulanmasında tek tek bazı Komintern seksiyonları tarafından önemli sağ hatalar yapılmıştır. Bunlara karşı Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu

Başkanlığı'nın düzeltici müdahaleleri yetersiz olmuştur. Bazı hallerde evet KEYK Başkanlığı, sağ siyasetleri onaylar bir tavır içine girmiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde Komintern ve seksiyonlarının siyaseti esas olarak savaşı engellemek için geniş bir barış cephesi oluşturma siyasetidir. Bu siyasetin esas hedefi, Almanya-Sovyetler Birliği arasındaki saldırmazlık paktı imzalanana dek, "esas saldırgan" olarak tespit edilen, faşist devletlere karşı bir anti-faşist barış cephesi oluşturmaktır. Bu siyaset Batılı "demokratik" emperyalist güçler ve sağ sosyal-demokrat önderler tarafından sabote edilmiştir. Sovyetler Birliği, sonunda kendine karşı saldırıyı geri atabilmek amacıyla Almanya ile saldırmazlık paktı imzalamak zorunda kalmıştır. Bu dönemde, Almanya'nın işgal ettiği bazı ülkelerde bile, baş düşman Almanya değil gerekçesi ile, faşist işgale karşı mücadele etmeyen sapmalar bile ortaya çıkabilmiştir. Bunlar süreç içinde aşılmış olsa bile, "yetkinleşme" konusunda durumun hiç de iyi olmadığını gösteren işaretlerdir.

Haziran 1941'de Hitler Almanyası'nın Sosyalist Sovyetler Birliği'ne saldırısı ile, dünya savaşında yeni bir döneme girilmiştir. Sovyetler Birliği'nin etrafında, içinde bütün işgal edilmiş ülke halklarının ve Hitler Almanyası ile savaş içinde bulunduğu İngiltere ve ABD'nin de yer aldığı bir anti-Hitler koalisyonu oluşturmanın objektif şartları oluşmuştur. Birleşik Cephe Siyaseti, uluslararası alanda anti-Hitler koalisyonu, tek tek ülkelerde anti-faşist cepheleşmeler şeklinde somutlaşmıştır. Sömürge, yarı-sömürge ülkelerde anti-emperyalist cepheleşmeler de anti-Hitler koalisyonunun önemli bir gücünü oluşturmuştur. Bu bağlamda Çin Devrimi'nde ÇKP önderliğinde gelişen anti-emperyalist cephe, Komintern 7. Kongresi'nde tespit edilen anti-faşist anti-emperyalist cephe genel siyasetinin doğru bir biçimde nasıl pratiğe uygulanacağını en başarılı örneklerinden biri olmuştur.

1943 13 Mayıs'ında KEYK Başkanlığı, tek merkezden yönetilmenin partilerin operatif hareketliliğini engellediği ve partilerin yeterince yetkinleşmiş olduğu gerekçeleri ile, "aynı zamanda şimdiki savaşın akışı boyunca bir dizi seksiyonun, uluslararası işçi hareketinin yönetici merkezi niteliğindeki Komünist Enternasyonal'in dağıtılması sorununu gündeme getirmesi olgusunu göz önünde tutarak" (KEYK Başkanlığı'nın dağıtılma gerekçesinden) Komintern'in dağıtılması önerisini partilerin tartışmasına sunmuştur. Savaş içinde Kongre toplama imkanı olmadığından, KEYK Başkanlığı'nın dağıtılma önerisi, tek tek seksiyonların onayına sunulmuştur. Onaya sunulan karar tasarısı şöyledir:

"Uluslararası işçi hareketinin yönetici merkezi olarak Komünist Enternasyonal'in dağıtılması ve Komünist Enternasyonal Seksiyonlarının Komünist Enternasyonal Tüzüğü ve Kongre kararlarından doğan yükümlülüklerle bağlanması".

Hiçbir seksiyon bu dağıtılma önerisine karşı çıkmamış, tavır takınan 31 seksiyon adına bu öneri selamlanmış, onaylanmıştır.

Stalin, Reuter Ajansı muhabirinin sorularına 28 Mayıs 1943'de verdiği cevapta, bu dağıtılma kararının doğru ve zamanında olduğunu, çünkü bu kararın Hitlerizmle karşı genel saldırıyı örgütlemeyi kolaylaştıracağını savunmaktadır.

8 Haziran 1943'de, Komintern'in dağıtıldığı resmen açıklandığında, bütün dünyada anti-faşist mücadelede en ön saflarda mücadele eden kitlesel Komünist Partileri vardır. Bu partilerin elinde Komintern 7. Kongresi'nde formüle edilmiş doğru bir anti-faşist mücadele çizgisi vardır. 7. Kongre'nin hemen ertesi gün başlayarak, partiler yetkinleşmiş görüldüğünden merkezi enternasyonal yönetim zaten önemli ölçüde koordinasyonla sınırlı bir yönetim haline gelmiştir. Savaş içinde de bu da iyice sınırlanmıştır. 1943'e gelindiğinde zaten her parti çizgiyi kendi inisiyatifi ile ve kendi sorumluluğunda uygulamak durumundadır. Fakat resmen bir

merkezin varlığı, hem tek tek partilerin attığı her adımın sorumluluğunu bu merkezin de taşıması durumunu doğurmakta; hem de Stalin'in belirttiği gibi burjuvazi tarafından da tek tek ülkelerde anti-Hitler koalisyonunun sabote edilmesinde kullanılmaktadır. Komintern'in resmen dağıtılması kararı işte bu ortamda alınmış bir karardır. Komünist Enternasyonal üyesi partilerin bir bölümünün (örneğin Fransa Komünist Partisi'nin) şimdi Komünist Enternasyonal Merkezi'nin denetiminden formel ve resmen de "kurtulmaları", kuşkusuz sağ hatalarını geliştirmeleri için daha uygun bir ortam yaratmıştır. Fakat uluslararası komünist harekette özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında iyice gelişen revizyonizmin Komünist Enternasyonal dağıtılmasa idi, engellenebilir olacağı; Komünist Enternasyonal'in dağıtılmasının revizyonizmin gelişmesinde **belirleyici** bir rol oynadığı vb. söylenemez.

Komintern'de faşizm sorunu bağlamında söylenecek son söz, faşizmin doğru tahlilinin Komintern tarafından gerçekleştirildiği, faşizme karşı mücadele taktiklerinin de Komintern tarafından doğru olarak ortaya konduğudur. Sorun öğrenmesini bilmektedir. Komintern'den öğrenme adına, 1935'in kimi somut taktiklerini bugüne uygulamaya kalkanlar, komünist siyasetin özünden hiçbir şey anlamamışlardır.